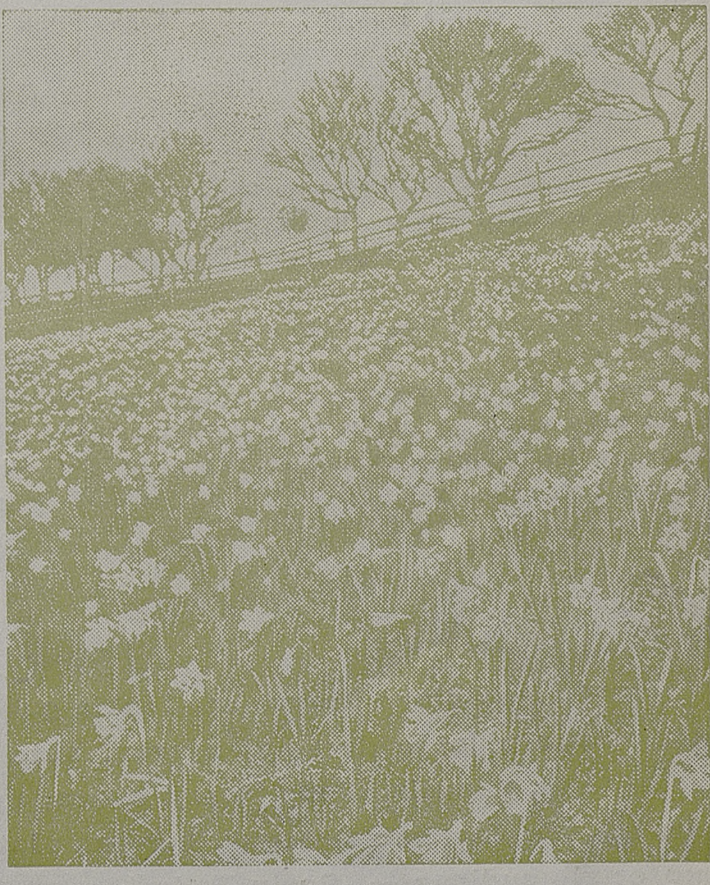
JAUNIMO DRAUGAS

Nr. 5

Pražydo... pasklydo... žiedai po laukus

VILNIUS, 1936 m.

REDAKCIJA ATSAKO

Em. Juodagalvytei. Esate skolinga 6 auks.

Dzieskaučiniui. Dėkui. Kas tiks, įdėsime.

Vardžiukiemio Jonui. Siųstas eilutes gavome. Dėkui. Graži pažanga. Linkime ir toliau sparčiai žengti kūrybos keliu.

Ad. Kalnėnui. Nuoširdžiai dėkojame už linkėjimus ir už uolų mūsų laikraščio platinimą. Gražius jūsų apylinkėj vartojamus priežodžius perdavėm Lietuvių Mokslo Draugijai.

Leon. Burokui. Naujų eilučių siuntinį gavome per vėlai, todėl šian numerin negalėjome įdėti. Draugo eilės kaskart tobulesnės, bet dar nemaža jose ir trūkumų. Linkime ištvermės.

J. D—nui. Nuotrauka neaiški, todėl jos įdėti negalėsime.

S—tui. Bus įdėta kitam numery.

Dieveniškiečiui. Ir mums labai gaila, kad Dieveniškės apylinkėje nėra šviesuolio, kuris paplatintų ten „Jaunimo Draugą". Draugui laikraštį siuntinėsime. Prašom parodyti jį kitiems jaunuoliams ir paraginti, kad išsirašytų.

T—liui. Pradžia visuomet sunki, bet lietuvio valia visus sunkumus nugali ir kilnų troškimą laimėjimu apvainikuoja. Draugui linkime lietuviškos valios.

Pilėnui. Už žinutes dėkui, rašinėlio negavome.

Rožei. Korespondencija nebus įdėta.

Artistui. Viena nuotrauka bus įdėta, kita ne, kadangi antroji neaiški.

Žibutei. Atsiųskite ir trumpesnių eilėraščių. Šis per ilgas — nespausdinsime. Patartumėm Draugei daugiau pasiskaityti mūsų poetų kūrinių, tada visai gerai galėtųte rašyti.

V. Kuolaičiui. Kas galima buvo, atspausdinom. Draugas visuomet rašei ir dabar rašai daug geriau už kitus mūsų jaunuosius poetus. Ypatingos pažangos trumpu laiku nieks nesugeba padaryti, todėl linkime ištvermės.

Arėjui Vitkauskui. „Sesių Talka" dėkoja Draugui už novelę. Jei galima bus, pasinaudosime ja kitame numeryje.

Paluševičiui. Už eilėraščius dėkojame. Draugo poezija pasinaudosime ateityje.

Paulukėnaitei. Paprastai, dainelių nespausdiname, todėl ir Draugės atsiųstomis negalėsime pasinaudoti. Daina yra vertinga tik tada, kada ir jos gaidos paduodamos. Draugės dainose yra posmų, kurie paimti iš kitų visiems žinomų dainų.

Vilniečiui. Jei tiks — pasinaudosime.

Motinos dieną kiekvienas lenkia galvą prieš savo motiną; kiekvienas atiduoda jai prideramą pagarbą, suteikia džiaugsmo, dovanų.

Ir tu, kilnusis sūnau, geroji dukra, apdovanok savo augintojėlę ir išrašyk jai „Jaunimo Draugą", kur yra plati, įdomi ir kiekvienai lietuvei moteriai naudinga — „Sesių Talka".

Jaunimo Draugas

1936 m. Gegužės m. XI metai

Nr. 5 (125)

Vilniaus jaunuomenės mėnesinis laikraštis

Pavasario šventės ir jaunimas

Gegužės mėnuo—atgimimo ir pergalės laikas. Skaisčioji saulė pradeda vis drąsiau ir drąsiau rodyti savo linksmėjantį veidą ir kaskart stipriau, lyg Kudirkos atgimimo varpai, šaukti: „Kelkitės, kelkitės, kelkitės".

Visa gamta, kuri buvo sukaustyta sunkiais žiemos vergijos pančiais, išsilaisvina iš jų, atbunda, atgimsta, suplasda naujais gyvybės tvaksėjimais ir pasipuošia nauju, žaliu, nesuteptu rūbu.

Žmogus, pastebėjęs tą gamtos pergalę, gegužės triumfą, perkėlė šian mėnesin bemaž visus savo pergalės paminėjimus — šventes.

Moterys, kurioms tik Kristaus mokslas ir krikščioniškoji kultūra atnešė laisvės idėją, po ilgų šimtmečių, po sunkių kovų laimėjusios visas pilietines teises, įžengė į viešojo gyvenimo areną. Jos šio laimėjimo paminėjimą perkėlė gegužės mėnesin, švęsdamos Motinos dieną.

Šį mėnesį ir lietuvis švenčia savo pergalės šventę. Jis, keturiosdešimt metų kovojęs už lietuviškos spaudos laisvę, daug aukų paaukojo šaltame Sibire ir didžiąją kovą laimėjo.

Gegužės mėnesį švenčiama ir daug kitų simboliškų švenčių: jūros šventė, kalnų šventė, medžių sodinimo, darbo šventė ir kitos.

Kiek daug ir kokių didžių minčių kužda lietuviui jaunuoliui pavasaris ir jame švenčiamos pergalės šventės.

Lietuvis jaunuolis, kaipo darbo žmogus, galėtų švęsti darbo šventę. Bet šventė — poilsis, šventė — triumfas, o jaunuolis neturėtų ilsėtis ir triumfuoti, nes dar tūno daugybė nepradėtų ir neįpusėtų darbų. Dar daug kur pilkuoja sąsnūdžio ir tamsos šydu apsigaubę, lietuvio arklo neliesti, dirvonai, o ir paliestieji dar nevisiškai išpurenti.

Mūsų jaunimas turėtų iškilmingai paminėti Motinos dieną. Jos minėjimo metu galėtų įsisąmoninti, kiek vargo, triūso ir rūpesčių patiria motinos, kol užaugina ir išauklėja kartais ir nedėkingą sūnų ar dukrą. Ta proga jaunuolis-jaunuolė turėtų įsirašyti savo širdin dėsnį: Didžiausia jaunuolio dorybė — paklusnumas tėvams, baisiausias nusikaltimas — jų pažeminimas.

Tad, jaunime, kada gegužinių pamaldų proga garbinsi Dievo Motiną Mariją ir giedosi:

Marija, Marija, skaisčiausia lelija,
Palengvink vergiją, pagelbėk žmoniją,
Išgelbėk nuo priešo baisaus,

prisiek širdyje, kad visur ir visada branginsi savo tėvus, jų papročius ir gimtąją kalbą.

Lietuviškos spaudos atgavimo šventė reikalauja iš tavęs, jaunime, kad prisimintum erškėčiuotus mūsų knygnešių kelius ir jų nuopelnus savajai tautai. Toji šventė kviečia ir tave, jaunuoli, į naujosios gadynės knygnešių eiles ir skiria tau garbingąją pareigą — visur ir visada platinti lietuvišką spaudą: laikraštį ir knygą.

Šiandie, tiesa, kiti laikai. Šiandie nereikia slapta gabenti tas spausdintas žodis iš užsienių ir prie uždengtų langų tyliai skaityti, šiandie reikia tik pamilti lietuvišką spausdinį ir drąsiai skleisti jį savo tautiečių tarpe.

Tie garbingieji knygnešių darbai teprimena jaunimui, kad jis savo gyvenimo uždavinius išspręs tik tada, kai atidžiai skaitys lietuvišką, o ypač jaunimui pritaikintą laikraštį. Juk jis yra didžiausias jaunimo draugas-bičiulis, jis giedrią vasarą ir lietingą rudenį, ir šaltą žiemą, ir sprogstantį pavasarį neša gražių minčių, nurodymų, patarimų ir paguodos.

Ne tik pergalės šventės, bet ir pats gegužės mėnuo, teikdamas jaunimui daug įvairaus džiaugsmo, uždeda jam nemaža ir pareigų.

Visų pirma jaunimas kartu su pavasariu turi atbusti, susivokti nūdienėj padėty, pasipuošti nauju ištvermės rūbu ir toliau žengti visiško atgimimo keliu. Jaunimas, lyg pavasaris, turi sutrupinti tamsos ir bailės kevalą, aplenkti svetimuosius šunkelius ir drąsiai žengti tiesiu savuoju tobulėjimo, savišvietos ir giedrėjančio rytojaus plačiuoju vieškeliu.

Arūnas.

J. ČEKAUSKAS

Graži, Tėvyne...

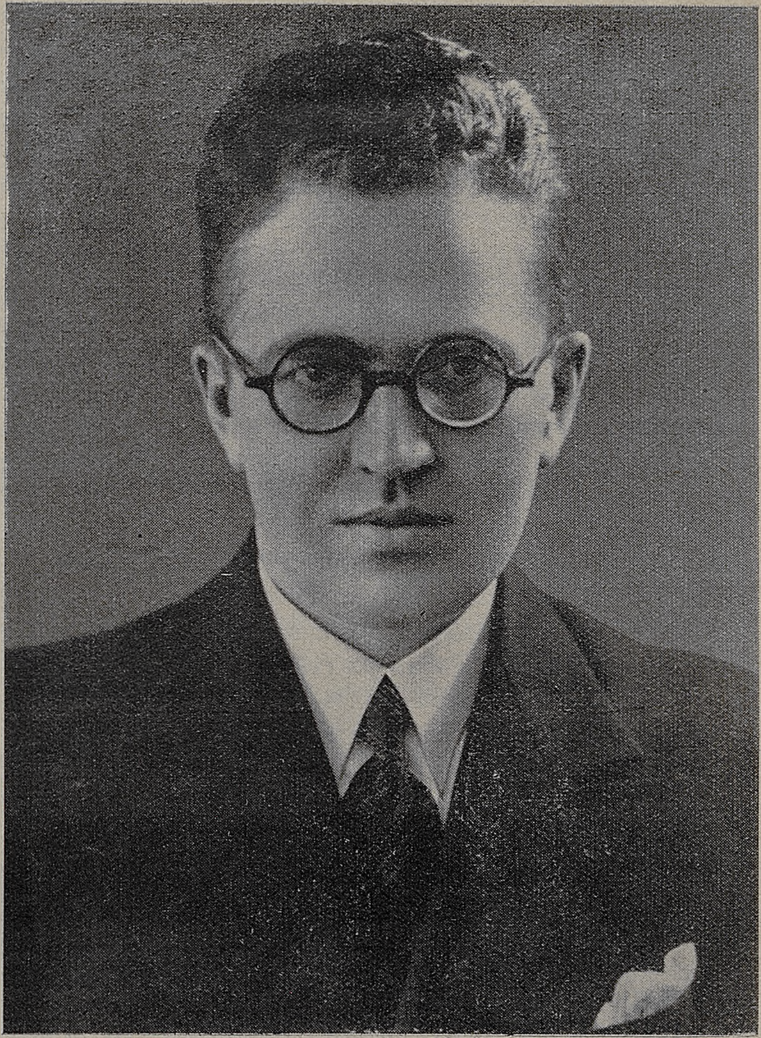
Graži tu, Tėvyne, pavasario rytą,
Kai saulė nušviečia žaliuosius laukus,
Kai vėjas klajūnas, palangėn atskridęs,
Bučiuoja pirmuosius darželio žiedus.

Graži tu, Tėvyne, kai žydi mūs' sodai
Ir čiulba paukšteliai tarp lapų žalių,
Kai broliai artojai, laukuosna išėję,
Užtraukia dainelę, kaip tuomet ilgu.

Graži tu, Tėvyne, kai upės mūs' šnera
Ir pasakas seka bežadė naktis,
Kai sode krūmuos lakštutė pragysta,
Kai žvaigždė pirmoji tamsoje nušvis.

Graži tu, Tėvyne, pavasario rytą,
Kai saulė nušviečia žaliuosius laukus,
Tau dainą dainuoju ir darbą aukoju,
Te visad tavyje pavasaris bus.

DEŠIMTS METŲ ŠVIESOS TARNYBOJ

Advok. Antanas Juknevičius, „Jaunimo Draugo“ steigėjas, dešimts su viršum metų jį redagavęs ir tuo būdu daug lietuviškos šviesos paskleidęs tarp savo tautiečių, savo tiesioginio darbo verčiamas, šiomis dienomis pasitraukė iš vyriausiojo redaktoriaus pareigų.

Darbininkų būklę gerinant

Visi esame darbininkai, nors ir ne tą patį darbą dirbame. Vieni dirbame fiziniai, kiti — protu. Tačiau vienų ir kitų darbas sunkus, dažnai net per sunkus. Taip yra šiandieną, taip buvo ir visais laikais, todėl darbo žmonės visomis priemonėmis stengėsi darbą palengvinti, o podraug ir rūpinosi gauti kuo geresnį už jį atlyginimą.

Darbo ir atlyginimo sutvarkymas visuomet buvo aktualus, visuomet jautrus. Jis šiandieną daugely sričių pakenčiamai jau išspręstas, kitose srityse dar tebesprendžiamas, tačiau, ar bus kuomet nors galūtinai išspręstas, sunku pasakyti. Žinome tiktai, kokie buvo daromi bandymai praeityje ir kokių jie davė pasėkų.

Gyvename krikščioniškos kultūros laikotarpį. Jau praėjo du tūkstančiu metų, kai žmonės naudojasi tos kultūros vaisiais, bet tik retkarčiais darbo žmonės pagalvoja ir įsisąmonina, kad krikščionybės idėja buvo ir yra atkakliausia už jų gerovę kovotoja.

Kristaus mokslas, pats jo principas, apie žmonių lygybę prieš Dievą buvo tada revoliucinė naujenybė. Jis buvo paskleistas tuo laiku, kai aukštesniųjų luomų žmonės niekino ir išnaudojo žemesniųjų luomų žmones, kai vergas, lyg gyvulys, buvo perkamas ir parduodamas, kai ciesoriai buvo laikomi dievais.

Naujas krikščioniškas mokslas žaibo greitumu paplito kaip tik tose vietose, kur buvo

daugiausia vergovės: Mažojoj Azijoj, Graikijoj ir Italijoj.

Keistas reiškinys, kad ši krikščioniška visuomenės reforma praėjo ne revoliucijos keliu, kaip paprastai esti, bet ramiai, aukso viduriu. Vienas pirmųjų krikščionybės pionierių, šv. Povilas, ekscentrinio temperamento ir nepaprastos energijos žmogus, rašydamas laišką Efezo gyventojams, taip pat laikosi aukso vidurio.

— „Tarnai,—rašo—būkite nuoširdžiai paklusnūs savo ponams, tarnaukite ne dėl akių, kad žmonėms patiktumėt, bet kaip Kristaus tarnai, pildydami Dievo valią iš širdies. O jūs, ponai, darykite ir jiems taip pat gera, atleiskite kaltes, žinodami, jog jų ir jūsų Viešpats yra danguje ir Jame nėra žmonių skirtumo". Šituose žodžiuose yra žmonių tarpusavio santaikos obalsis, kuris netrukus pavirto laisvės obalsiu. Toliau jis rašo:

— Kiekvienas kaip pašauktas tebūna. Esi pašauktas vergu? Nežiūrėk, nepersiimk, bet jeigu gali būti laisvas, naudokis. Esate pirkti užmokesčiu, — nesiduokite žmonių vergijon".

Laikui bėgant vergija krikščioniškojo mokslo įtakoje buvo panaikinta. Žemesniojo luomo žmonės gavo visas teises, kuriomis naudojosi aukštesniųjų luomų žmonės; pradžioje tik kai kuriuose kraštuose, o paskui visame civilizuotame pasaulyje.

Vienok be šių darbo žmonių laimėjimų visuomet buvo ir yra daugybė neaiškių, juos slėgiančių, neišspręstų klausimų. Tas nuolatinis darbo ir uždarbio netikrumas — jautriausia darbininko žaizda. Iš tos kertės žiūrint ūkininko padėtis yra geresnė, negu fabriko darbininko, todėl krikščioniškas visuomeninis mokslas pirmiausia ėjo gerinti fabrikų darbininkų ir miestų proletarijato būklės, kuri buvo tiesiog nebepakenčiama.

Labai didelės įtakos darbo sureguliavimo atžvilgiu turėjo popiežiaus Leono XIII enciklika „Rerum novarum", išleista 1891 m. gegužės 15 dieną. Enciklikoje, tiesa, nebuvo nurodyta, kiek valandų galėtų darbininkas dirbti, bet buvo pareikštas pats darbo principas: „Neapsunkinti darbu virš jo (darbininko) jėgų, nei tokiu, kuris neatitinka jo amžių bei lytį... Iš atžvilgio į jaunimą reikia stropiai budėti, kad neitų anksčiau į fabrikus, kol ne bus pakankamai kūnu, protu ir dvasia pajėgūs. Priešingu atveju perdaug įtemptas darbas pakirs augančias jaunatvės jėgas, kaip silpną augalėlį"...

Leono XIII enciklikai pasirodžius, po metų išėjo Prancūzijoj įstatymas, kuriuo įsakoma taikinti moterims ir vaikams dešimties valandų darbo diena, o 1900 metais šis įstatymas buvo pritaikintas ir vyrams. Netrukus panašūs įstatymai pasirodė ir kituose kraštuose.

Leono XIII paraginti katalikų visuomenės veikėjai davė iniciatyvą įkurti (1900 metais) vad. „Darbininkų Apsaugos Tarptautinę Draugiją". Šios draugijos iniciatyva buvo sušaukti 1905, 1906 ir 1913 metais Berno mieste (Šveicarijoj) kongresai, kuriuose buvo svarstomi įvarūs darbininkų reikalai. 1906 metų kongreso nutarimų dėka beveik visose Europos valstybėse buvo užginta moterims dirbti naktimis fabrikuose.

Didžiajam karui pasibaigus, 1918 ir 1919 metais kai kurios Europos ir Amerikos valstybės įvedė 8 valandų darbo dieną. 1919 metų birželio 28 dienos Versalio traktatas taip pat priėmė 8 valandų darbo dieną, sekmadieniais poilsį ir griežtai pasisakė prieš vaikų darbą fabrikuose.

Pasiremiant minėtu traktatu buvo sudaryta „Tarptautinė Darbo Konferencija", kurios pirmas posėdis įvyko 1919 metais Vašingtone (Amerikoje). Ten taip pat buvo priimti Versalio traktato nutarimai ir dar papildyta kai kurie punktai, pav., priimta, kad kiekvienas darbas virš 8 valandų turi būti apmokamas bent 25% daugiau, negu normalus darbas.

Darbininkų klausimu pasisakė ir dabartinis popiežius Pius XI, išleidęs 1931 metais gegužės mėn. encikliką „Quadragesimo anno". Jis pritarė Leono XIII minčiai, keliančiai darbininkų gerovę, ir davė naujus, aktualius, pritaikintus šių dienų sąlygoms, nurodymus.

Apie Piaus XI iškeltas enciklikoje mintis palankiai atsiliepė ne tiktai katalikų veikėjai, bet ir daug krikščioniškos kultūros priešų, socialistų ir kitų radikalų.

Iš to jau matome, kad krikščioniškas mokslas ir katalikų visuomenės veikėjai pirmi pradėjo gerinti darbo žmogaus būvį ir vaduoti darbo žmones iš sunkios, dažnai kritiškos, jų padėties. *Juozas.*

V. KUOLAITIS

Nesakysiu

Ko man liūdna, ko man ilgu,
Niekam, niekam nesakysiu,
Nors kasdieną vis tikiuosi,
Kad laimužę dar pavysiu.

Nesakysiu, kas krūtinėn
Skausmo grūdą man pasėjo,
Kur svajonės mano vaiskios
Sau kelelį nužiūrėjo.

Nesakysiu, kieno dainos
Paviliojo jauną širdį...
Vien tik vėjas, žvainios naktys
Mano skundą tylų girdi.

Nesakysiu, kam šiandieną
Aš dainuoju skambią dainą,
Ko palangėje dūmoju,
Nors laimužė nebateina.

LIETUVIŲ KALBOS GRYNINIMO REIKALU

Sakome: lietuvių, latvių, rusų, vokiečių kalba. Bet kiekviena tų kalbų yra nevienalytė visos tautos kalba. Kiekviena jų dalijasi į tarmes, patarmes, šnektas, kurios turi dar įvairių įvairiausių atmainų.

Vokiečių kalba skiriasi į dvi pagrindines tarmes: vokiečių - žemaičių ir vokiečių - aukštaičių. Tos tarmės turi dar daugelį patarmių bei šnektų. Vokiečių - aukštaičių tarmė turi septynias patarmes.

Rusų kalba turi dvi pamatines tarmes: šiaurės ir pietų rusų. Tose vietose, kur šios dvi tarmės susisiekdavo, darydamos viena kitai įtakos, atsirado tarpinės, vidurinės tarmės.

Latvių kalba turi tris tarmes: vakarų, vidurio ir rytų.

Žymiausios lietuvių kalbos tarmės yra dvi: aukštaičių ir žemaičių. Riba, skirianti aukštaičius nuo žemaičių, prasideda nuo Latvijos sienos ties Vegerių miesteliu ir eina pro Kruopius, Šiaulių apskr. ir Raseinius. Iš ten pasisuka Tauragės link ir eina panemune iki Baltijos jūros. Tos dvi lietuvių kalbos tarmės yra suskilusios į daugelį patarmių ir šnektų.

Tauta turi vieną kalbą, bet toj kalboj didelis margumynas. Žmonės vienos tautos, bet, jei toliau vieni nuo kitų gyvena, kartais vieni kitų kalbos (tarmės) negali suprasti. Tačiau tauta yra bendras reikalas. Tauta kuria, ugdo kultūrą. Kultūra yra bendra veikimo sritis, todėl čia turi būti bendras susitarimas, kuris yra galimas su pagalba bendros kalbos. Todėl kiekviena tauta stengiasi turėti bendrą literatūrinę, viešame kultūriniame gyvenime ir viešose įstaigose vartojamą kalbą. Imama kuri nors gražesnė ar patogesnė tarmė ir ji padaroma bendrąja kalba. Ko trūksta tai tarmei, pav., kai kurių žodžių, paskolinama iš kitos tarmės.

Vokiečių bendrinės kalbos pamatu paimta vokiečių - aukštaičių tarmė.

Rusų literatūrinės ir valstybinės kalbos pagrindu yra Maskvos tarmė, kuri priklauso tarpinėm vidurinėm rusų tarmėm.

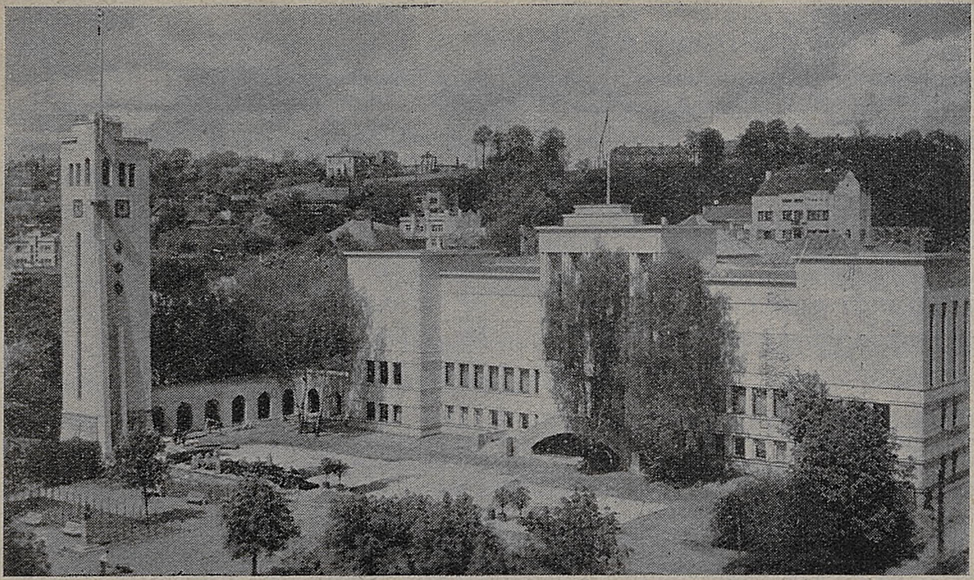
Latvių rašomosios kalbos pamatu yra latvių - viduriečių (apie Mintaują) tarmė.

Lietuviai rašomąja kalba padarė aukštaičių panemuniečių tarmę.

Daug reikia darbo, kad nustatyti ir ištobulinti literatūrinė kalba. Kalbai globoti, jos dalykams spręsti yra sudaromos kalbininkų draugijos, institutai. Kalbos klausimams nagrinėti leidžiami specialūs žurnalai.

Rygoje jau seniai veikia latvių kalbininkų draugija. Latviai kalbos dalykus gana anksti ėmė spręsti organizuotai. Taip pat reikia pažymėti ir kitas labai svarbus faktas: tarp latvių kalbininkų ir visuomenės, žinoma, apšviestų sluogsnių, buvo ir yra gana glaudūs ryšiai. Visuomenė taip pat domėjosi ir domisi savo kalbos dalykais, kalbininkų darbais. Beveik kiekvienas latvis inteligentas, dirbąs pedagoginį ar plunksnos darbą, konkrečiai, apčiuopiamai žino, ką latvių kalbai yra davęs jų kalbininkas Endzelynas.

Pas mus tie dalykai vyko ir kolkas tebevyksta kitaip. Vos 1925 m. buvo įsteigta draugija, kuri pavadinta „Kalba". Per keletą metų ji gyvavo labai silpnai. Viena priežastis gal toji, kad trūko kalbininkų, o kita, kad kalbos

NAUJIEJI RŪMAI

Šių metų vasario 16 dieną buvo pabaigti statyti ir iškilmingai pašventinti Vytauto Didž. muziejus rūmai Kaune. Vaizdely matome šio muziejaus rūmus ir jų bokštą, kuriame kabo Laisvės Varpas.

dalykais permaža domėjosi mūsų inteligentija. Tarp kalbininkų ir visuomenės apsišvietusių sluogsnių trūko glaudesnių ryšių, kultūrinio bendradarbiavimo. Pas mus su žvake reikia ieškoti inteligento, kuris ką nors konkretaus, apčiuopiamo galėtų pasakyti apie Jauniaus, Būgos ir Jablonskio darbus.

Charakterizuojant mūsų visuomenę, tikriau sakant šviesuomenę kalbos atžvilgiu, reikia pasakyti, kad viena jos dalis kalba neblogai, bet tvirtų kalbos pamatų neturi. Todėl tulas atsidūręs tarp blogai lietuviškai kalbančių, pasiduoda jų įtakai. Yra ir tokių, kurie svetimai, blogai įtakai nepasiduoda, bet į ją ir nereaguoja. Jie kalbos dalykais nesidomi; šioje srityje visai nejautrūs. Pasitaiko nemaža ir tokių, kurie kaip ir domisi kalba, moka pareikalauti iš kalbininkų, kad šie atsakytų į klausimus, į kuriuos galima atsakyti tik po ilgesnio darbo ir gilesnių studijų. Iš kalbininkų reikalauja, o patys nenori šioje srityje nieko padirbėti, net nesistengia pramokti to, kas jau seniai nustatyta ir kiekviename lietuvių kalbos gramatikos vadovėly randama.

Nebuvo ir nėra abejojimo, kad lietuvių kalboje balsis „o" yra visuomet ilgas. Pav.: tólimas, vóras, žõdis, sótus, rópė, rõžė, próšvaistė, óras, mókslas, lõbis, grõžis, blõgas. Bet nemaža atsiranda ir tokių, kurie balsį „o" taria trumpai — slaviškai. Pav.: tòlimas, vòras, žòdis, šònas, sòtus, ròpė (arba ròpie,— visai slaviškai), ròžė, rògės, pròšvaistė, òras, kòja, mòkslas, lòbis, gròžis, blògas*).

Negana to, dar ir dvibalsis „uo" taip pat tariamas trumpai, nors jis lietuvių kalboje yra du kartu ilgesnis už balsį „o". Pav.: piemuo, akmuo, liemuo, suolas, kuolas, puodas, duona — tariami: piemò, akmò, liemò, sòlas, kòlas, pòdas, dòna.

Kiti vėl balsį „o" ir dvibalsį „uo" ištaria ilgai, maždaug taip, kaip reikia. Bet vieni ir kiti minkštinamųjų ženklų neištaria po priebalsiais „č", „ž", „š", „r". Pav.: geriu, kariuomenė, šiaudas, šio, šiuo (įnagininko links.), žiūriu, žiaurus, čia, čiaudėti—pirmųjų tariami: geru, karomenė, šaudas, šo, šo, žūru, žaurus, ča, čaudėti—antrųjų tariami: geru, karuomenė, šaudas, šo, šuo, žūru, žaurus, ča, čaudėti.

Po tų pačių priebalsių „č", „ž", „š", „r" labai blogai ištariami balsiai „e", „i" ir „y". Jie ištariami kietai — slaviškai (ypatingai žymus šiuo atveju polonizmas), nors jie lietuvių kalboje yra visai minkšti. Balsis „e" dažnai paverčiamas net balsiu „a". Pav.: žemė, šešių, šešuras, žemas, remti — tariami: žamie, šašu ir šašų, šašuras, žamas, ramti. Balsiai „i" ir „y" paverčiami vienu trumpu ir kietu

*) Kirčio ženklas „`" ant balsio „o" reiškia, kad tas balsis tariamas trumpai. Balsis su ženklu „´" yra ilgas, o su ženklu „˜" dar ilgesnis. Jeigu tą ilgumą išreikšime skaičiais, tai ženklas „`"=1/2, ženklas „´"=1, o ženklas „˜"=2.

balsiu, slaviškuoju „y“. Visa tai sunku raštu išreikšti. Tai galima tiksliai pasakyti tik gyvu žodžiu.

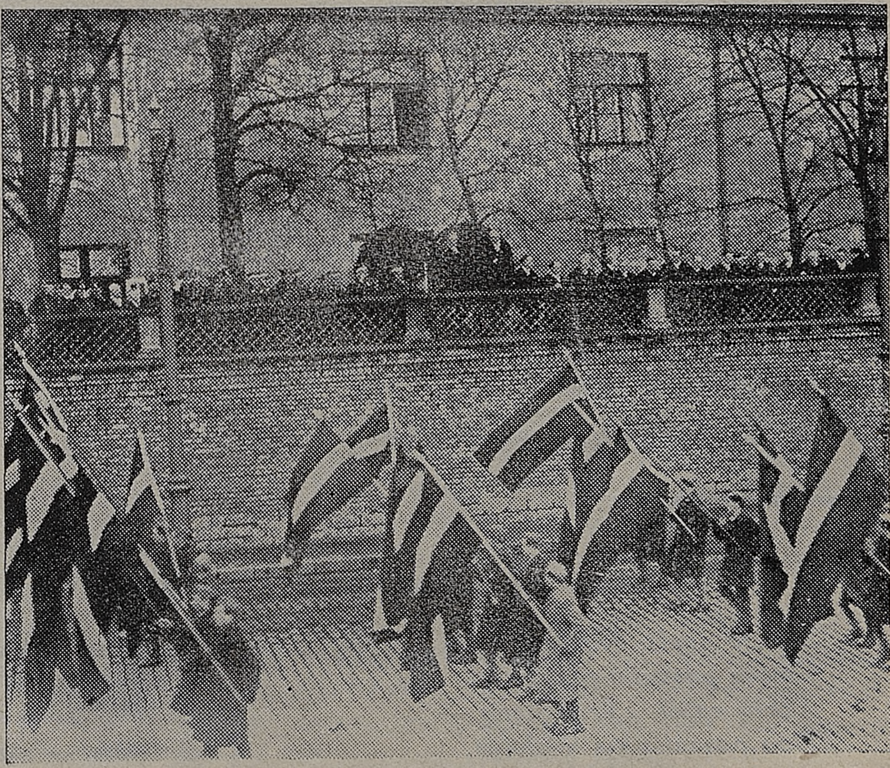
Mūsų kalbos fonetikos (garsų) pamatai, ypatingai šnekamosios kalbos, gana stipriai svyruoja. Svetimi žodžiai mūsų kalbai nėra tiek pavojingi, kiek svetimi garsai. Svetimi žodžiai lietuvių kalbos dvasios nepakeitė anksčiau, neįstengia pakeisti ir dabar. Jie lengvai galima iš kalbos pašalinti Pagaliau svetimi žodžiai, patekę mūsų liaudies kalbon, pasisavina lietuvių kalbos fonetikos ypatybes. Todėl liaudies kalboje ne svetimų žodžių fonetika, bet mūsų kalbos fonetinės ypatybės turi įtakos svetimiems žodžiams. Savaimi suprantama, nėra jokios prasmės ir visai nereikia vartoti svetimi žodžiai, jeigu pakankamai yra savo kalbos žodžių.

Daug blogiau yra su svetimos fonetikos įtaka. Svetimas žodis kalboje vaidina priemaišos vaidmenį, o svetimos fonetikos ypatybė yra jau sudedamąja žodžio dalimi. Svetima fonetinė savybė tampa lietuviškame žodyje neišskiriama dalimi. Todėl šiuo atveju svetimybė pataiko į lietuvių kalbos branduolį, jos dvasią. Dar blogiau, kad toji svetimybė eina per pačius lietuvius, kad vieni, pirma gerai kalbėję, ima savintis svetimybes, kiti, ar būdami nejautrūs, ar neturėdami pakankamos drąsos, ar kalbinės nuovokos, į tai visai nereaguoja. Tiesa, kartais vienas kitas per susirinkimus ar spaudą pasako, kad turime mokytis lietuvių kalbos, nes mokame labai silpnai, bet tie bendri pasakymai be konkretaus, apčiuopiamo klaidų nurodymo į nemokančius visai neveikia.

Nevisai gera ne tik fonetikoje, bet ir kitose kalbos srityse.

Mūsų ir šnekamoje ir rašomoje kalboje rasime labai daug tokių pasakymų: man tai neapeina (slavizmas); pirmon galvon (rusicizmas); ji (saulė) sukasi *su* greitumu, sakysime tiek ir tiek laiko vienetų (germanizmas ir slavizmas), valgo su šaukštu, eina su kojom, žiūri su akim, rašo su plunksna, velkasi su drabužiais, kalba su liežuviu (germanizmas). Šie pasakymai galima būtų taip pataisyti: man tai nerūpi; pirmiausia (kaip gyvas esu dar negirdėjau, kad liaudis kuomet nors tartų „pirmon galvon“); ji sukasi greitumu tiek ir tiek; pav.: arklys bėga greitumu šešis klm. per valandą, o ne su greitumu; valgo šaukštu,

DIDELIS PARADAS

Pereito mėnesio pradžioje Latvijoje buvo išrinktas naujas valstybės prezidentas — dr. K. Ulmanis. Vaizdely iškilminga Latvijos jaunimo eisena pro naująjį savo Tautos Vadą.

eina kojom, žiūri akim, rašo plunksna, velkasi drabužiais, kalba liežuviu.

Prie visa tai pastaruoju laiku prisidėjo dar keletas skaitvardinių klaidų. Pav.: kai kas (jau ir daug kas) sako: du metai, trys metai, keturi, penki, šeši metai; du pietai, trys pietai, keturi, penki, šeši, septyni, aštuoni pietai; dvi žirklės, trys žirklės, keturios, penkios, šešios, septynios, aštuonios žirklės; dvi kelnės, trys kelnės, keturios, penkios, šešios kelnės; du marškiniai, trys marškiniai, keturi, penki, šeši marškiniai, penkios vardinės, dvi, trys, keturios vardinės. Jeigu taip, tai ir dvi, trys, keturios, penkios kelnės; jis turi tris ratus (vežimus); mūsų sodžiuje yra trys girnos ir šiandieną visos užimtos malimu.

Iš paskutinių pavyzdžių matome, kad be dauginių skaitvardžių apseiti negalime. Visi šie pavyzdžiai reikia atitaisyti šitaip: dveji metai, treji, ketveri... metai; dveji, treji, ketveri, penkeri, šešeri, septyneri, aštuoneri pietūs; dvejos, trejos, ketverios, penkerios... žirklės; dvejos... šešerios kelnės; dveji... šešeri marškiniai; dvejos... penkerios vardinės; jis turi trejus ratus (tris vežimus; trys ratai, tai nėra dar nė vieno žmoniško vežimo. Trys ratai ir treji ratai — tai didžiausias skirtumas); mūsų sodžiuje yra trejos girnos ir šiandieną visos užimtos malimu.

Tai štai kokių dalykų yra mūsų kalboje. Ne rytoj, bet šiandieną reikia tos klaidos iš mūsų kalbos šalinti. Bet visa nelaimė, kad pas mus kartais pasireiškia ir geros valios stoka. Mažas pavyzdėlis. Vienas mūsų inteligentas sako: tas dalykas reikia penki metai studijuoti. Nusistebiu ir klausiu:

— Penki?

— Taip penki, — atsako.

— Kodėl ne penkeri?

— E, čia jūsų prasimanymas. Man visai nepatinka šitas „ri-ri". Į ką būtų panašu „aštuoni*oriri*ka" metų.

Pasijutau turįs reikalo su visišku kalbos srityje analfabetu ir vis dėlto turinčiu kapriziškų pretensijų spręsti apie kalbos grožį.

Tokie žmonės savo pažiūras į kalbą kartais remia kitų pažiūrom. Kai kuomet pasigirsta balsų, kad gyvenimas vietoj nestovi, kultūra žengia į priekį, dvasios akiratis plečiasi, dvasios reikalai didėja ir daugėja, jų neišreikši liaudies kalba, reikia naujų formų, naujų žodžių; kalba turi eiti kartu su gyvenimu. Labai puiku. Kalba turi eiti su gyvenimu. Bet mes, darydami kalbos klaidas, ar einame kartu su gyvenimu? Ar tai yra kultūros požymis? Ar čia išvardytos klaidos geriau padeda išreikšti mūsų dvasios reikalus? Ar bus tobuliau pasakyta: geru, šuo, einu su kojom, trys girnos už pasakymus: geriu, šiuo, einu kojom, trejos girnos?

Reikia naujų formų, naujų žodžių. Bet tos naujos formos, naujos lytys, nauji žodžiai turi išplaukti iš kalbos dvasios, o negali būti aklai graiboma bei skolinama iš svetimų kalbų. Tuomet tos naujybės bus savos, kai jos sutiks su mūsų kalbos dvasia, kai bus sukurtos lietuvių kalbos dėsniais. Tai yra sunkus darbas, reikalaująs gilių studijų ir skaitlingesnių, geriau organizuotų jėgų. Savaime suprantama, mokslinė kūryba reikalauja mokslinio pasiruošimo ir ne vieno, ne dviejų žmonių darbo. Todėl visai nenuostabu, kad prie dabartinių sąlygų (juntamas ir specializuotų, moksliškai pasiruošusių jėgų trūkumas ir esamų jėgų palaidumas) kartais tenka ir mūsų kalbininkams suklysti. Nevisuomet pavyksta išspręsti vienas ar kitas kalbos dalykas. Bet apie tai čia nekalbėsiu.

Iš mūsų pusės jau bus didelė pažanga, jeigu visa tai išmoksime, kas jau seniai nustatyta.

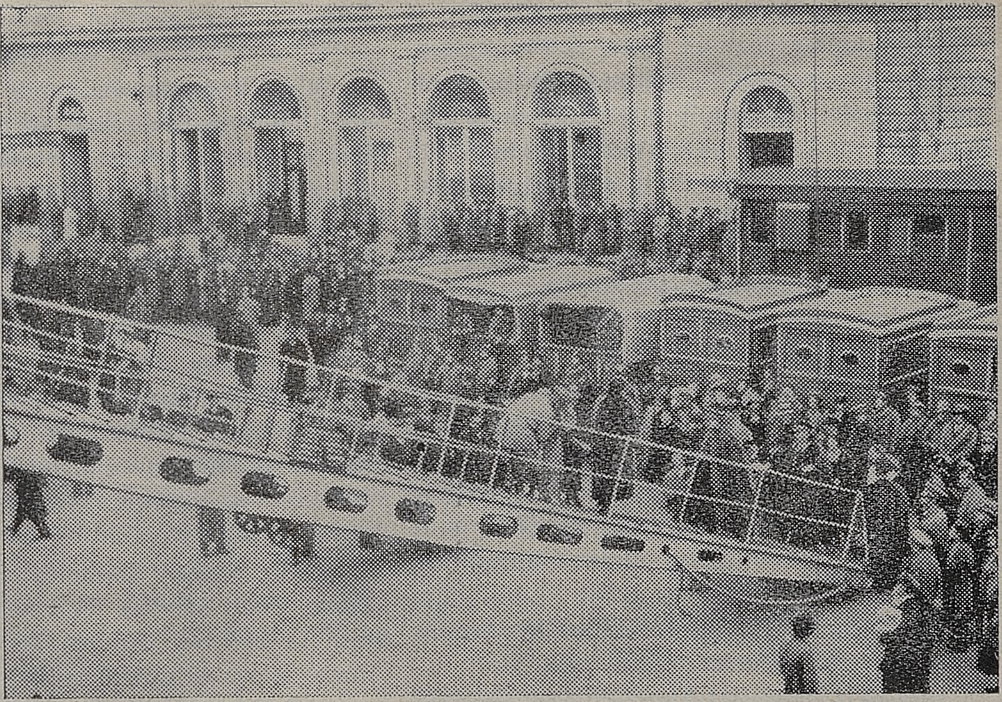
St. M.

K. Č. LIETUVIS

Miglotas pasaulis

Šviečia saulė, šviečia mėnuo
Į visus pasaulio plotus,
Žiūriu naktį, žiūriu dieną —
Man pasaulis vis miglotas.

Be akinių, su akiniais
(Gal daugiau jie duoda proto)
Žvilgt į kairę ir į dešnę,
Bet visur, visur miglota...

Tūkstančiai jaunų Italijos karių skuba Abisinijon, tikėdamiesi nusipelnyti ten kovotojų vardą ir išdidžiai grįžti namo. Tačiau nemaža jų grįžta, kaip rodo šis vaizdelis, ligoninėn ir šaltojon žemelėn...

Valstybių imperializmas

Iš anksčiau pateiktų kelių straipsnių sužinojome, kaip valstybės tvarko savo tarpe politinius, ekonominius ir kultūrinius santykius. Visi tarpvalstybiniai santykiai, kaip matėme, tvarkomi yra tam tikromis sutartimis ar pasižadėjimais. Atrodytų tad, kad valstybės turėtų visada santaikoje gyventi, tačiau gyvenime esti visai kitaip. Kas skaito laikraščius ir bent kiek seka tarpvalstybinę politiką, tas lengvai galėjo pastebėti, kad valstybių tarpe nuolat kyla kažkokie nesusipratimai ir trynimasis, nepaisant, kad ir pasirašomos ar bent gali būti pasirašytos tokios ar kitokios sutartys.

Dar blogiau. Labai dažnai tarpusavio sutartys pasirašomos tiktai tam, kad jos paskui, progai pasitaikius, vienašališkai būtų išnaudotos, ar taip išaiškintos, kad jos netektų savo pirmykštės prasmės.

Kodėl gi valstybių tarpe vyksta nuolatinis trynimasis? Kokia yra priežastis?

Kiekviena valstybė, mat, nori (ir stengiasi) kuo plačiausiai išplėsti savo valdžią ar bent savo įtaką. Ypač tuo pasižymi didžiosios, t. y. stipriosios valstybės. Jos nuolat savo tarpe kovoja dėl pirmenybės arba *hegemonijos*. Jos nekenčia viena kitos, stengiasi, kur gali, viena kitai pakišti koją, nors oficialiai ir gerus palaiko santykius.

Tasai valstybių siekimas išplėsti savo valdžią ar įtaką kitų valstybių žemėse (teritorijose) vadinamas *imperializmu*.

Imperializmas yra senas, kaip senos yra valstybės. Kitais žodžiais betariant, imperializmas gimė tada, kai atsirado pasaulyje pirmosios valstybės. Nuo to laiko taip pat vyksta nuolatinis tarp valstybių trynimasis ir nesusipratimai. Niekuomet nebuvo ir nėra tokio laiko, kad pasaulyje viešpatautų graži ir darni visų valstybių santaika. Čia, žiūrėk, kokių nors valstybių santykiai įtempti, kaip styga, kuriai reikia tik trūkti, kitur gi jau vyksta karas ir liejamas kraujas, trečiur vėl abipusiai grūmojama ginklų žvanginimu.

Imperializmas gali būti: a) *teritorinis*, b) *ekonominis* ir c) *kultūrinis*.

Teritorinis imperializmas reiškiasi tada, kai valstybė siekia išplėsti savo valdžią svetimose žemėse. Šios rūšies imperializmas vadinamas dar grobuoniškumu, nes grobiama ir pavergiama svetimos žemės.

Teritorinis imperializmas yra seniausias iš visų kitų imperializmų rūšių. Labai ryškiai jis buvo jau pasirodęs senovės graikų ir romėnų laikais. Žinoma yra, kad Aleksandras Makedonietis buvo nukariavęs šiaurinę Afriką ir bemaž pusę Azijos. Vėliau labai pagarsėjusi buvo Romėnų Imperija, kuri dėl to tik ir vadinosi imperija, kad jos valdžioje buvo atsiradęs visas tuometinis pasaulis.

Naujais laikais, po Amerikos atradimo 1492 m., labai smarkią teritorinio imperializmo politiką vedė Ispanija, Portugalija, Olandija ir Anglija, kurios pasidalinusios buvo savo tarpe visą šiaurės ir Pietų Ameriką. Ir tik daug vėliau, t. y. į pabaigą 18-to ir pradžioje 19-to šimtmečių kai kuriems Amerikos kraštams pavyko kovos būdu numesti europiečių jungą.

Valstybių įgytosios žemės už vandenynų vadinamos *kolonijomis*

Tipiška ir labiausiai imperialistinė valstybė yra Anglija, kuri dar kitaip vadinama Britų Imperija.

Šiuo metu Anglija turi daugiausia kolonijų. Jos valdžioje yra: Kanada, Australija, Indija ir daugelis smulkesnių kraštų. Tiesa, kai kurios Anglijos kolonijos turi didelę laisvę valdymosi srityje, bet vis tiek jos priklauso Anglijai. Anglijos karaliaus asmuo jungia visas kolonijas į vieną didelę Britų Imperiją.

Anglijos valstybės plotas Europos ribose turi 313 tūkstančių kvadratinių kilometrų. Pažymėtina taip pat, kad Anglija Europos valstybių tarpe savo valstybės didumo ploto atžvilgiu užima devintą vietą. Tuo tarpu, pridėję prie Anglijos valstybės jos visas kolonijas, pamatysime, kad ji turi beveik 40 milijonų kvadratinių kilometrų plotą ir užima pirmą pasaulyje vietą.

Tikrojoj Anglijoj yra 46 milijonai gyventojų, tuo tarpu su visomis kolonijomis Anglija turi 450 milijonų gyventojų, t. y. ketvirtąją dalį viso pasaulio gyventojų.

Turi savo kolonijų užjūriuose ir kitos valstybės. Po Anglijos pirmą vietą užima Prancūzija, toliau yra Portugalija, Belgija, Olandija, Ispanija ir Italija.

Italija, kaip žinia, savo kolonijomis šiaurinėj ir rytinėj Afrikoj (Libija, Somalija ir Eritrėja) yra nelabai patenkinta ir dėl to ginklu paveržė dar Abisinijos kraštą.

Iš ne Europos valstybių labiausiai imperialistinė yra Japonija, kuri, sustiprėjusi po Didžiojo karo, su visu smarkumu ėmė veržtis Azijos, tikriau sakant, Kinijos žemynan. Prieš keletą metų Japonija atplėšė nuo Kinijos Mandžūrijos kraštą ir iš jo padarė nepriklausomą valstybę, kuri yra visiškoje Japonijos įtakoje. Pernai gi Japonija pradėjo dar giliau veržtis Kinijon. Japonijos įtakos paveikta vad. vidaus Mongolija pasiskelbė nepriklausoma. Pernykščiais metais taip pat kelių šiaurės Kinijos provincijų valdovai, japonų kurstomi, paskelbė savo provincijų nepriklausomybę ir atsisakė klausyti Kinijos centro vyriausybės.

Šiais metais Japonija vis labiau tiesia ranką į vad. išorinę Mongoliją. Bet šis kraštas yra Sovietų įtakoje. Tuo būdu čia susiduria dviejų valstybių imperializmai, kurie, ko gera, gali netrukus sukelti Tolimuose Rytuose didelį karą.

Reikia dar pasakyti keli žodžiai apie nūdienės Vokietijos teritorinį imperializmą.

Vokietijos imperializmas šiuo metu yra pirmoj eilėj nukreiptas į rytus. Tiesą sakant, vokiečių veržimasis į rytus yra iš seno žinomas, kuris suglaustai vadinamas „Drang nach Osten", bet šiandie į šios rūšies politiką Vokietijoje kreipiamas ypatingas dėmesys.

Vokietija reikalauja ir kolonijų, kurios buvo po Didžiojo karo iš jos, kaip nugalėtosios valstybės, atimtos.

Kuo išaiškintinas valstybių teritorinis imperializmas? Čia yra dvi priežastys. Pirma, valstybės siekia naujų žemių dėlto, kad turėtų kur padėti savo gyventojų prieauglį, kuriam savam krašte darosi ankšta. Antra, valstybės trokšta ne tiek pačios žemės, teritorijos, kiek tųjų turtų, kurie yra tuose kraštuose. Dažniausiai ir viena ir antra jungiama į vieną reikalą.

Kadangi stipriųjų valstybių imperializmas paprastai nukreipiamas į silpnesnes ir mažesnes valstybes, tai šios pastarosios dedasi į tam tikras sąjungas, kad bendromis jėgomis galėtų atsispirti gresiančiam imperializmui. Taip antai Pabaltės valstybės—Lietuva, Latvija ir Estija—yra sudariusios tarpusavio santarvę,

kurios tikslas—neleisti įsiviešpatauti Pabaltėje vokiečių imperializmui.

Ekonominis imperializmas yra tada, kai valstybės stengiasi įgyti savo prekėms kuo plačiausias rinkas. Valstybėms, mat, yra labai svarbu, kad jos prekės ar gaminiai būtų kuo plačiausiai parduodami. Juo daugiau valstybė parduoda užsieniuose, juo daugiau gauna ji pinigų.

Ekonominės varžytinės valstybių tarpe yra labai didelės. Jos prasidėjo pabaigoje 18-to šimtmečio, kai buvo išrastos visokios mašinos, kurių pagalba pradėta gaminti labai daug gaminių, kurių savam krašte negalima buvo visų ir suvartoti. Radosi reikalas vežti prekes į kitus kraštus. Tuo tarpu pramonė vis labiau augo. Pritrūkus Europoje rinkų, pramoningosios valstybės pasuko savo prekių išvežimą į užjūrius: į Ameriką, Aziją, Afriką ir Australiją.

Bet į galą 19-to šimtmečio ir ten pasidarė ankšta. Amerika išsiugdė savo pramonę ir galėjo pati tenkinti savo reikalus, Australijoje įsistiprino Anglija, beliko tik Azija ir Afrika. Svarbu tad buvo čia Europos valstybėms kuo greičiausiai įsistiprinti. Anglų, vokiečių ir prancūzų laivai lenktyniuodami plaukė su prekėmis į šiuos žemynus. Kur nepadėjo prekybininkų apsukrumas ir galvos, ten ėjo pagalbon ginklas.

Kinai, pamatę europiečių niekšybes, pabaigoje 19-to šimt. buvo bemėginą sukilti ir išvyti iš Kinijos europiečius, bet nepasisekė jiems to padaryti. Europos valstybės buvo jau per daug Kinijoje įsiviešpatavusios. Galop visa Azija buvo padalinta tarp Europos valstybių. Šiandie Europos valstybėms, ypač Anglijai ir Prancūzijai, dėl jų kolonijų ir prekybos interesų Azijoje, daug nerimo kelia Japonija.

Žinoma taip pat, kad Didysis karas kilo visų pirma dėl ekonominių imperializmų susikirtimo. Iš vienos pusės buvo smarkiai beauganti Vokietijos pramonė, iš antros—Prancūzijos ir Anglijos pramonė, kurią pradėjusi buvo stelbti vokiečių pramonė.

Šiandie ekonominės didžiųjų valstybių rungtynės vėl yra pasiekusios aukščiausią laipsnį. Kova dėl rinkų kas kart aštrėja.

Kultūrinis imperializmas neturi, tiesa, tokio aštrumo, kaip teritorinis ir ekonominis, bet vis tiek ir čia tautos veda atkaklią kovą. Mat, kiekviena tauta ar valstybė stengiasi su savo kultūros pagalba užtikrinti sau įtaką kitose srityse, kaip politikoje ir prekyboje.

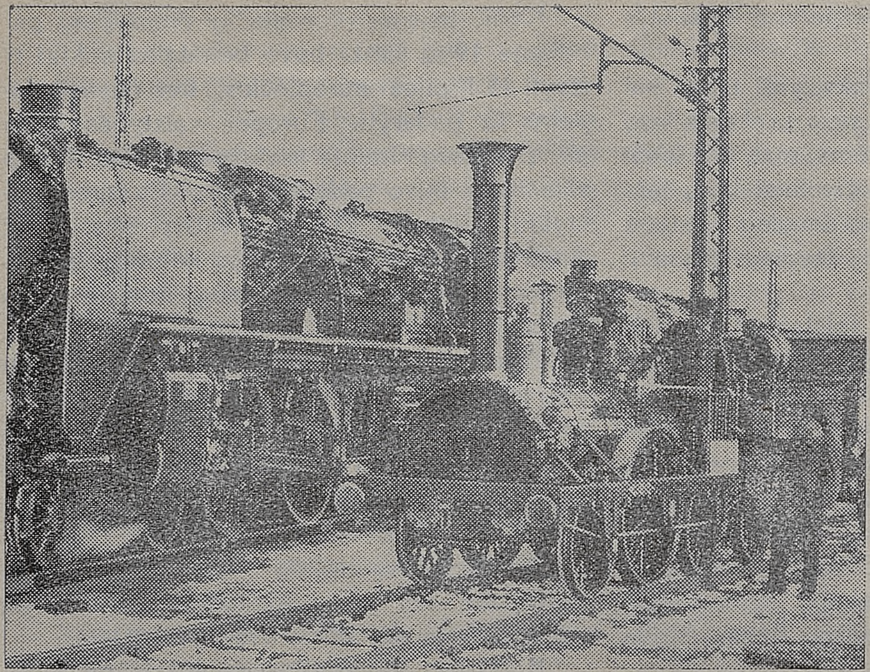
Valstybių veržimasis į kitų valstybių žemes vadinamas dar *ekspansija*. Gali būti taip pat ir ekonominė bei kultūrinė ekspansija. Visos trys ekspansijos rūšys viena kitą papildo.

Alminas.

ŠIAURĖS PAŽIBA

Nūdienė Norvegijos sostinė Oslo. Paveikslėly Jono Karolio gatvė ir karalių rūmai.

Maži ir netobuli buvo pirmieji garvežiai (dešinėj). Jie per valandą nuvažiuodavo vos kelius kilometrus. Ilgainiui žymiai padidėjo ir patobulėjo (kairėj)

Geležinkeliai ir jų tobulintojai

Be abėcėlės ir spaudos jokie kiti išradimai nepastūmėjo taip smarkiai civilizacijos pirmyn, kaip kad įvairūs susisiekimo išradimai ir jų patobulinimai.

Daugelį tūkstančių metų sausumoje žmonės važinėdavo gyvuliais, o vandenyne irkliniais bei būriniais laiveliais. Tik prieš 100 metų ėmė naudotis mechaninėmis susisiekimo priemonėmis, būtent garine mašina, kuri iš šilumos ėmė gaminti didelę jėgą. Jos išradėju buvo anglas James Watt'as. Nors garinė mašina buvo pagaminta 1769 m., bet jos reikšmė buvo įvertinta tik XIX šimtmetyje, kada ji buvo pritaikyta susisiekimui, kaipo traukos jėga iš pradžių sausumoje, o kiek vėliau ir vandenyne.

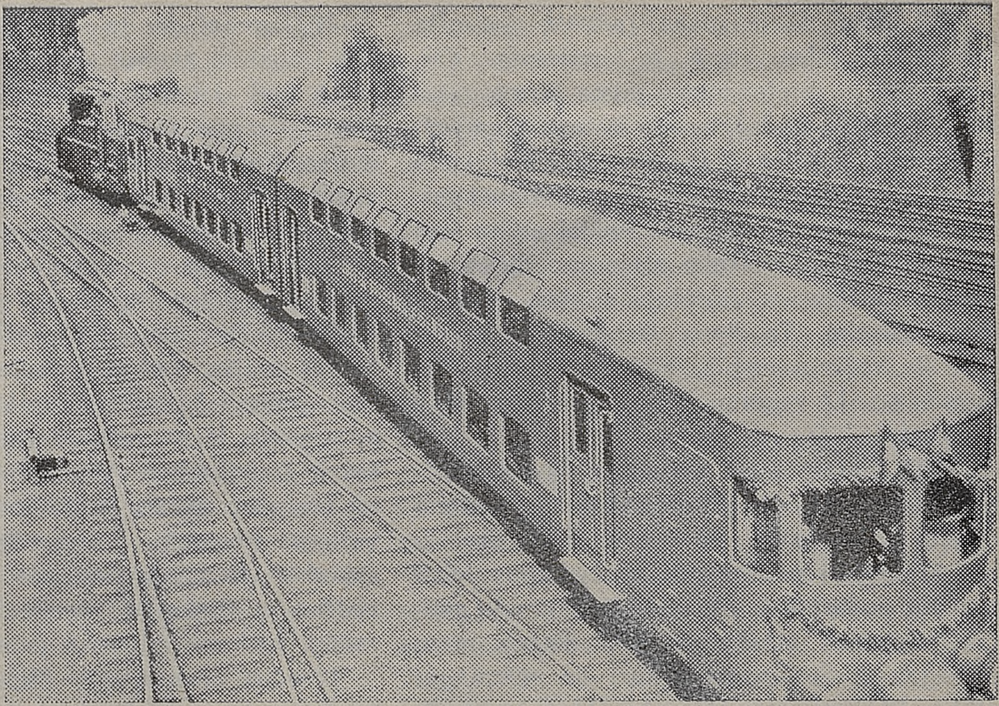
Pirmą garo vežimą padarė inž. Kunje (Cunie) 1769 m. Šis garo vežimas buvo toks netobulas ir sunkus, kad vos tik judėjo. Jo greitis siekė nedaugiau 4 kil. per valandą. Paryžiuje per pirmą mėginimą šis vežimas išgriovė namą, o vėliau važinėdamas gatve kelius kartus apvirto ir pritrenkė nemaža žmonių.

Nežiūrint šio vežimo nepasisekimų, garinės mašinos idėja suidomino daugelį mechanikų. Neretai pasirodydavo vis nauji garinių vežimų projektai ir modeliai, bet visi jie sunkiai buvo pritaikomi praktikoj.

Po ilgų pastangų geriausiai nusisekusią mašiną pagamino 1802 m. Trevitikas, kuris panaudojo ją geležies rūdžiai vežioti.

Toji mašina veikė gana gerai, bet buvo labai sunki, todėl laužydavo medžiais nuklotus kelius. Mechanikai suprato, kad pirmiau reikia padaryti tvirtus bėgius, kad jie galėtų išlaikyti didelius sunkumus. Po kurio laiko medis buvo pakeistas geležiniais bėgiais. Pradžioje tie bėgiai ir mašinos ratai buvo dantyti, nes mechanikai manė, kad per lygius bėgius negalima bus vežti sunkumų, nes garvežio ratai slis ir suksis vietoje.

Bet jau 1811 m. inž. Blenkinson'as pagamino naują gervežį, kurio tik vienas ratas ir vienas bėgis buvo dantyti. Netrukus šia mašina pradėjo važinėti iš Midlton'o į Lidžo miestą. Vežiodavo ja akmeninius anglius. Ši mašina traukdavo per 30 pripildytų akmens angliu vagonų. Jos greitis buvo apie 7 klm. per valandą. Tais laikais tokia mašina buvo nepaprastas dalykas. Šių „stebuklų" pasižiūrėti važiuodavo žmonės iš viso pasaulio, jų tarpe būdavo ir karalių.

Taip atrodo naujausios konstrukcijos mūsų laikų traukinys.

1813 m. inž. Brenton'as padarė mašiną su kojomis, kuri pamėgdžiodavo arklio ėjimą. Bet šis mechanizmas per pirmą mėginimą tiek daug užmušė ir sužeidė žmonių, kad valdžia uždraudė daryti netgi mėginimus. Pramoninkas Bleketas pradėjo dirbti garvežius ir bėgius jau ne dantytus, nes jis suprato, kad lygiais bėgiais ratai suksis sparčiau ir garvežis galės traukti didesnį sunkumą. Be to, jis pagerino ir patį garo katilą. Jis pravedė viduje jo tam tikrą vamzdį, kuriuo eidami iš cilinderių garai padidindavo reikalingą mašinai šilumą. Bet nuo šio patobulinimo jis buvo priverstas atsisakyti. Mat, didelio spaudimo varomas iš cilinderių garas, eidamas pro vamzdį, taip smarkiai staugdavo, kad arkliai tiesiog siusdavo susitikę traukinį. Tai nepatiko apylinkės dvarininkams, kurių laukais vaikščiojo šis traukinys. Jie pagrasė Bleketui teismu, jei jis neprivers savo mašinos tylėti. Tuomet garvežio savininkas įsakė savo darbininkams stabdyti traukinį, kai tik kelyje pasirodys arkliai ir tol nesijudinti iš vietos, kol jie visai nepranyks iš akių. Toks įsakymas labai apsunkino darbą.

1814 m. pasirodo mechanikos arenoje ir Jurgis Stefensonas, kuris ne visai teisingai yra laikomas garvežio išradėju.

Pirmą garvežį Stefensonas sukonstruavo 1814 metais Kilingorse, kur jis buvo vyriausiu anglies kasyklų prižiūrėtoju. Bet ir jo garvežys buvo toks netobulas ir nepraktiškas, kad pavažinėjus kelius mėnesius buvo pakeistas arkliais. Toks nenusisekimas galėjo amžinai palaidoti garvežio idėją, bet Stefensonas surado naują išeitį. Pastebėjęs, kad garas iš cilinderių veržiasi daug didesne jėga negu dūmai iš kamino, jis savo aparate įtaisė vamzdį, pro kurį nereikalingas garas eidavo į garvežio kaminą, sustiprindavo jame oro judėjimą ir pagreitindavo degimą, ir dėl to katile atsirasdavo daugiau garų, kurie sparčiau stūmė mašiną. Po daugelio pastangų Stefensonas pagamino garvežį, kuris ir nulėmė tolimesnį gelžkelio likimą. Nuo to laiko Stefensono garvežiai be pertraukos dirbo savo darbą. Čia reikia pažymėti vienas charakteringas tų laikų reiškinys. Nežiūrint didelės naudos, kurią davė garvežys, plačioji visuomenė juo visai nesidomėjo ir nevertino. Jis buvo vartojamas tik Stefensono prižiūrimose kasyklose, o visur kitur anglį vežiodavo arkliais. Anglijos parlamente dažnai buvo diskutuojamas kelių klausimas ir valdžia skirdavo dideles pinigų sumas plentų tiesimui, bet apie geležinkelius nieks neprisimindavo.

Tik pats Stefensonas numatė garvežio svarbą ir toliau tęsė jo gerinimo darbus. 1819 m. Stefensonas gauna pirmą pašalinį užsakymą padaryti savo sistemos garvežį ir pratęsti geležinkelį Durgemo grafijoj. Nors vieta buvo baisiai nelygi, bet Stefensonas, nugalėjęs visus sunkumus, puikiai atliko jam pavestą darbą. Gelžkelio atidarimo dieną susirinko didžiausios žiūrėtojų minios. Mėginimas nusisekė. Tą dieną dirbo penki garvežiai. Jie vežiojo anglis, kiekvienas garvežys tempė po 17 vagonų, kurių krovinys siekė 64 tonų.

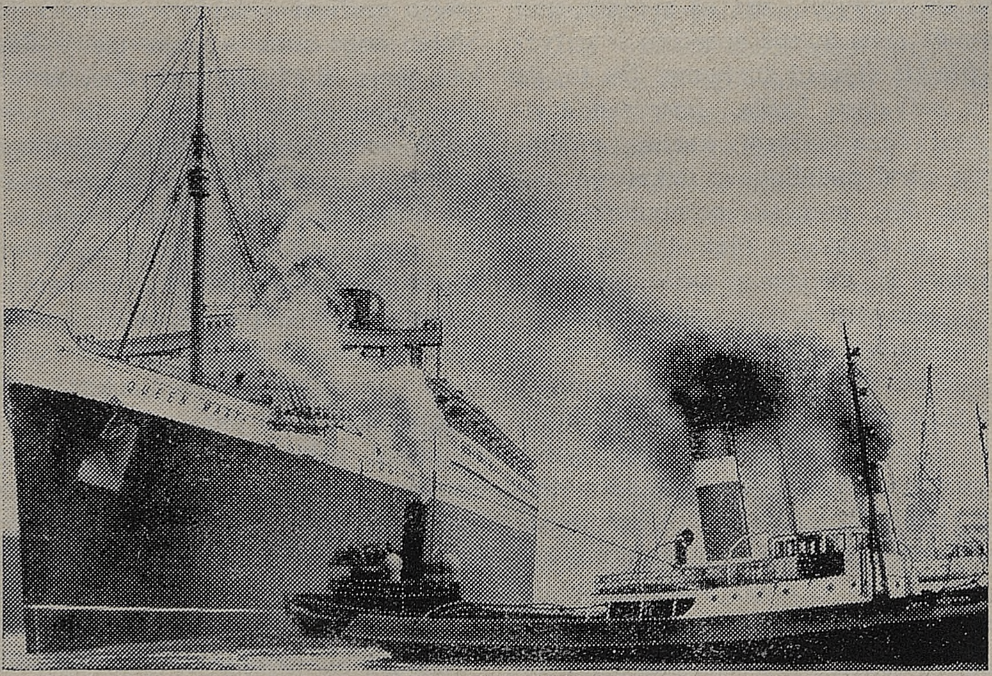
1817 metais buvo sugalvota išvesti gelžkelį nuo Uittono anglies kasyklų iki Stoktono miesto. Šių kasyklų savininkas Eduardas Pizas kreipėsi į parlamentą, prašydamas leisti jam tai padaryti. Ir tik po ketverių metų gautas teigiamas atsakymas. Šis darbas buvo pavestas J. Stefensonui, kurį jis sėkmingai atliko. 1822 m. gegužės mėn. 23 d. įvyko iškilmingas gelžkelio atidarymas. Bet įdomu yra tai, kad pradedant tiesti gelžkelį, nebuvo nuspręsta, kas trauks vagonus: arkliai ar garvežys.

Niekuomet dar taip nesijaudino Stefensonas traukinio likimu, kai tuo metu. Jis tada jautė, kad dabar yra sprendžiamas gelžkelių likimas ir nuo šių darbų eigos priklausys jų ateitis. Kartą, peržiūrėjęs darbus, jis su savo sūnumi Robertu ir vienu mechaniku nuėjo smuklėn pietauti. Pavalgęs paprašė vyno, ko iki šiol nekuomet nedarydavęs, ir savo bendriems pasiūlęs išgerti už gelžkelių pasisekimą. Pakėlęs taurę jis prabilęs: „Vyrai, dabar aš jaučiu, kad jūs sulauksite dienos, kuomet gelžkeliai pakeis visas kitas susisiekimo priemonės. Ir ne vien tik prekės, bet ir paštas ir žmonės bus vežiojami traukiniais. Greitai brangiau atsieis vaikščioti pėstiems, nei važiuoti traukiniu. Ir man labai norėtųsi to sulaukti". Netrukus pasirodė, kad Stefensono žodžiai ir darbai susilaukė tokių gausingų vaisių, kad net pralenkė jo norus.

Išvedus Liverpulio — Mančesterio gelžkelio liniją buvo plačiosios visuomenės viešai pripažintas gelžkelio naudingumas ir jo reikalingumas.

Tuo metu Anglijoj smarkiai kilo tekstilės pramonė. Reikėjo šios pramonės centrą —

JŪROS GALIŪNAS

Didžiausią pasaulyje laivą — „Queen Mary" šių metų pradžioje pabaigė statyti anglai. Vaizdely matome šį jūros milžiną uoste. Šalia jo kitas, iki tol buvęs didžiausias, laivas.

Mančesterį sujungti gerais keliais su Liverpulio uostu, į kurį iš Š. Amerikos buvo gabenama medvilnė. Pirmiau, susisiekimui tarp šių dviejų miestų pilnai pakako perkaso, kuris buvo iškastas XVIII šimtmečio pradžioje. Bet kilant pramonei, pasirodė, kad šios susisiekimo priemonės neužtenka. Tam tikslui buvo sugalvota išvesti geležinkelio linija. Įsteigta akcinė bendrovė ir ėmtasi prirengiamųjų darbų. Bet per 2 metus nieko nenuveikta, nes aplinkiniai gyventojai buvo griežtai nusistatę prieš gelžkelį. Jie puldavo matininkus ir darbininkus ir priversdavo trauktis iš tos apylinkės.

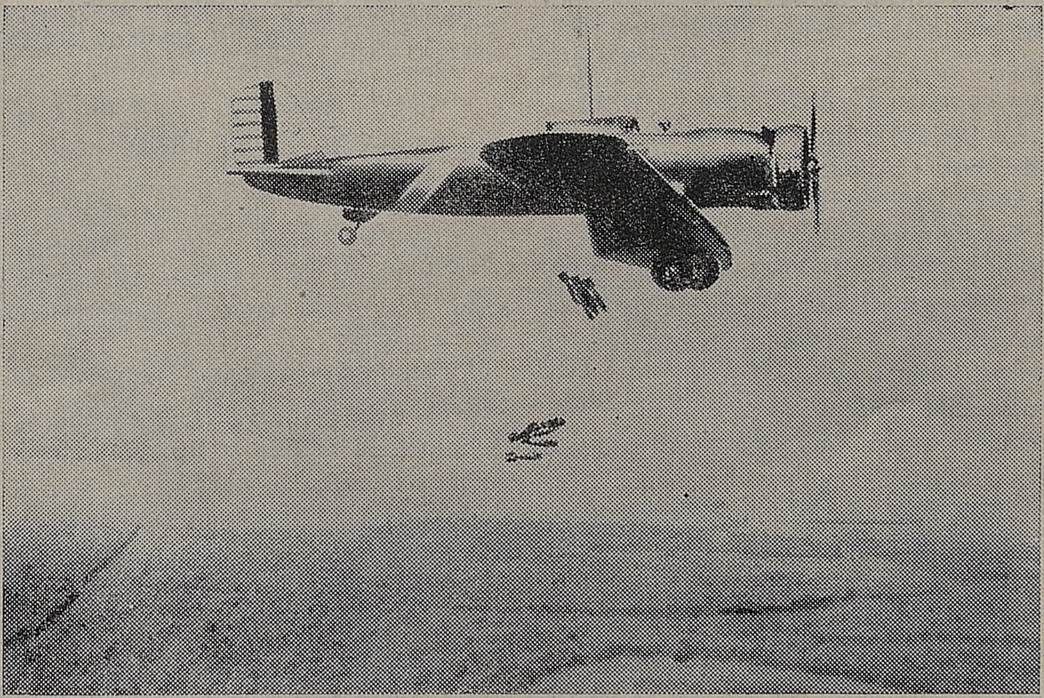
Tuomet bendrovės dalyviai pakvietė J. Stefensoną, ir jis, neatsižvelgdamas į pavojus, ėmėsi darbo. Nei dieną, nei naktį geležinkelio priešai nedavė jam ramiai dirbti, laužė jo įvairius prietaisus, daužė jo pagelbininkus, o jį patį norėjo paskandinti. Ypač smarkiai puldavo jį lordų tarnai. Jie tvirtino, kad nuo prakeikto geležinkelio pranyks ne tik lapės ir kiti žvėrys, bet ir naminės vištos nustos dėti kiaušinius. Bet nežiūrint tų trukdymų Stefensonas laimingai baigė matavimo darbus. Planas buvo pagamintas, reikėjo tik gauti parlamento ir karaliaus sutikimas. Kilo anglijos parlamente didžiausia audra, kai kurie visuomenės sluoksniai stojo prieš geležinkelį ir Stefensoną. Nežiūrint to geležinkelio idėjos šalininkai laimėjo.

Stefensonas išvedė geležinkelį, bet dar nebuvo nuspręsta, kas trauks vagonus: arkliai ar garvežys. Daugumas bendrovės narių buvo priešingi garvežiui. Jie tvirtino, kad garvežiai yra pavojingi žmonių ir gyvulių gyvybei. Bet Stefensonas nenusileido, jis nurodė, kad kiti geležinkeliai, kur yra vartojami garvežiai, suteikia žmonėms vien tik naudą, o ne žalą.

Bendrovė paskelbė garvežių konkursą. Už geriausį garvežį buvo paskirta 500 svarų sterlingų (apie 13.000 auks.). Mėginimas įvyko 1829 m. spalių mėn. 8 dieną. Konkurse buvo išmėginta 4 garvežiai. Laimėjo Stefensono ir jo sūnaus padarytas garvežys, pavadintas „Raketa". 1830 met. rugsėjo mėn. buvo atidaryta Liverpulio—Mančesterio geležinkelio linija.

Nuo to laiko geležinkelis paplito netik Anglijoje, bet ir kitose šalyse. Visi tie, kurie dar neseniai buvo didžiausi garvežio priešai, liko jo šalininkais ir rėmėjais. *V– as.*

„PILKASIS PAUKŠTELIS"

Italijos orlaivis bombarduoja Abisinijos miestus ir sodžius.

RANDAMONIŲ PETRELIS

Aš grįšiu

Sugrįšiu brangiojon gimtinėn,
Nes jos pasiilgo širdis,
Jos pievų žaliųjų, dainos sutartinės...
Ten džiaugsmo verpetai vėliai atgis.

Sugrįšiu, kur Neris bangoja
Ir plauna smėlėtus krantus,
Kur vėjas lakūnas niūniuoja
Dainas apie gražiuosius laikus.

Sugrįšiu, kur laukia tėveliai,
Mergelė skaistveidė meili,
Tarp medžių lakštutė kur tauškia,
Kai saulė užgęsta už jūros toli.

Sugrįšiu, kur broliai artojai
Daug darbo išvarė vagų...
Čia dirbsiu ir dainą dainuosiu,
Nebosiu sunkiųjų vargų.

NUMIRĖLIŲ ATSIKĖLIMAS

Keista.

Numirėliai ir tie atsikelti pajėgia, o ką jau bekalbėti apie gyvus žmones, apie tuos, kurie tik apmiršta, nuomaru serga, o mirti dar nenumirė.

Tokie visi kurią nors dieną, visi, kaip vienas, kada pavasaris saulutės spindulių šypsniais nusišypsos, kada vėjelis sudvelks laimės rytu, kada dings keršto ir apmaudo pilnos krūtinės, kada sugriaus amžių stiprusis griaustinis, — pakils iš savo mirties patalų ir eis po platųjį pasaulį, raudami piktąsias sėklas ir degindami jas amžių ugnies liežuviais, kapodami jas mirties aštriaisiais kalavijais.

Daugelis jų mirė seniai, o daugelis dar ir šiandieną nepaliauja mirę. Tačiau yra ir tokių, kurie, nors jų jau ir karstai mirusių kvapais atsiduoda, nors į jų karstų lentas jau yra įsigraužęs viską naikinąs kirminas, nuverčia didžiulius vožtų akmenis, nuverčia sunkius ir šaltus akmenis, nuverčia akmenis slėgusius jų krūtinių gyvąsias širdis, laikiusius jų pulso plakimą, nuverčia ir atsikelia iš numirusiųjų ir vėl naujai stoja į gyvųjų tarpą.

Jie atsikelia, kaip Lozoriai Mortų ir Marijų broliai, nes yra Tas, kur savo visagale ranka jų karstą paliečia, yra Tas, kurs ištaria tą svarųjį žodį, kurio klauso visos galybės, prieš kurį dreba visa—kas gyva ir mirę.

— Sakau tau, kelkis!

Numirėlių šalin atlėkė šiltas pavasario vėjas. Jis sukvietė talkon visus stipriuosius artojus. Jis padavė jiems skambiuosius trimitus, davė visą tvirtąją dvasią, kad, įžengę į snaudžiančių Lietuvos girių gilumą, atsikėlimo dieną paskelbtų.

Šiaurės kraštuose viešpatavo barzdotas kalavijotis, o vakarų — nuo galvos iki kojų geležim ir plienu apsikaustęs kryžiuotis.

Abu jie viens kitam ranką tiesė.

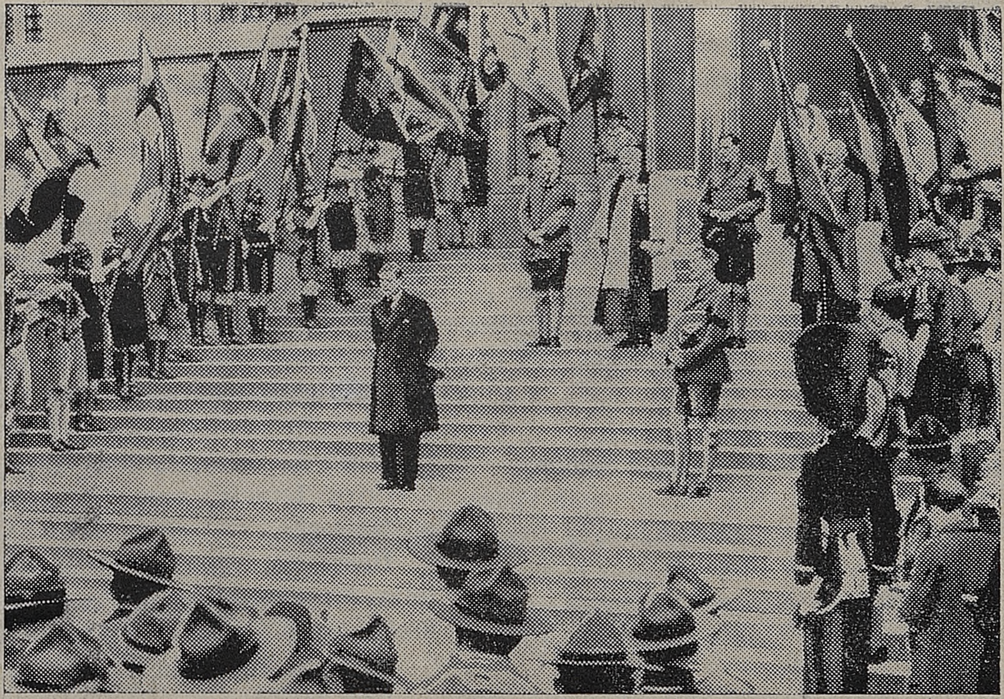
Abu norėjo, kaip Judai Iskarijotai, pasibučiuoti, kad tuo būdu lietuvį kančioms didžiausioms, mirčiai — kruvinai mirčiai — ant jų pačių pastatyto kryžiaus išduotų.

Lietuvis miega girioje.
Lietuvis nors miega, bet budi.
Lietuvis meldžiasi saviems dievams.
Giria jį amžiams išaugino.
Giria jį pašventė ir tarė jam:
— Sūnau, tu būsi lietuvis,
nors vėtros kauks,
nors laimės tau dažnai nebus,
gyvensi šviesų rytmetį sulaukęs.

Ir klausėsi visa plačioji šalis maldų didžiagirių. Ir klausėsi giesmių, kurias giedojo krivių — kriviai.

O Nemuno ir Neries upės plovė šalies gilumą, neleisdamos įžengti priešui į jos širdį, užkirsdamos kelius į lietuvio sodybą, į jo žmonos ir vaikučių lizdelį.

Ir kūrėsi lietuvis, kaip koks sakalas ąžuolo viršūnėje, suko sau lizdą, rūpinosi savosios šeimynos maistu ir pastoge. Žmonelė dabojo namų, dabojo vaikučių, o vyras, ristąjį žirgelį užsėdęs, skriejo po plačiąją šalelę, nešiodamas lietuvio — pergalėtojo vardą nuo marių lig marių, o bernužėlis, nešiodamas lietuvės

Anglijos skautai kasmet iškilmingai švenčia savo patrono šv. Jurgio dieną. Vaizdely Anglijos karalius Eduardas VIII po iškilmingų katedroj pamaldų peržiūri gražiai išsirikiavusias skautų eiles.

merguželės grožį ir garbę, minėdamas ją ir rūtų bei mėtų darželį, kapodami priešą, kaip girioje augančius medelius, kada skynimams skinti, kada naujos sėjos, naujų vilčių metas.

Tai buvo Mindaugo Lietuvoje.

Kryžiuočiai ir kalavijuočiai ruošėsi dideliam žygiui. Norėjo užkankinti plačiąją Lietuvą. Laisvą ir laisve bujojančią šalį. Moteris norėjo išvesti verguvėn, o sūnus išauginti savosios tautos, savųjų brolių priešais, tėvų ir motinų žudytojais. Vėliau išvesti juos į mūšio lauką, kad sūnus tėvui, brolis broliui smeigtų į širdį, smeigtų į krūtinę vokiečio rankom kaltą kardą, priešo rankom nulietą kalaviją.

Jie skelbė pasauliui:

— Lietuva miega. Lietuva pagonybėje numirusi. Ji reikia ugnimi ir kardu pakrikštyti. Ji reikia išauklėti naujoje kultūringoje dvasioje. Kaip gali krikščioniškasai pasaulis pakęsti tokį pagonybės aptemimu aptemusį kaimyną? Kas gali bendrauti su dvasia mirusia tauta?

Jie kalbėjos dar kitaip. Ir dar kitaip.

Tačiau viena sakė, kita darė.

Darbais jie pražengė net Judą Iskarijotą, savuoju pabučiavimu išdavusį Kristų. Jie kalė savojom kruvinom rankom visą Lietuvą prie pačių padirbto kryžiaus.

Kalė ir tylėti liepė.

Nes jeigu kas nors skausmingą dejavimą išaimanuodavo, tam tuojau ne uksuso su tulžimi duodavo atsigerti, bet verdavo kardu į veidą, į krūtinę besdavo, kad tik greičiau nutiltų, kad tik greičiau iškvėptų iš savęs paskutinį kvapą, ir liktų laisvas žemės sklypas, kuriame įsikurtų barzdotas vokietis ir pradėtų savaip tvarkytis ir šeimininkauti, kad ordinų žemės plėstųsi į visas šalis, kad platesnė galybė turėtų sau platų pamatą.

Bet lietuvis nesidavė. Jis suprato kuo kvepia visokis vokiečių lindimas į Lietuvos gilumą. Todėl galando aštrųjį kardą. Šveitė aukso pentinėlius. Ir balnojo ristąjį žirgelį. Pats Mindaugas kvietė vadus į pasitarimus. Pats jiems įsakymus davė ir jų patarimų bei nurodymų klausė.

Tačiau, nors buvo tada Lietuvoje dauge-

lis kovoti pratusių vyrų, visi jo klausė: kaip aukščiausio, kaip vado, klausė, klausė kaip karaliaus!

Susitarti nebuvo sunku.

Visi širdyse degė neapykanta priešui, laisvės pajutimu krūtinėse ir jos įvertinimu.

O buvo tada ankstyvas pavasaris. Kada dar upių ledai sukaustę laikė jųjų veidus. Kada dar būna speigo naktys. Kada šiaurys dar pučia, kaip padūkęs. Kada dar kaitriosios vasaros visi išsiilgę, kaip žadėtojo rojaus. Ar kaip derlingos rugiapiūtės nūdienės šalelės vargelių kankinamas — kamuojamas, jos tikrasai sūnus, artojas.

Trimitų garsai prikėlė visą šalį.

Tą šalį, kurią ordinai mirusia skelbė.

Tą šalį, kuriai nedavė išsižioti apie laisvę vokiečio plienas ir ugnies liežuviai.

Jauni jos vyrai traukė per girių tankumynus, saldžias dainas dainuodami, šalies gyvybę skelbdami pasaulio eterui, kad jis visiems praneštų:

Lietuvį gyvą esantį, lietuvį atsikelti mokantį, nors jį kiti su žemėmis lygintų, ar gyvą net po žeme pakastų.

Mindaugas išrikiavo savuosius pulkus ir laukė priešo. Kuris dar vis nesirodė. Kuris vis kažką delsė. Kur ten jis dels? Jis siautė po visą Žemaitiją. Grobė gyventojų turtus ir ruošėsi juos išsivežti į savo buveines. Patenkinta jo kariuomenė ir džiugi, kad iš lietuvių jokio pasipriešinimo nesulaukia.

O Mindaugas tykojo, kaip medžiotojas tykoja nušauti pilkąjį vilką ir, pasitikėdamas savojo šūvio taikingumu, leidžia jam pasiausti. Leidžia paskutinę gyvenimo valandą padžiuginti savąsias akis svetimųjų turtais. Tais turtais, kurie jo niekuomet nebuvo ir kurie niekuomet jo nebus.

Lietuvių pulkai buvo margi, kaip marga ir pati Lietuva — motina, pagimdžiusi savuosius sūnus — savo narsiuosius gynėjus. Jie buvo pasirėdę dauguma žvėrių kailiais. Tų žvėrių, kuriuos kovoje dėl buities savo raumeningų rankų jėga nudobė, kurių mėsa maitinosi patys ir šeimynas maitino, dabar giežė pagieža sutriuškinti didesnį už girių lokį ar plačiaragį elnią—vokiečių ordino ritierį.

Jau girdėti buvo plieno žvangėjimai. Žirgų kanopų bildėsiai ausį jau kurtino. Vadinasi, artinosi vokiečių ritieriai grobiu apsikrovę, tikėdamiesi laimingai siautę, laimingai plėšę, laimingai žudę, laimingai deginę, laimingi namuosna sugrįšią.

Ir susigrūmė Lietuvos girių tankumynuose beširdžiai vokiečiai ir lietuviai, laisvės ir laisvojo gyvenimo mėgėjai. Susigrūmė dvi galybės: viena troškusi savo valdžią išplėsti po visą Pabaltės kraštą, — išžudžiusi prūsus, pavergusi latvius, o kita — nenorinti šiai pirmajai pasiduoti pavergiama ir kankinama.

Žemaitis kirviu kapojo vokiečio šarvų plieną. Tąsė jį, nuverstą nuo žirgo, po pilkąją Lietuvos žemelę, savuoju krauju ir prakaitu apšlakštytą.

Aukštaitis, dantį grieždamas, badė ilga ietim kiekvieną pro šarvus švytuojančią vokiečio kūno dalį.

Taip grūmėsi ilgai.

Ilgai taip kraujo valkos liejosi.

Ilgai keiksmai ir dejavimai mišo.

Bet lietuvių atkaklumas, lietuvių meilė, vienybės pajutimas tirpdė vokiečių plieną, laužė kalaviją, siuntė vokiečiui mirties šmėklą, kuri, palietusi vokiečių kūnus, nešė jų dvasias į tamsybių pasaulį, kur amžinomis kančiomis kentėtų už tai, kad ruošėsi pavergti laisvą šalį, kad ištiesė ranką laisvo tėvynės sūnaus gyvybei.

Pats Mindaugas mūšiui vadovavo. Lietuviai, kaip mūro siena, gulė vokiečius iš visų pusių. Trypė po savosiomis kojomis. Rankiojo iš savo brolių išgrobtą turtą, kuris būtų buvęs į svetimas šalis nugabentas. Dabar galėjo grąžinti jo nustojusiems. Galės kiekvienas pasidžiaugti savo laimės židiniu. Nors už tą tylą brangiai mokėti reikėjo. Nors daugelis gyvybės siūlų trūko. Nors daugelis gyvybių liko sužalotų. Tačiau pergalė skambėti įsiskambės po visą Lietuvos šalelę. Dainose dainuote įsidainuos. Pasakose sekti įsiseks. Ir jaunosios merguželės ją minės, kaip savo jaunystės dieneles.

Grįžo namo lietuvių kareivija, dainas dainuodama. Grįžo džiūgėsio šauksmus šūkaudama:

— Šalis laisva!
— Sutriuškintas priešas!
— Laimės diena nušvito!
— Numirę atsikėlėme!

Ir iš tikrųjų. Skelbtoji pasauliui mirusi Lietuva tą dieną atsikėlė iš numirusių. Atsikėlė, kad naujų kovų verpetuose garsėtų savo narsa ir garbe. Atsikėlė, kad mūšių sūkuriuose pagimdytų mums Gediminus, Kęstučius, Algirdus, Vytautus Didžiuosius.

Vadai kareiviams dovanas dalino. Pagyrimų pagyrimais apipylė. Kareiviai vadus savomis rankomis nešiote nešiojo, kad tuo būdu parodytų didžiausį jiems pagarbos jausmą ir visišką atsidavimą.

Motinos sūnus prie savo išsekusių krūtinių glaudė. Bučiavo jų narsiąsias kaktas.

Merguželės puolė į glėbius savųjų bernužėlių, kad jiems, tėvynės laisvės gynėjams, išreikštų didžiausią pagarbą, suteiktų visišką užmokestį.

Aukurai aukomis apsikrovė.

Krivių - kriviai dievams nemirtingiesiems padėkos maldas siuntė. Trimitų balsai gaudė. Dūmai į dausų aukštybes kilo.

Miegojusi, mirusi Lietuva pasauliui savo galią parodė ir tarė:

— Aš nemiriau, aš atsikėliau!

Anicetas Lapaitis.

K. Č. LIETUVIS

Išvažiuoju art dirvonų

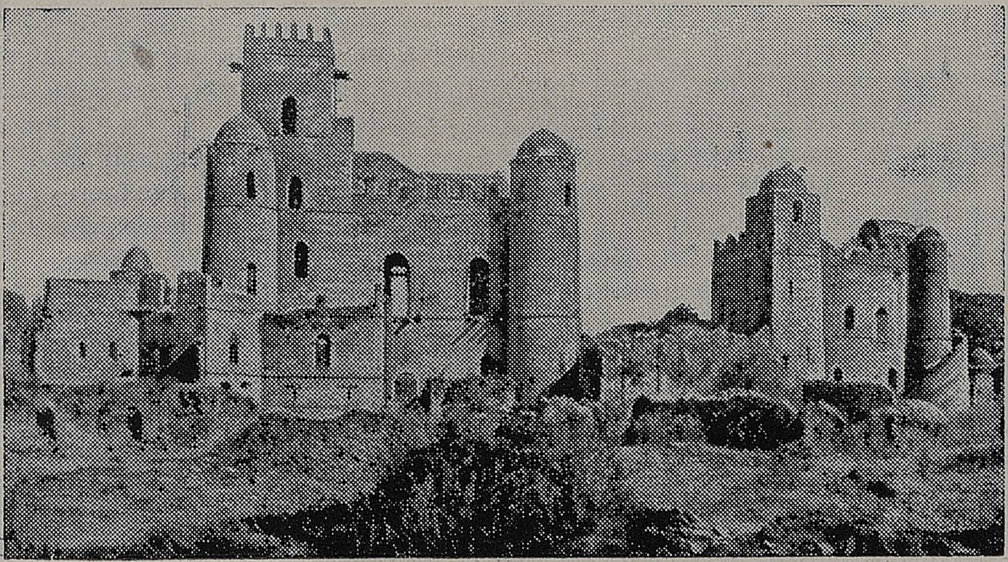
Apsigaubęs saulės skraiste,
Pasikinkęs vargo arklį,
Išvažiuoju su svajone
Į dausas dirvonų arti.

Pasitiko mane žvaigždės,
Debesėliai tuoj pabūgo.
Čia kelionė mano baigės —
Aš imu ugninį plūgą.

Žvaigždės šypsosi malon'ai —
Į mane žiūrėt malonu,
Kad pavargęs, sotus vėju,
Aš dainuoti nepaliaunu:

Džiaugsmą sėju,
Juoką piaunu.

VAIZDELIS IŠ ABISINIJOS

Taip atrodo Abisinijos miestas Gandara po italų bombardavimo.

MŪSŲ KELIONĖ PO EUROPĄ

Na, tai ir pradedam žadėtąją „kelionę“ po Europą.

Pavasaris, šilta, gražu — pats geriausias metas išsijudinti svetur. Važiuojant į Vakarų Europą, pirmiausia teks mums pakeliui aplankyti

VOKIETIJA.

Vokietija — didelė valstybė. Ploto didumo (470 tūkst. kvad. kilm.) atžvilgiu užima ji ketvirtą (po Sovietų Rusijos, Prancūzijos ir Ispanijos) vietą Europoje. Gyventojų daugumu (63 milijonai) Vokietija užima jau antrą vietą Europoje.

Neseniai Vokietija susidėjo iš keliolikos atskirų kraštų arba nedidelių valstybėlių, kurios maždaug laisvai valdėsi. Tų valstybėlių žymiausios buvo šios: Prūsija, Bavarija, Saksonija, Badenas ir kitos. Kiekviena šių valstybėlių turėjo savo vyriausybę ir seimelį, landtagu vadinamą. Visos tačiau valstybėlės sudarė vieną Vokietijos valstybę, kurios priešakyje iki Didžiojo karo stovėjo bendras visoms sudėtinėms valstybėlėms valdovas — kaizeris. Po karo, persitvarkius Vokietijai respublikos pagrindais, kaizerio vietoje buvo visos tautos renkamas prezidentas. Buvo taip pat bendras parlamentas (seimas), vokiškai vadinamas reichstagu.

Atėjus prie valdžios Hitleriui, atskirų Vokietijos sudėtinių kraštų valdymosi laisvė buvo panaikinta. Ir dabar Vokietija sudaro jau vieningą valstybę.

Vokietijos gyventojų daugumą sudaro vokiečiai. Kitų tautų yra maža. Neseniai Vokietijoje buvo gana daug žydų, įsiviešpatavus hitlerininkams, daugumas žydų gavo dangintis iš Vokietijos svetur.

Religijos atžvilgiu vokiečiai nėra vienodi. Yra jų tarpe ir katalikų ir protestantų. Pastarųjų yra daugiau negu pirmųjų.[1]

Vokietijos kraštovaizdis yra labai įvairus. Gražiausi vaizdai yra Pietų Vokietijoje, kuri susiduria su aukščiausiu ir gražiausiu Alpių kalnynu.

Labai gražių vaizdų taip pat esama Reino upės slėnyje. Apskritai, Reinas yra gražiausia Vokietijos upė. Reinas yra labai gražiai apdainuotas vokiečių liaudies ir rašytinėj literatūroje. Lygiai, kaip Nemunas yra apdainuotas lietuvių dainose.

Daugiau kaip pusė Vokietijos gyventojų verčiasi pramone ir gyvena miestuose. Pramoningiausia yra vidurinė Vokietija.

Vokietijos valstybė susisiekia su Lietuva, Lenkija, Čekoslovakija, Austrija, Šveicarija, Prancūzija, Luksemburgu, Belgija, Olandija ir Danija.

Vokietijos sostinė yra Berlynas. Čia yra svarbiausios Vokietijos įstaigos, valstybės prezidento (dabar Vokietijos prezidentu yra Hitleris, kuris yra taip pat ir ministeriu pirmininku arba kancleriu) ir ministerių buveinės. Berlyne gyvena taip pat kitų valstybių atstovai ir įgaliotieji ministeriai.

Berlynas yra didžiausias Vokietijos miestas. Savo didumu jis primena Amerikos miestus, ir nė vienas Europos miestų šiuo atžvilgiu negali jam prilygti. Dar prieš 100 metų Berlyne buvo ne daugiau kaip 150 tūkstančių gyventojų, o dabar jame yra apie 4 milijonai gyventojų.

Tačiau iš visų didžiųjų Europos miestų Berlynas tėra skurdžiausioje ir mažiausia teturinčioje įvairumo apylinkėje, lygiausioje lygumoje. Kiti miestai yra prie didžiųjų upių, tuo tarpu Berlynas tenkinasi nedidele Šprė upe.

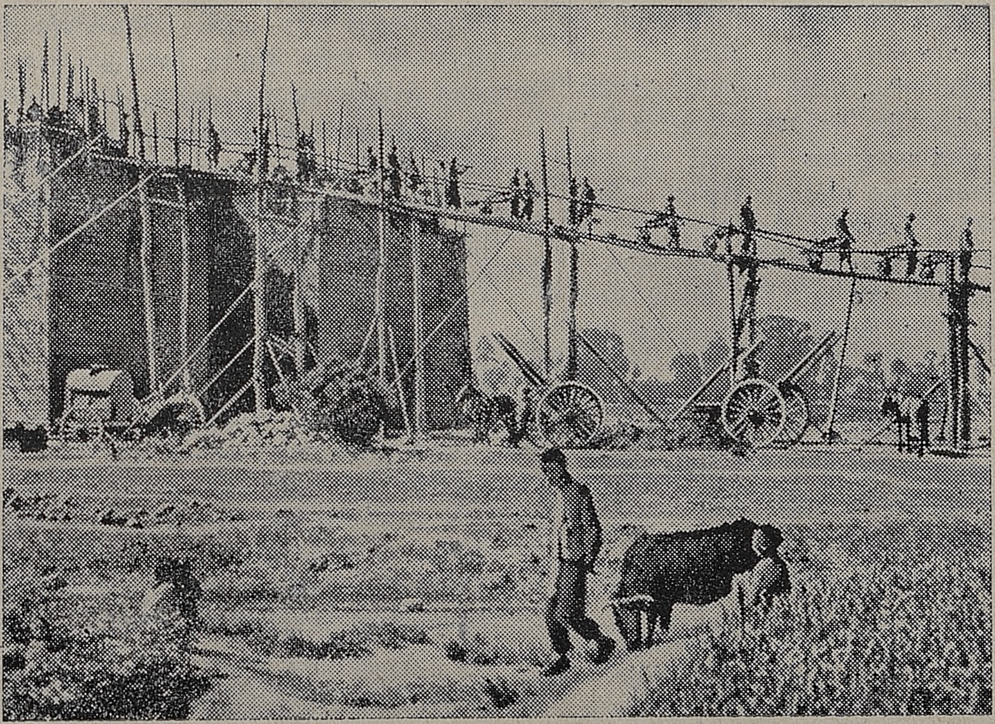
Patsai miestas nevaizdingas ir visai neįvairus. Senobinių meniškų trobesių nėra, nes pats miestas yra jaunas. Užtat dailių yra naujoviškų pastatų.

Tačiau savo patogumu Berlynas pranešа visas kitas Europos sostines:—puikios asfalto gatvės, dailūs vandentiekiai, tinkama kanalizacija, elektros bei dujų šviesa, du aplinkiniai geležinkeliai, požeminiai geležinkeliai ir kita.

Berlynas yra prekybos, pramonės, mokslo, kultūros ir visų kitų Vokietijos gyvenimo sričių centras.

Išeikime pasivaikščioti po Berlyną. Pažinkime jo įdomybes.

Kas per judėjimas žmonių, automobilių, motociklų ir tramvajų! Nepratusiems prie tokio judraus gyvenimo koktu darosi. Visi po-

Japonai kaskart vis giliau braunasi Kinų kraštan. Kursto gyventojus prieš valdžią, o apskričių valdytojus ragina pasiskelbti nepriklausomais valdovais. Kinijos valdžia be kitų gynimosi priemonių nutarė pastatyti Japonijos pasieny aukštą, storą, kelių šimtų kilometrų ilgio mūro sieną.

jučiai atsipalaiduoja. Ausys nebeskiria garsų, girdi tik vieną didelį ūžesį, bendrą bildesį.

Paprastai vokiečiai yra lėto būdo žmonės, bet atsidūręs Berlyne matai visai ką kita. Čia tas pats vokietis—judri mašina, bėganti asfalto gatvėmis, nerianti tarp geležies ir betono, plaukianti elektros šviesos jūroje. Taip yra dėl to, kad vokietis negaišta veltui laiko: jis yra darbštus, jis mėgsta darbą ir dirbamą darbą atlieka visada sąžiningai. Savo darbu vokiečiai yra labai daug nuveikę visose gyvenimo srityse. Be to, vokiečiai mėgsta punktualumą.

Tarp judrių žmonių ir mašinų Berlyno gatvėse yra daugybė vadinamųjų automatų, tai yra tam tikrų prietaisų, kurie patys aptarnauja žmones. Įmeti į tokį prietaisą 5 ar 10 pfenigų, o iš ten iššoksta, sakysime, plytelė čekolado ar naujausia knyga. Čia automatai aprūpina viskuo: pašto ženklais, pašto atvirukais, įvairiais vaizdelių atvirukais, šilta kava, alumi, knygomis, laikraščiais ir kitais daiktais.

Čia reikia pastebėti, kad tokių automatų yra ne tik Berlyne, bet ir kitų kraštų didmiesčiuose.

Berlyno gatvėse matosi labai daug jaunimo, kuris dažniausiai apsirėdęs yra tam tikrais rusvais drabužiais su svastikos ženklu ant kairiosios rankovės. Tai jaunieji hitlerininkai, o svastika arba tam tikras kryžius su užlaužtais galais—tai hitlerininkų ženklas.

Berlyne yra garsus visame pasaulyje zoologijos sodas, vadinas, toks sodas, kuriame laikoma daugybė įvairiausių viso pasaulio didelių gyvulių ir mažų gyvių.

Berlyno zoologijos sode galima pamatyti beveik visa tai, kas yra gyvoje gamtoje. Mes daug ką, sakysime, esame girdėję apie liūtus, tigrus, zebrus, bezdžiones, dramblius, smauglius ir įvairius oro bei jūros gyvius.

Kaip gi atrodo tas zoologijos sodas?

Sodo viduryje yra nemažas prūdas, kur plauko baltosios gulbės, kiek toliau matyti įvairūs kiti paukščiai ir paukšteliai.

Ant prūdo kranto, tarp žvėrių ir paukščių, įtaisytas didelis restoranas. Po dangaus stogu pristatyta daugybė staliukų, kėdžių, kuriose sėdėdami vokiečiai dažniausiai traukia alų ir dairydamiesi mato striksinčias, šokinėjančias po šakas bezdžionėles, mato riešutus lukštenančias meškas, mato lieknas stirnas ir baisius liūtus, plačiasparnius erelius, gražiaplunksnius povus, mato plėšrius tigrus ir daugybę kitų žvėrių - žvėrelių. Pavojingieji žvėrys, aišku, uždaryti tam tikruose narvuose.

Taigi pasižiūrėti yra ko. Tik vienų bezdžionių visas rūšis apžiūrėjus galima esą pavargti.

Tame pačiame Berlyno zoologijos sode yra dar vad. akvarijumas, tai yra tam tikras baseinas su vandeniu, kuriame laikomos žuvys. Tokiuose akvarijumuose sudaromos visos sąlygos, reikalingos jūros ar gėlųjų vandenų žuvims. Jeigu to nebūtų, žuvys akvarijumuose negalėtų gyventi.

Vienas lietuvių keliautojas šitą akvarijumą šitaip aprašo:

„Esu Berlyno zoologijos sodo akvarijume, žuvų skyriuje, jaučiuos, lyg būčiau jūrų dugnan patekęs. Aplink mane tamsa ir vanduo, o vandeny plaukiojančios žuvys. Saulės šviesą matau dabar tik pro vandenį, pro gražiąsias žuvis ir jūrų dugno gražius augalus...

Esame dabar tarp baisių, bet gražių margų gyvačių. O čia guli ilgas valandas vienodoje pozoje, dažniausiai išsižioję, aukštyn galvas užrietę krokodilai. Vieni jų guli ant smėlio, kiti ant plikos uolos, treti vandeny pasinėrę snūduriuoja...

Čia vėl vabzdžiai įvairiausių rūšių, pradedant mūsų gražiąja bitute ir baigiant garsiąja musele cėce (nuo kurios įkandimo žmogus gali numirti)".

Štai kas Berlyne yra įdomiausia. Dabar persikelkime valandėlei į kitą Vokietijos miestą — Miuncheną.

Miunchenas yra Bavarijos sostinė. Tai svarbiausias pietinės Vokietijos kultūros centras, su daugybe pasaulinio masto meno paminklų, muziejų, gražių rūmų, bažnyčių. Jeigu Berlyne galima rasti tik naujoviškų pastatų, tai Miunchene yra labai daug visokiausių istoriškų trobėsių iš įvairių laikotarpių ir įvairaus stiliaus. Apskritai, Miunchenas yra meno centras. Be to, Miunchenas yra ir Vokietijos katalikų centras. Miuncheniečiai pamaldūs žmonės, pavyzdingi katalikai.

Miunchenas yra garsus pasaulyje savo alumi, kurio tenai labai daug gaminama ir geriama. Vokiečiai, mat, labai mėgsta alų.

Miunchene yra daug muziejų, kuriuose yra surinkta labai daug retų ir brangių senienų.

Garsiausias ten yra vadinamasis Vokiečių Muziejus, kurio takai ir takeliai sudaro iš viso bene 15 kilometrų.

Čia taip viskas sutvarkyta, kad tuo pačiu keliu atgal nenueisi, kad tos pačios vietos antru kartu neužtiksi. Eisi, eisi ir vis naujas vietas, naujus daiktus, eksponatus matysi. Kelią rodo įvairios rodyklės su parašais, kaip didmiesčių gatvėse. Jei čia nebūtų sistemos, griežtos tvarkos, tai niekuomet šio muziejaus neaplankytum, niekuomet visko nepamatytum, galėtum netgi paklysti ir likti muziejuje kaip eksponatas, rodomas daiktas.

Tas pats lietuvių keliautojas, kurį jau esame minėję, šitaip kalbamą muziejų aprašo:

„Iš karto patenki į „pragarą", į požemius, patenki į anglių kasyklas. Lendame tamsiais požemiais. Ten dirba darbininkai. Ir matome tikrus darbininkus, matome, kąip jie ilsisi, kaip jie ištvermingai dirba, kirsdami anglis, vežiodami juos geležiniais vežimėliais, matome, kaip kelia anglis į viršų, matome pagaliau ir nelaimingus atsitikimus šachtuose.

Gal, sakysime, nebūsime matę, kaip veikia vandens malūnas, tai čia pamatysime ir bėgantį iš kalno gyvą, ne pieštą, vandenį, čia pamatysime ir primityviškus (paprastus, nesudėtingus) vandens sukamus malūnus, čia pamatysime ir naujausius išradimus, pritaikintus malūnų pramonei.

Perėję pažemius patenkame iš „pragaro" lyg ir į skaistyklą. Patenkame į laivų fabriką, matome, kaip daromos atskiros laivų dalys, matome primityviškus senobinius laivus, matome ir tokius, kokiais Kolumbas į Ameriką plaukė. Pagaliau patenkame ir į patį laivą. Einame laive per įvairius skyrius, per mašinų skyrių, per valgomas sales, per rūkomuosius kambarius, per kapitono kajutę. Taip viskas įrengta, kad, rodos, plauki jūrėmis ir bijai, kad nesusirgtum jūrų liga...

Toks yra Vokiečių Muziejus — Deutsches Muzeum!"

Čia viso ko, žinoma, neįmanoma suminėti, kas ten galima pamatyti.

Mūsų keliautojas pastebi tik, kad jeigu į šitą muziejų patektų ir visiškai laukinis žmogus, tai perėjęs Miuncheno muziejų ir išgaliai išstudijavęs, kas jame yra, galėtų jis išeiti jau nebelaukinis, bet civilizuotas žmogus.

Esant Vokietijoje pravartu užsukti dar Kelno miestan, kuris yra prie Reino Vakarinėj Vokietijoj.

Kelne yra garsi šio miesto katedra, vadinama paprastai Kelno katedra. Tai viena gražiausių pasaulyje bažnyčių, pastatyta gotišku stiliumi. Daugybė bokštų ir bokštelių stiepte stiepiasi į dangų, visi smaili, iš pažiūros lengvučiai, kaip šv. Onos bažnyčios bokštai Vilniuje.

Reikia paminėti ir Vokietijos pramonės miestai: *Solingenas*—plieno dirbinių pramonė, *Esenas* — Krupo plieno, ginklų ir kanuolių pramonė, *Krefeldas*—šilko pramonė, *Barmenas* ir *Elberfeldas* — audžiamoji pramonė, *Leipcigas* (Saksonijos sostinė)—knygų ir kailių pramonė ir kiti.

Vokietija, kaip žinia, prieina prie Baltijos jūros. Dėl to Vokietija gali gerai vesti prekybą su užjūrio kraštais. Svarbiausi Vokietijos uostai yra šie: Hamburgas, Bremenas, Liubekas, Štetinas ir Karaliaučius. Vieni šitų uostų yra didžiųjų upių žiotyse, kiti — pajūriuose.

Kitą kartą aplankysime Prancūziją ir jos įdomesnius miestus. Paruošė *A. P.*

MT. ILGIS

Jaunatvės vieškeliais

(*Skiriu skautams*)

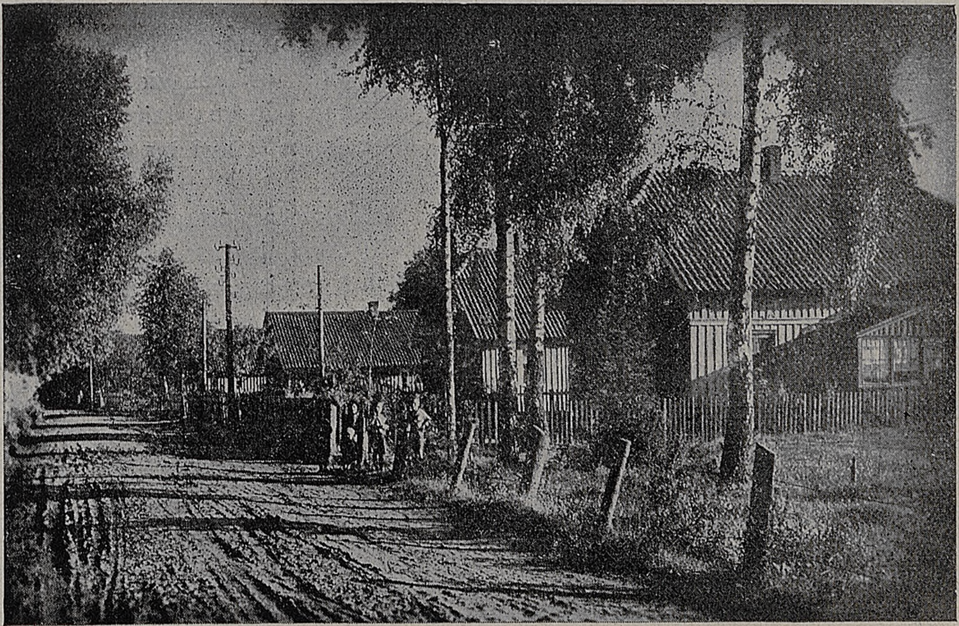
Rodos, dar vakar krantais Neries
Jaunatvės jėgų ėjom mėginti.
Rodos, dar vakar nedrąsiai žengėm
Jauniems troškimams kelių praskinti.

Šiandien dešimtą kartą sustojom
Uždegt šviesesnių džiaugsmo žibintų,
Kad jų nei vėjo šiurpus švilpimas,
Nei jūrų audros neužgesintų.

Mes nesuglausim sparnų pakalnėj,
Kur tik šešėliai kryžkeles kloja —
Kilsim į kalno žydrią viršūnę,
Ten, kur ereliai sparnais plasnoja!

Dar šimtai jėgų neišmėginta,
Siekimų toliai neišmatuoti.
Dėl to ir žengsim tolyn be baimės
Broližiams laimės dainų dainuoti.

PAJŪRIO VAIZDELIS

Lietuvių kaimas Klaipėdos krašte.

Liet. Šv. Kazimiero D-jos Miečionių (Mielagėnų vals., Švenčionių apskr.) skyriaus valdyba. Ji dar šiemet žada pasistatyti savo sodžiuje liaudies namus.

DAUGIABALSĖ DEKLAMACIJA

Pas mus ne kiekvienas miestelis ar organizacijos skyrius gali turėti dainuojamąjį chorą, bet daugiabalsės deklamacijos chorą galima suorganizuoti ir net malonių darbo vaisių susilaukti daugiau, nekaip mechaniškai, kaip tai dažnai esti, dainas kartojant. Daugiabalsė deklamacija reikalauja kiekvieną kartą jausmo, susikaupimo ir net vaidybinės nuotaikos. Ji pagilina ne tik muzikos išsilavinimą, bet ir susipažinimą su mūsų poezija. O visuomenei tokie pasirodymai teikia malonaus, naujo įspūdžio ir taip pat supažindina su mūsų poezija, kuria taip mažai domisi mūsų skaitančioji publika. Daugiabalsė deklamacija tinka visoms šventėms, tinka atlikti ir ore; čia gali pasireikšti vaidybinės deklamuotojų jėgos ir pavieniui. Čia gali būti prijungtos dainos, šokiai ir t.t. Dažnai vaidinime gali būti panaudota daugiabalsė deklamacija. Štai čia nurodoma, kaip suruošti daugiabalsės deklamacijos chorus ir kaip paruošti kūrinius šiam reikalui.

Režisierius-dirigentas turi būti žmogus šiek tiek nusimanąs dailiojoje literatūroje ar gabus vaidila, dar geriau aktorius. Provincijoje geriausiai galėtų organizuoti tokius chorus mokytojai, skaityklų vedėjai ir kiti inteligentai, ar šiaip žmonės, turintieji supratimo apie deklamaciją. Dalyvių gali būti nuo 10 iki neriboto žmonių skaičiaus. Tik priimant žmones reikia patikrinti balsus. Nesveikas kriokiąs ar užkimęs balsas gali tikti tik charakteringoms deklamacijoms (kad ir tame pačiame chore, atliekant ar raganos ar girtuoklio rolę, jei tokia eilėraštyje atsirastų). Švarūs, sveiki balsai—geriausi.

Reikia taip padalyti chorą, kad jame būtų įvairių balso tonų žmonių, tai yra, sopranų, altų, tenorų, baritonų ir bosų. Kiekvieną iš minėtų grupių, jei dalyvių yra pakankamai (kiekvienam balsui bent 5 žmonės, kad skystai neskambėtų...), galima dar padalyti į I ir II balsą,—juo daugiau balsų atspalvių, juo gražesnė, spalvingesnė daugiabalsė deklamacija. Dirigentas turi peržiūrėti kiekvieno kalbą (ar nešvepluoja, jei švepluoja, tai saugoti, kad neišsiskirtų iš bendro balsų skambesio). Apskritai, jis turi sekti, kad niekas atskirai iš choro skambesio neišsišoktų ir nesisiskirtų. Turi būti visiškas viens kito atjautimas ir girdėjimas. Choras taip turi deklamuoti, kad kiekvienas choristas vien kito klausytų ir girdėtų.

Deklamuojamų kūrinių pasirinkimas gali būti labai įvairus. Nuo režisieriaus-dirigento valios pareina, koks kūrinys parenkamas ir kaip paruoštas darbui. Mažiausiai tetinka daugiabalsei deklamacijai subjektyviški eilėraščiai (pav., „Aš dėl tavęs kenčiu... tik mano protas tesupranta..."), tokiuose eilėraščiuose sunku surasti medžiagos choro deklamacijai. Štai vienas pavyzdys, kaip reikia dalyti eilėraštį ir paruošti jį daugiabalsei deklamacijai. Imame iš Maironio lirikos: „Miškas ūžia". Pirmiausia kiekvienam choro dalyviui įteikiama (ar jis

VEIKLŪS KAZIMIERIEČIAI

Liet. Šv. Kazimiero D-jos Rimšėnų (Daugėliškio vals.) skyriaus veikli valdyba, kurios rūpesniu surengta daug kultūrinių pramogų ir nemaža išplatinta lietuviškos spaudos. Trečia iš kairės skyriaus pirmininkė Ona Skudutytė.

pats persirašo) visą eilėraštį. Visą būtinai, nes jei turėsime tik „savo“ roles, tai gali išeiti painiava. Režisierius-dirigentas iš anksto padalina savo nuožiūra eilėraštį į balsus. Pav.:

Bosai ir baritonai (skaito stipriai, pamėgdžiodami miško ūžimą): „Miškas ūžia, verkia, gaudžia“; (čia režisierius turi atkreipti dėmesį į raides, kurios gali padėti išreikšti tą ūžimą). Poetas, rašydamas šį eilėraštį, tyčia parinko tokius žodžius, kad kuo stipriausiai išreikštų tą gamtos reiškinį — miško ūžimą.

Baritonai ir altai: „Vėjas žalią medį laužo“; (čia reikia jėgos, ekspresijos skaityme, kad būtų išreikšta pakilęs vėjas. Toliau gali sekti vieno žmogaus solo. Solistai visados stovi viduryje, bet bendrame rate, kaip chore).

Solo, vienas balsas (čia geriausia tenoras):

„Nuliūdimas širdį spaudžia,
Lyg kad replėmis ją gniaužo“.

Tik reikia prižiūrėti, kad solo nebūtų iš bendros nuotaikos išskirtas, kad gražus, sukauptas, uždarytas (ne rėkiamas) balsas išreikštų paties poeto išgyvenimus ir mintis. Toliau galima interpretuoti (vaizduoti), kad poeto mintis paslaptingai jungiasi su gamta ir mintis po minties, jausmas po jausmo iškyla poeto širdyje. Dabar lyg mintys kalba (panašiai reikia chorui aiškinti, kad visi vienodai nuotaiką pagautų):

Baritonai (paslaptingai, liūdnai):

„Girios tamsios, jūs galingos“,

Baritonai ir bosai (bosai įeina atsargiai, tik minties pastiprinti):

„Kur išnykote, plačiosios?“,

Tenorai ir sopranai (atsargiai, ta pačia nuotaika):

„Dienos praeities garbingos“

Tenorai, supranai ir altai (kiek stipriau):

„Kur pradingote, brangiosios?“

Dirigentas turi žiūrėti, kad pauzės būtų tik ten, kur to reikalauja tekstas, kad deklamacijos vieningumas stiprėtų ir balsų įliejimai tik stiprintų kūrinį, bet neskaldytų jo...

Bosai (stipriai):

„Miškas verkia didžiagirių“:

Baritonai, tenorai, altai:

„Baisūs kirviai jas isskynė“;

Altai ir sopranai:

„Verkia Lietuva didvyrių,
Jų neprikelia tėvynė“

Visi balsai (lyg aidas, lyg aimanavimas):

„Jų neprikelia tėvynė...“

(stipriai) „Kas mums praeitį grąžintų,
Ir jos garsą, ir jos galią?“
Kas tuos kaulus atgaivintų,
Kur po žemėmis išbalę?“

(galą kiek suretint, nemažinant stiprumo...).

Bandymo metu režisierius - dirigentas turi būti kantrus ir kartoti deklamuojamąją vietą tol, kol pasieks reikiamos meniškos vertės, taip pat ir choristai turi neprieštarauti ir nesiginčyti, nors dirigentas ir darytų klaidą. Paklusnumas visados duoda geresnių rezultatų, nekaip nesantaika ir ginčas.

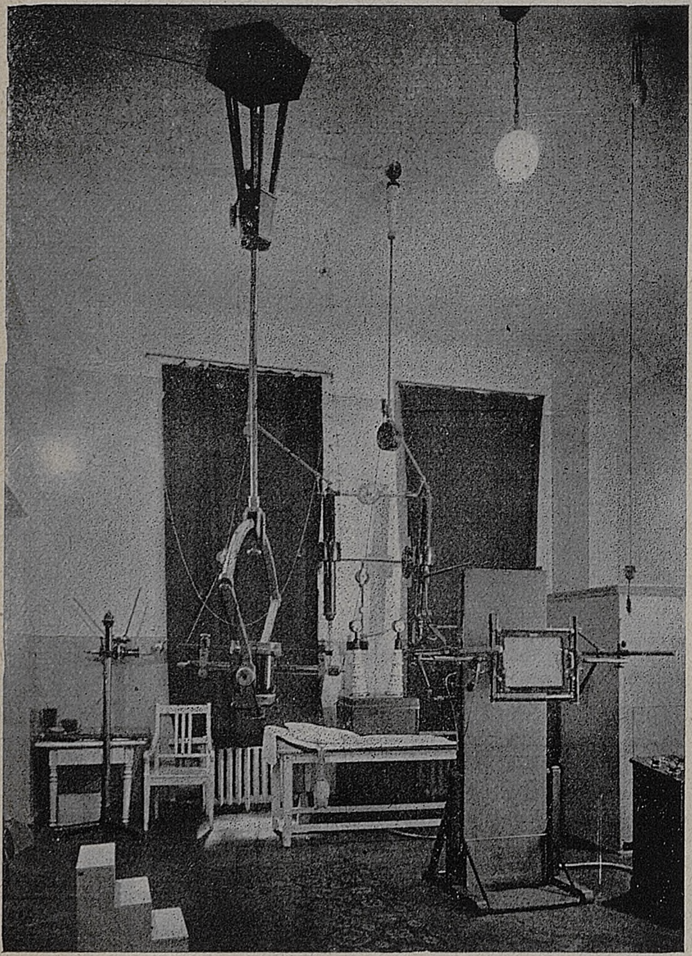
Kai kūrinys priruoštas ir choras jį išmoksta atmintinai, patariama geriausiai diriguoti iš užkulisio arba, jei visa gerai surepetuota — visai nediriguoti. Jei paruošimas silpnesnis— diriguoti kaip chorui diriguojama. *J. Kr.*

Saulės reikšmė žmogaus sveikatai

Be saulės negali augti nei augalai, nei gyvuliai. Kas nėra matęs žolės-gėlės, augančios be saulės, sakysim, paunksnyje ar kambariuose? Kaip jos yra menkos, lieknos, be žalumo, palyginant su tais augalais, kurie turi daug saulės. Tą patį galima pastebėti ir pas gyvulius, kurie yra laikomi be saulės.

Jei žmogui ilgą laiką tenka būti be saulės, jo sveikata taip pat nemaža nukenčia, ypač dar nesubrendusių, augančių vaikų. Augantis vaikas be saulės, arba maža matydamas saulės spindulių, silpnai—blogai vystosi, yra linkęs sirgti rachitu (angliška liga) ir pan.

DIDŽIAUSIAS ŽMOGAUS TURTAS — SVEIKATA

Vilniaus Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugijos Ligoninės Roentgeno kabinetas, kuriame peršviečiami ligoniai, ištiriamos ir gydomos įvairios ligos.

Saulė mūsų žemei su jos visais padariniais yra didžiausias energijos šaltinis. Jei pranyktų saulė, tai ir mūsų dabartinis gyvenimas turėtų pranykti, nes be saulės šilimos —spindulių negali augti nei augalai, nei gyguliai, nei žmogus.

Ypač pasiilgsta gaivinančio saulės veikimo vaikai. Jie gyvybės instinkto vedami anksti pavasarį jau ieško saulutės. Ir tikrai vaikas, lyg tas jaunas, žalias augalas, kuris auga, žaliuoja, bujoja, kol turi saulės spindulių užtenkamai, o be saulės blykšta (gelsta), vysta.

Kas nežino, kad pavasarį vaikai, po ilgo buvimo per žiemą uždarytuose kambariuose, išblyškę, sumenkę, sušildžius saulės spinduliams orą, išbėga į kiemus, gatves, pievas ir laukus ir, ilgas dienas praleisdami saulėje menkai (basi) apsirengę, tuoj atsigauna, darosi žvalesni, raudonesni ir linksmesni.

Saulė augančiam vaikui yra ta jėga, kuri padeda augti ir tobulėti organams, taisyklingai vykti įvairiems organizmo procesams.

Saulės spinduliai gydo arba neleidžia susirgti daugeliu vaikų ligų: rachitu (angliška liga), skrufuliuozu (liaukų džiova), mažakraujyste, nervingumu, odos ligom — išbėrimu, kaulų džiova ir t. t.

Iš čia matome, kad vaikui nereikia trukdyti gryname ore žaisti ir būti saulės spinduliuose, bet priešingai, reikia skatinti juos kuo ilgiausiai būti saulėje. Ir mažus vaikus reikia išnešti trumpam laikui apnuogintus į saulę. Didesni, kurie jau bėgioja, gali ilgiau būti, žaisti saulėje basi, pusnuogiai kasti smėlio kopas, ar bėgioti po kiemą. Žinoma, reikalingas atsargumas. Ypač su tais vaikais reikia būti atsargiems, kurie yra dar maži, ar po ligos, arba aplamai silpni, nes jie gali nepakelti perstaigaus nudegimo saulės spinduliais. Juos reikia palaipsniui pripratinti prie saulės, ir tuomet jie atsigaus, sustiprės.

Suaugusiems žmonėms saulės spinduliai mažesnę beturi reikšmę, negu vaikams, bet vistik jos naudingumas neginčyjamas. Kas nežino, kad ir suaugusiems ir seniams būti saulėtose patalpose arba saulėtame ore yra daug smagiau?

Kad geriau galėtų saulė žmogų paveikti, reikia būti saulėje kuo lengviau, kuo ploniau apsirengus (darbą dirbant), arba būti nuogam, imti saulės vonias. Saulės vonias imti reikia pradėti su atsargumu, nuošaliai užvėjoj. Pirmom dienom nusirengus nuogam pabūti tik 3—5 minučių laiką, toliau kitom dienom po kelias minutes pridedant, kol į pranta oda. Jau įpratus, galima nuogam būti saulėje, tik galvą prisidengus, iki kelių valandų.

Po saulės vonių gera trumpai išsimaudyti arba nors apsiprausti nešaltu (drungnu) vandeniu.

Saulės spinduliai turi didelę įtaką žmogaus organizmui. Jie jaudina odos nervus, verčia širdį energingiau plakti, giliau kvėpuoti — geriau plaučius vėdinti ir bendrai stiprina sveikatą. Saulės spinduliai labai smarkiai naikina bakterijas (ligų sėklas), todėl kur saulė, ten daug mažiau tesergama.

Saulės vonių pagalba sėkmingai yra gydoma daugelis įsisenėjusių ligų: reumatas, sausgėla, įvairios neuralgijos, neurastenija (nervų ligos), bendrai kūno nusilpimai, mažakraujystė, džiova (tik netoli nužengusi), gerai gydosi kaulų ir odos džiova ir daugelis odos ligų.

Taigi esantiems silpnos sveikatos ir sergantiems minėtom ligom, saulės vonios yra geras ir nebrangus vaistas, o kartais nekuo kitu nepamainomas. Juk įvairus elektra gydymas, švilinimai kvarco ar kitom lempom yra tik noras dirbtiniu būdu pakeisti saulės spindulius.

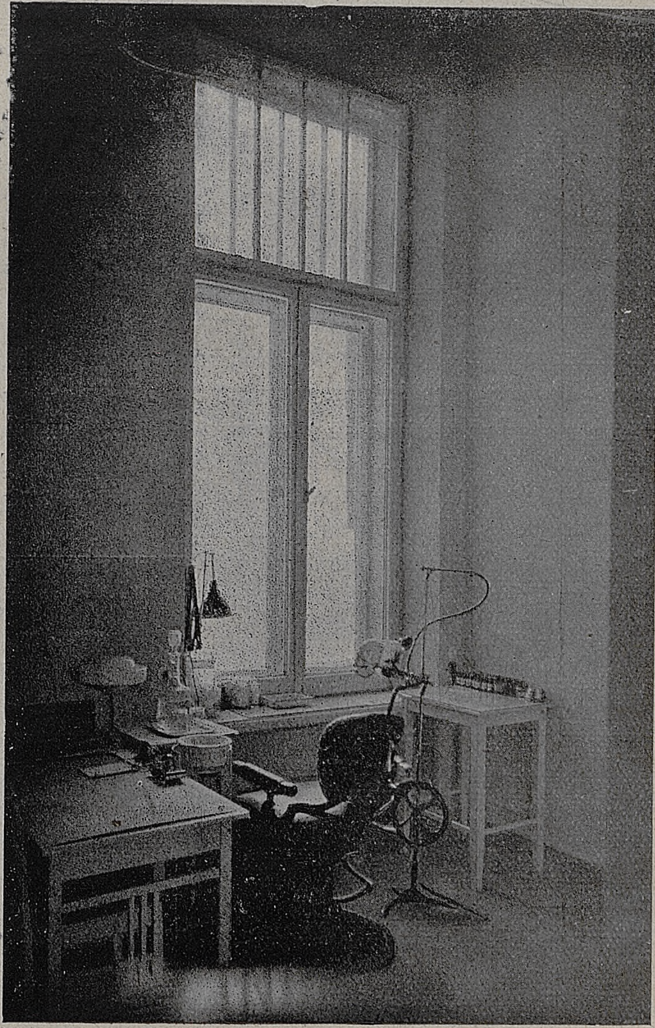
Reikalingas atsargumas su saulės voniomis sergantiems sunkiom širdies ir kraujagyslių ligom, toli nužengusia plaučių džiova, kad neišauktų kraujaplūdžių ir bendro pablogėjimo su karščio pakilimu.

Tad neprasnauskime veltui vasaros saulėtų dienų. Pasinaudokime taip gausiai teikiama mums saulės dovana — sveikata.

Atminkime, kad mūsų organizmas, kaip ir augalas (žolės) po žiemos, yra išsiilgęs, ištroškęs saulės energijos. Jūs, vaikai, lindėję per žiemą bakužėlėse ar ilgas valandas sėdėję mokyklos suole, dirbantieji darbininkai dulkėtame ir sugadintame ore—pamažu savo kūną nuodijate ir silpninate, todėl per vasaros saulėtas dienas atgaivinkite, sustiprinkite jį. Kaip kas gali: šventadieniais ar šiaip poilsio valandomis, pasitaikius pirmajai progai, eikite ant artimiausio upės ar ežero kranto arba į laukus, miškus ir, nusimetę prakaituotus savo rūbus, gerkite gryną orą ir tuos gaivinančius sveikatą saulės spindulius.

M. K.

SVEIKI DANTYS — ILGAS AMŽIUS

Tos pačios ligoninės naujausiai įrengtas dantų kabinetas.

VL. DIEMEDYS

Naujas paveikslas

Senieji paveikslai taip nubluko,
kad sunku įžiūrėt, kas juos' sukurta:
prakartusi tikrovė, ar neišburiami burtai,
ar kovos dėl aukso, sidarbo—dėl turto užburto.

Virš senų paveikslų, virš nublukusio virpančio rūko
naujas gyvenimo paveikslas pakibo.
Ryškus, kaip į Motinos Širdį subesti kalavijai,
ir guodžiantis, kaip pavasario žiedai pirmutiniai.

Visi paveikslą lankė, su juo džiaugsmais dalinos,
jam nešė skundą vieną, sunkų, didį.
Ir, kaip karaliai galingosios Lidijos,
klausė: — Koks laukia mūs likimas?

Paveikslu tik ašara skaisti nukrito,
kaip Motinos laukimas, kaip lietuvaitės rožės,
kaip kalavijas kiaurai skrodžiantis,
kaip rūtos lapelis, atskilęs nuo vainiko.

Lakštingala ir rožės

Giedrasis gegužės vakaras skubiai, lyg vo ras, tiesė savo šešėlius, mitriai vijo nuo namų stogų, medžių viršūnių, kalnų gubrių skaidriuosius saulės spindulėlius tolimajan užjūrin ir skandino juos juodojoj tamsoj. Tilo, rimo, tik pulkai uodų, klevų bambalai, miško gegutė, krūmų lakštingala ir pamiškėj naktigonininko daina audė žavėtiną, taip gaivinantį, vakarinį koncertą.

Skaityklos palangėj, po sena liepa ant balto suoliuko, pražydusių žiedų kvapo apsvaiginta, rymojo skaityklos vedėja Marė.

— Gegutė gali skraidyti iš medžio į medį, iš girios į girią. Lakštingala gali suokti mėgiamiausią jai dainą, o aš...

— Neverk dukra,—tyliai tarė praverdamas darželio vartelius žilagalvis, 60 metų knygnešys, Mirūnas — šiandie, kada išgirdau pirmąjį lakštingalos balsą, didžiąją jos raudą, prisiminė man sena lietuviška legenda. Nenoriu, kad ji kartu su manim nukeliautų į kapus, todėl atėjau tau ją papasakoti.

Kitados... seniai seniai išaušo gražus gegužės rytas. Saulutė siuntė žemei-močiutei gaivinančius savo spindulius, o mėlynas žydrusis dangus gėrėjosi pražydusia gamta. Tą žavėtiną rytą pasigirdo graudingi kanklių balsai, kurie, lyg visų apleistas našlaitis, verkė, raudojo... Tai buvo atsisveikinimo daina. Kieme, prie rūtų darželio, stovėjo kanklininkas Alfas. Mikliais savo pirštais virpino kanklių stygas ir žvelgė rūtų darželin, kur triūsė liūdna mėlynakė Valdonė. Ji skynė gražiąsias gėles savo mylimajam Alfui.

— Palieki mane? — klausė drebančiom lūpom Valdonė.

— Taip, atėjau, mano brangioji, pasakyti tau sudie. Juk kas šiandie išdrįstų atsisakyti nuo didžiosios pareigos, neturėtų teisės mylėti brangiausį tavo turtą: tėvą, motiną ir tave, brangioji Valdone? Gėda būtų sėdėti namie, kada priešo trimitai skrodžia gimtąją šalį.

— Bet aš?... Aš Vargšė... negaliu ir aš pasilikti—raudojo Valdonė.

— Tu, brangioji, lik, o aš einu ten, kur laukia pergalė ar mirtis. Še, imk šias mano kankles ir kasdien skambindama ramink žilagalvius senelius, o kartu prisimink ir mane. Kol būsiu gyvas — mano kanklių stygos skambės, o jei sutruks—neliūdėk, ieškok sau kito—baigė Alfas ir, stipriai suspaudęs Valdonės rankutę, pasakė sudie ir išėjo tėvynės laisvės ginti. Ilgai sekė Valdonės akys betolstantį Alfą, kuris nusinešė jos džiaugsmą, laimę ir šypsenas. Kai Alfas išnyko jai iš akių, paėmė ji paliktąsias jo kankles ir ėmė virkdyti jautriąsias jų stygas taip, kad net aidas kvatojosi tolimame miške.

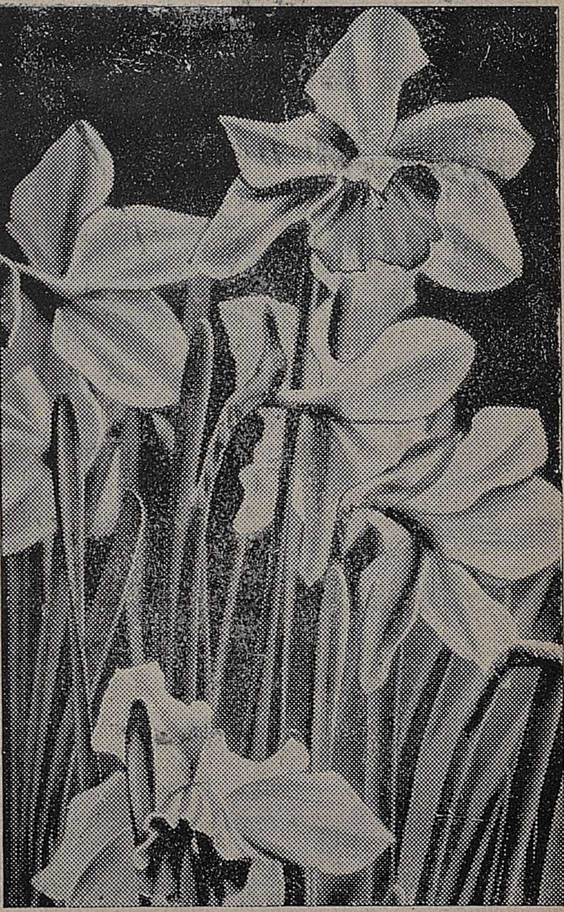
Ir bėgo diena po dienos, ėjo savaitės, slinko mėnesiai, o vis liūdnai skambėjo kanklių stygos ir dar liūdniau dainavo ilgesio kankinama Valdonė. Praėjo dveji metai. Krašte nuaidėjo pergalės trimitas. Sugrįžo tėvynę nuo priešo apgynę narsieji sūnūs. Džiaugsmui nebuvo galo. Džiaugės tėvai, sulaukę sūnus, žmonos vyrus, mergelės bernelius — narsiuokareivėlius, tik viena Valdonė vis dar tebelaukė savojo Alfo. Kas rytas bėgo lankyti savo darželio, kur augo žaliosios rūtos, lelijos, kur jis tarė jai paskutinį „sudie".

Pagriebė kankles, suvirkdė stygas, bet jos pamažu, lyg dejuodamos, trūko viena po kitos. Suknįubo Valdonė ir verkė... verkė. Gražus jos veidelis, lyg šalnos pakąstas žolynas, pabalo, nuvyto. Nuo ašarų pajuodo akys, o ji vis verkė, raudojo savojo Alfo.

Ir pasigailėjo jos Praamžius, pagailo palietų jos ašarų ir pavertė ją pilkuoju paukšteliu—lakštingala. Nuo to laiko kiekvieną pavasarį, rytais ir vakarais girdisi pilkojo paukštelio liūdnas suokimas, žavėtina daina—tai lietuvaitės Valdonės rauda. Kur praliejo narsusis karžygis už tėvynės laisvę savo karštąjį jaunatvės kraują, ten išaugo puikus, raudonu krauju apšlakstytais lapeliais rožių krūmas.

Lakštingala, kur tik pamato raudonų rožių krūmą, tuojau tūpia jan, manydama, kad tai jos bernelio, už tėvynės laisvę žuvusio, Alfo kapas. Ir vienų viena, auksiniu savo balsu, giliam ilgesy čiulba jo vėlei amžiną atilsį — baigė pasakoti susijaudinęs Mirūnas.

Giliai atsiduso senasis knygnešys. Vakaro tamsoje žėrėjo jo akys, raukšlėtais žandais nuriedėjo stambi ašara, kurią lydėjo tai

Jau gražu, linksma sesių daržely...

džiaugsmingi, tai liūdni, skaudūs atsiminimai. Tas pats lakštingalos balsas skrodė virpančio oro bangas ir tada, kai jis dar jaunas tamsų vakarą vokčia ėjo į Prūsus parsigabenti lietuviškų knygų ir tada, kai jis, kazokų priplaktas, alkanas, pusgyvis, gulėjo ant šiurkščių šiaudų ir net tada, kai pilkoji žemelė rengė jam minkštą, purų poilsio patalą.

— Lik, sveika — tarė senelis, ir tylus, tartum vaidyla, dingo nakties tamsoje.

Ilgai dar sėdėjo viena likusi Marė ir, įbedusi tolumon akis, lygino anuos laikus su nūdieniais laikais.

— Pasakyk, Mare, ar galėtum ir tu būti ištikimąja Valdone? — klausė iš miško atskridęs švelnusis pavasario vėjelis.

— Aš visada, jei tik būtų narsiųjų Alfų— atsakė Marė ir spruko pro atviras duris kambario gilumon.

H. G—tis.

MOTINOS DIENAI

Nieks tiek neiškentėjo širdies skausmo Didžiojo karo metu, kiek motinos. Jų mylimieji vaikai, kuriuos jos išliūliavo, išnešiojo, kuriems jos norėjo laimės — kankinosi baisiuose skausmuose, buvo žudomi kanuolėmis, nuodijami nuodingomis dujomis, lyg žalingi žmonijos padarai. Tuomet motinų skausmas buvo tylus, paslėptas, bet didelis ir skaudus, kaip žaizdos, nuo kurių mirė jų sūnūs.

Pasibaigus karui, kai kurios tautos, norėdamos pagerbti savas motinas, paskyrė jų garbei vieną dieną. Mes, lietuviai, Motinos dieną minime gegužės mėnesyje.

Paprastai, atskiros dienos skiriamos garbingiems tautos ar žmonijos įvykiams ir daug nusipelniusiems žmonėms paminėti. Jeigu tautos, norėdamos pagerbti savas moteris-motinas, paskyrė jų garbei vieną dieną, tai, matyti, kad ir moterys-motinos yra nusipelniusios toms tautoms, kad ir jos priklauso prie garbingųjų žmonių.

Minėdami Motinos dieną, prisimename visas motinas: ir tas, kurios išauklėjo didžius žmones, daug lėmusius tautos ir žmonijos gyvenime, ir tas, kurių vaikai yra tik paprasti, eiliniai žmonės.

Kiekviena motina yra kilniųjų žmogaus jausmų simbolis. Kiek motina parodo vaikams meilės, kiek ji pasiaukoja dėl vaikų! Kiekviena motina nori, kad jos vaikams būtų geriausia, kad jų gyvenimo padangė niekad neapsiniauktų, ir todėl ji stengiasi įnešti gyveniman visa tai, kas, jos manimu, yra geriausia, stengiasi išrauti usnis nuo kelio, kuriuo eina jos vaikai. Broliai, seserys ir geriausi draugai kartais užmiršta vieni kitus, tik ji, motina, niekuomet neužmiršta savo vaiko, nors jis būtų ir kažkaip fiziniai ar dvasiniai iškrypęs... Todėl į našlaičius paprastai žiūrima su pasigailėjimu, nors jų gyvenimas būtų visais atžvilgiais aprūpintas. Mat, nėra ir nebus žmogaus, kuris jiems ištartų su tokia meile ir nuoširdumu žodį „vaikeli", kaip tai moka ištarti motina. Vaikai, kurie auga be motinų, vargo patiria daugiausia, jų tarpe atsiranda ir daugiausia nusikaltėlių ir net savo tautos išdavikų...

Lietuvė motina nėra labai nepaprasta, didžių užsimojimų moteris. Ji kukli „motulė, augintojėlė", pasišventusi savo vaikams, savo šeimai. Dėl to ji yra ypatingai gerbiama ir mylima. Tai rodo nemaža sukurtų apie ją dainų. Kas mūsų nežino dainų: „Pas motulę augau", „Ką, motule, padarei", „Motulė, motinėle" ir daug kitų. Toji kukli mūsų motulė buvo ir tebėra patvari savo tautos papročių ir savo kalbos saugotoja. Ji, mylėdama vaikus, nori, kad ir vaikai ją mylėtų. Ji instiktyviai jaučia, kad vaikai tik tol ją mylės, tik tol jos neišsižadės, kol jie neužmirš savo tautos papročių ir neišsižadės savo kalbos, kuria į juos kalbėjo ji — motina. Ir todėl ji budi, kad jos vaikai nebūtų iškrypeliai, išgamos ir kad neniekintų savo kalbos bei papročių. „Jei tu nekalbėsi lietuviškai — nebūsi mano vaikas" — pasakydavo ne viena prasta lietuvė motina savo vaikui, pradėjusiam gėdintis savosios kalbos. Lietuvė motina, kad ir nesąmoningai, prie lopšio, prie ratelio kvėpė savo vaikams meilę gimtajai kalbai. Toji meilė savam kraštui, savajai kalbai ir papročiams apsaugojo daugelį nuo įvairių iškrypimų. Tačiau ne visų motinų vaikai liko joms ir jų idealams ištikimi. Kai kurie, peržengę didžiuosius gyvenimo vartus, gal ir užmiršo savo

motinas ir nutraukė su jomis visus ryšius... Kai kurie jų net tapdavo savo tėvų ir brolių išdavikais, kiti vėl dėl gardesnio kąsnelio net nedrįsdavo prisipažinti kuo ir esą... Šiuo atveju kalti ne vaikai, bet jų motinos. Jos, matyt, nesugebėjo išauklėti savo vaikų tvirtais, sveikais dvasia ir kūnu žmonėmis, nesugebėjo įkvepti jų dvasion tiek meilės, kuri būtų jiems skraiste nuo įvairių nuodėmių.

Minėdami Motinos dieną, mes ne vien prisimename lietuvės motinos nuopelnus, bet taip pat šio to jai linkime ir pageidaujame. Mes, šio krašto lietuviai, tų linkėjimų, pageidavimų savoms motinoms turime daug. Mat, ten, kur daugiau yra darbų, ten žmogus turi ir daugiau parodyti dvasinių, ir fizinių jėgų, ten jis susiduria ir su didesne atsakomybe. Kad jis sugebėtų apsaugoti visa tai, kas jam priklauso, jis turi atidžiai budėti ir neaplenkti nė vienos jam priklausančios pareigos. Visų pirmą norėtumėm, kad mūsų motinos būtų sąmoningos, šviesios lietuvės moterys, kad jos aiškiai žinotų, ko turi mokyti savo vaikus. Kiekviena motina trokšta, kad apie jos vaikus būtų kalbama su pagarba, todėl ji gerai turi žinoti, kokie darbai jos vaikus aukština, o kokie žemina; ji turi žinoti, kad negarbingiausi vaikai yra tie, kurie neina savo tėvų kilniaisiais keliais. Tokie vaikai yra savo motinų ir savo tautos gėda.

Šiandien mūsų namų uoli saugotoja, jų garbės didintoja visų pirma turi būti motina. Motina turi rūpintis, kad jos vaikai, išėję iš namų, neužmirštų ir neišsižadėtų savo gimtosios kalbos, savo papročių, kad jie niekuomet nesigėdintų pasisakyti kas jie esą, kad samanotoji bakužėlė visuomet jiems būtų motinos ir tėvynės meilės simbolis.

Viena mūsų rašytoja sako: „Dauguma moterų, nepanaudojusios savo nei nujautimo, nei jautrumo, praslenka nežymiai, neįnešusios į gyvenimą geistinų atmainų,—net apie save sveikos nuomonės nesukūrusios, net savo vaikų atminime nepalikusios didingo vardo, kurį privalo sukurti motina".

Taip, tokios moterys praeina per gyvenimą lyg šešėliai, nesukėlę mažiausio judesio, nepalikę jokių žymių, kad gyveno, dirbo, turėjo kokius nors siekius, idealus.

Minėdami Motinos dieną, mes prisimename motiną ne kaip tylų bereikšmį asmenį, bet kaip garbingą, veiklų žmogų, kuris iš pažiūros kuklus, bet turi savyje gilią, didžią dvasią, kuris savo šeimos gyvenimo darbus sutelkia meilės ir pasiaukojimo paminklan. Tik tokių motinų vardai žėri ne tik vaikų širdyse, bet ir mūsų tautos gyvosios knygos lapuose.

M.

MOTINOS DŽIAUGSMAS

Kiek džiaugsmo ir paguodos motinai, kai mandagūs ir malonūs jos vaikučiai, sulaukę Motinos dienos, atėję sveikina ją, linki jai ilgiausių metų ir įteikia jai gražių pavasario gėlių.

MOTINA—AUKLĖTOJA

„Obuolys nuo obelies netoli tenurieda",— sako seni žmonės. „Kokia motina—tokie vaikai, kokie vaikai—tokia ir visuomenė"—tvirtina pedagogai.

Taip. Neišperės gegutė sakalo, nei žvirblis lakštingalos. Dėl to kiekviena motina turėtų atsiminti, kad auklėdama vaiką ruošia pasauliui naują žmogų. Jei tas naujasis žmogus bus geras—motinai bus garbė, bet jei jis bus negeras, kenksmingas, jei jis kitus tik apsunkins — vargas tai motinai. O kaip dažnai girdime baisius vaikui taikomus motinos žodžius ir keiksmus!

Vaiko siela lyg veidrodis, ką parodysi, tą ir pamatysi, kokią sėklą pasėsi, tokio ir vaisiaus susilauksi. Iš motinos lūpų vaikas išgirsta daiktų pavadinimus, išmoksta tarti atskirus žodžius, motinos kalbinamas pradeda galvoti. Pagrindą vaiko būdui žymioj dalyj duoda motina, čia tėvo įtaka daug mažesnė.

Šalia motinos veikia vaiko būdą dar kaimynų vaikai, mokykla, knygos ir visa aplinka, bet motina visa tai atsveria. Jei motiną norės, galės ji daugeliui neigiamų vaiko palinkimų užkiršti kelią.

Apie motinos reikšmę šeimoje neteks daug kalbėti, nes kiekviena mūsų turi motiną ir gerai supranta jos veidmenį. Neteko šeima motinos, neteko savo saulės, neteko šviesos namuose. Motinos ranka kiekvieną paglosto, kiekvieną priglaudžia, jos širdis visiems lygiai plaka. Žiūri kartais žmogus iš šalies ir stebiesi, iš kur toji motina turi savyje tiek jėgos, tiek ištvermės ir meilės. Grįžta šeima po sunkaus darbo namo, vyrai pavargę, paniurę, negali kantriai net vakarienės sulaukti. Vaikai verkia: vienas miego nori, kitas valgyt prašo, trečias, žiūrėk, už slenkščio užkliuvęs parvirto ir spiegia ne savo balsu. Motina visur pribus: ir vyrą užkalbins, ir vaiką nutildys, visus pavalgydins, užmigdys. Pati iki vidurkakčių viską tvarkys, rytui brėkštant, vėl pirmoji pradės savo darbą. Ji savo namiškius taip gerai pažįsta, kad iš akių ir lūpų kryptelėjimo išskaito jų džiaugsmą, liūdesį, jų susirūpinimą ar skausmą. Kiek ji parodo pasišventimo, širdies nelaimei ar vargui jos šeimą ištikus, sunku būtų čia ir nupasakoti.

Bet vis dėlto gyvenime atsitinka, kad suaugę vaikai užmiršta motiną ir jos išižada. Nekartą teko matyti mūsų kaime elgetaujančias, netekusias pastogės, svetimųjų pirštais badomas, pajuokiamas, senutes motinas. Jų skaičiuje nemažą yra ir tokių, kurios ne piktųjų marčių, ne šiurkštųjų žentų, bet tikrųjų dukterų ir sūnų pavarytos ieško prieglaudos ir sausos duonos plutos svetimoj pastogėj.

Dauguma tokių motinų augino vaikus taip, kaip pačios išmanė, o neieškojo patarimų nei knygoj, nei laikrašty, nei pas šviesesnius žmones. Jos manė, kad užtenka vaiką tik pavalgydinti ir aprengti.

Užmiršta tokia motina, o gal ir nežino, kad norint išauginti gražų medį, susilaukti gero sodo, reikia mokėti prižiūrėti jaunus medelius. Motinai tą mokėjimą auginti vaikus iš dalies duoda įgimtoji motiniška meilė. Tačiau meilė kartais apakina žmogų, tad auklėjant vaikus vienos meilės maža Sakome: gyvulį auginame, o vaiką auklėjame. Auklėti, reiškia vystyti netik kūno, bet ir dvasios jėgas, tobulinti vaiko protą, stiprinti valią, švelninti jausmus. Kiekviena motina nori savo vaikui gero. Jei įmanytų, ji dangų palenktų, kad tik jos dukrelei ar sūneliui būtų lengviau gyventi. Bet vaiką reikia išauginti taip, kad ne tik jam, bet ir kitiem su juo būtų gera gyventi. Jei visi žmonės taip galvotų ir to vaikus auklėdami siektų, gal kiek ir kitaip atrodytų nūdienis pasaulis. Būti geru ir sau, ir kitiems juk nėra taip lengva. Eidami gyvenimo keliu sutinkame neramius, priekabių ieškančius arba piktos valios žmones. Ir sugyvenk su jais geruoju. „Du durnu, du turgu", tad kvailo neužkabink. Jei matai, ką priekabių ieškant, nutylėk, neprasidėk. Vaikai paprastai pradeda žodžiais — baigia kumštimis. Pasitaiko, kad ir jaunimas dėl menkniekių galvas sau skaldo. Kodėl? Todėl, kad kiekvienas vaikšto pasipūtęs, išdidus, lyg karalius, ir dėl mažiausio, jam nepatinkamo, žodelio tuoj ir užsidega. Užsidegęs nesusivaldo ir duoda savo rankom laisvę. Pasakyk tik: „Petrai, nesistumdyk" arba „Jonai, nerėkauk" — tuoj už tokį pasakymą ir gausi ausin. Šitą palinkimą šiaustis ir daužytis kumštimis motinos labai lengvai galėtų išrauti su šaknimis, jei tik atkreiptų dėmesį, kol vaikai dar maži.

PAVYZDINGA MOTINA

Kai grįžęs iš mokyklos mažasis mokinys pasilsi, motina kviečia jį prie stalo ir pati pamokina lietuviškai skaityti ir rašyti.

Negerai daro motina, jei vaikams susipykus sako: „Duok, duok jam", o vyresnįjį dar ir pati palaiko, kad jaunesnysis galėtų atkeršyti, savo piktumą „išlieti". Netinkamai elgiasi motina, kai, vaikui pargriuvus, liepia pamušti stalą, kėdę ar kitą kokį daiktą. Irgi negerai daro motina, jei augina vaiką, lyg kokį karalaitį. Pati paskendusi darbe, stačiai iš kailio nariasi, norėdama visur pribūti laiku, tuo tarpu vaikas sėdi rankas susidėjęs. Pikta darosi žiūrint, kad vaikai nesusipranta padėti tėvui ar motinai. Reta kuris susipranta atnešti glėbelį malkų, vandens kibirą, iššluoti pirkią, suvaryti tvartan gyvulius, prikasti bulvių ar kuo kitu patarnauti tėvams. Tokių mažų darbelių daug atsirastų, jei tik vaikas panorėtų pavaduoti motiną. Motinos pačios kaltos, kad neįpratina vaikų prie darbo. Tokiems vaikams darbas visada atrodys sunki našta. Jie niekuomet nesijaus gyvenimu patenkinti. Tuo tarpu tie, kurie dar kūdikystėje pamilsta darbą, gyvenime laimingi jausis tol, kol darbo nestigs.

Teko matyti tėvus, kurie, norėdami prilygti turtingiesiems, perka vaikams kartais ir nereikalingus daiktus. Tai puikybė... Vaikui galima atvirai pasakyti, kad to ir to negalima pirkti, nes yra svarbesnių pirkinių. Tegul ir mažytis įpranta, jog ne visi norai gali būti patenkinti. Yra motinų, kurios paskutinį pieno lašą parduoda, norėdamos nupirkti vaikui šventinius marškinaičius ar suknelę. Aprengti vaiką reikia, aprengti tvarkingai, bet nesiūti jam ir nepirkti to, be ko galima būtų apseiti. Patartina siūti drabužius ir sau, ir vaikams iš naminio audeklo. Daug malonesni švarūs drobiniai marškiniai, pusmilinės kelnaitės, negu nublukę, sudriskę pirktiniai.

Vaiką iš mažens, kiek galima, reikia pratinti prie švaros ir tvarkos. Tegul pramokęs vaikščioti, pradėjęs avėti batus, išmoksta juos ir nušluostyti, ir savo vieton pastatyti; tegul įpranta kepurę pakabinti, skarelę padėti; ryte atsikėlęs lai įpranta užkloti savo lovą. Auklėjant vaiką reikia auklėti ir dvasines jo jėgas: valią, protą, jausmus. Motina turi užmegsti su paaugusiais vaikais nuoširdžius santykius. Ji neturi laikyti vaikų nieko neišmanančiais, juo labiau niekuomet negalima vaikui sakyti: tu nieko neišmanai. Toks vaikas neteks pasitikėjimo savimi ir nieko pats nedrįs dirbti. Motina visada turi vaikui nuoširdžiai patarti ir niekad jo nepajuokti. Jei vaikui negalima kai ko sakyti, nereikia ir meluoti. Būtų geriau pasakyti nežinau, arba nežymiai kalbą nukreipti. Visada reikia žinoti, kad vaikai labai gaudo, ar jiems nemeluojama. Kai vaikas sugauna motiną meluojant arba jį pajuokiant, daugiau jau nebesikreipia į motiną. Teirau-

jasi pas draugus ir vyresnius vaikus, bet ne pas motiną. Taip ir pradeda tolti nuo tėvų. Kiekviena motina turi atsiminti, kad nuo 13—14 metų iki 17 — 18 paaugę vaikai domisi įvairiais klausimais, svarsto juos patys, kalbasi vieni su kitais. Dažnai tariasi su menkos doros žmonėmis, kurie gali visai iškreipti vaiko būdą. Kiekvienas vaikas šiuose metuose nori pasirodyti suaugusiu ir savarankišku žmogumi. Berniukai pasidaro dideli neklaužados, nori parodyti, kad jau išėję iš po motinos sparno ir pradeda jos neklausyti. Tėvo dar šiek tiek bijo. Toki jaunikaičiai nenori niekam nusileisti dažnai susipeša. Mergaitės vaikščioja užsisvajojusios; dažnai verkia, ilgisi pačios nežino ko. Vienos nori mirti, kitos šokti, žaisti. Motinos tokiais atvejais būna neramios: bara vaikus, pyksta. Tie šiame brendimo laikotarpyje dar labiau dūksta. Motina turi parodyti vaikams daug nuoširdumo ir švelnumo. Reikia jau iš mažens pratinti vaikus viską artimai motinai prisipažinti. Jei jauti, kad vaikas sumeluos, neduok jam progos taip padaryti. Kas mažas išmoksta meluoti, tas ir užaugęs pataiko neteisingai liudyti, savo artimui duobę kasti ir skatiko viliojamas sugeba išsižadėti savo tautos papročių ir savo kalbos. Lietuvė motina turėtų atsiminti, kad jos pareiga—išauklėti ne tik gerą ir dorą žmogų, bet ir susipratusį lietuvį, kuris gerbtų savo tėvus ir mylėtų tą žemę, kurioje gimė ir augo, kuri jį maitina ir kuri ateityje jo kaulus priglaus.

Kiekviena motina turi įkvėpti vaiko sielan savo tautos ir artimo meilę. Ji turi įsamoninti augantį žmogų, kad jo kaimynas, toks pat vargdienis, kaip ir jis, yra jam artimiausias draugas ir bičiulis, kad nelaimei ištikus greičiau padės tas, su kuriuo kartu ganei, kartu vargai, negu kas kitas. Motina turi įpratinti jaunimą, kad jis eitų iš vien ir gintų vienas kitą, kad stotų vienas už visus ir visi už vieną.

Tad, motin lietuve! išmokyk mus, jaunąją kartą, gražiai gyventi ir vieningai laukti giedresnio, šviesesnio ir lengvesnio rytojaus.

V. Č.

VAIKŲ RŪBAI

Gegužės mėnuo!... Kiek jis atneša džiaugsmo. Džiaugiasi juo visi. Labiausiai betgi džiaugiasi sulaukę jį vaikai. Jie tikisi gausią lengvesnius, dailesnius rūbus, tikisi galėsią lauke pabėgioti, pakrykštauti ir pasisupti.

Motinos džiaugiasi vaikų džiaugsmu, bet kartu ir sielojasi. Pavasaris, o čia, žiūrėk, mažyčių jau beveik visai suplyšę rūbai. Norėtųsi nuvesti juos į bažnyčią, parodyti jiems miestelį, apylinkes, bet tai apsiaustėlio, tai batukų nėra. Sunkūs laikai, bet valgyti ir apsirengti vistiek reikia. O čia dar ir pavasaris. Negi būsi jau žmogus apiplyšęs ir nuskuręs, kaip elgeta? Ir krapšto motinos iš mazgelių sunkiai surankiotus skatikėlius, norėtų nupirkti, jei ne sau ir suaugusiems, tai bent mažiesiems drabužėlių.

Pažvelgus į vaikų rūbus, dažnai tenka pastebėti, kad vienos motinos stengiasi savo vaikus net per gražiai parėdyti, kitos gi visai mažai tuo rūpinasi. Pirmųjų motinų vaikai dažniausiai apkabinėti įvairiausiais kaspinais, kaspinėliais, karoliais, net ir sagomis. Kitų gi vaikai aprengti suplyšusiomis, suteptomis, nešvariomis suknelėmis arba tėvo su nukarusiomis iki pat žemės rankovėmis švarku, sujuosti virve ir t. t.

Ir vienos ir kitos rengia savo vaikus netinkamai. Visų pirma drabužiai turi būti švarūs ir tvarkingi. Šiuo atveju motina nepasiteisins sakydama, kad krizis, vargas spaudžia, kad laiko neturi, kad ji ir jos vaikai ne ponai. Vanduo yra visiems prieinamas, kiekviena motina visuomet gali rasti minutėlę laiko tinkamai išskalbti vaikų rūbus.

Kiekviena juk motina nori, kad jos vaikai užaugę būtų tvarkingi, pavyzdingi žmonės. Bet neprižiūrėdama tinkamai vaiko, nekreipdama dėmesio į jo rūbus, ji moko savo vaiką nuo pat mažens netvarkos ir apsileidimo. Pačios motinos visuomet turi būti tvarkingos, nes geru pavyzdžiu geriausiai galima kitus pamokinti. Todėl turėtų savo vaikus nuo pat mažens rėdyti tvarkingai, tinkamai jiems pritaikytais ir švariais netik viršutiniais rūbais, bet ir baltiniais. Garsus auklėtojas Fiorsteris sako, kad stengdamiesi turėti švarų

kūną ir rūbus taip pat pamilstame skaistybę, nekenčiame ne tik savo sielos dėmių, bet ir žodžių ir nešvarių minčių. Tai žinodamos suprasime, kodėl privalome rūpintis rūbų tvarkingumu, o ypač vaikų.

Kaip suaugusių žmonių taip ir vaikų rūbeliai turi būti pritaikyti šaltesnėms ir šiltesnėms metų dalims. Vasarinius vaikams rūbus reikia siūti tik iš lengvai skalbiamų medžiagų. Geriausios šiuo atveju bus lininės ir medvilninės (perkelinės) medžiagos. Vasariniai drabužėliai turėtų būti gyvos, ryškios spalvos. Apie jas sodžiaus moterys gerai nusimano, tik kartais perdaug ryškias spalvas vartoja. Vasarai vaikams rūbelius reikėtų siūti trumpomis rankovėmis. Berniukams nuo 2—6 metų geriausia siūti bliuskutes ir kelnaites, prisegamas sagomis prie bliuskutės. Bliuskutė gali būti šviesi, nes saulės spinduliai labiau atmuša nuo jos ir todėl vaikui vėsiau. Kelnaitės siūvamos tamsios ir stipresnės medžiagos, nes jos greičiau tepasi ir nešiojasi. Gali vaikas nešioti kelnaites taip pat ant petnešaičių. Motina, negalėdama nupirkti kelnaitėms medžiagos, galėtų jas pasiūti iš vyresniųjų senų kelnių arba tamsiai nudažytos drobės.

Pasiuvus vasarai trumpesnes aukščiau kelių kelnaites, motina turės mažiau rūpesnio, nes nereikės ir taip dažnai lopyti, ir vaikas gražiau atrodys. Taip pat ir mergaitėms nevertėtų siūti ilgų suknelių.

Vaikams netinka drabužiai tų pačių madų, kaip suaugusiųjų. Vaikas daug kuo skiriasi nuo suaugusio žmogaus, taigi ir jo drabužėliai turi būti skirtini. Mergaičių nuo 2—7 metų suknelės turi būti plačios, laisvos be jokių diržų.

Patartina, kad šio amžiaus vaikai nešiotų prijuostėles, kurios tinka lygiai mergaitėms kaip ir berniukams. Jų tikslas — apsaugoti viršutinius rūbus nuo sutepimo. Prijuostėlę galima pasiūti iš senos bliuskutės, suknelės arba skarelės. Galima ją siūti ne iš vienos medžiagos, bet iš kelių gražiai suderintų gabalų ar medžiagų.

Ne vien tik viršutiniai rūbai, bet ir apatiniai baltiniai turi būti tvarkingi. Jie turi būti arba balti arba visai šviesūs, kad galima būtų juos virinti ir geriau išskalbti. Į vaikų apatinius drabužius sodžiuj labai mažai kreipiama dėmesio. Dažniausiai juos atstoja viršutiniai, o geriausiu atveju apvelkamas vaikas dviem suknelėm. Apatinius rūbus nešiojame tam, kad jie sugertų mūsų kūno prakaitą ir apsaugotų kūną nuo dulkių.

Vaiko organizmas yra daug jautresnis ir daugiau reikalauja švarumo negu suaugusiųjų. Apatinius vaiko drabužėlius — baltinius turi susidaryti marškinėliai, liemenėlis (stanikas) ir kelnaitės (kaip berniukams, taip ir mergaitėms). Visi tie baltiniai gali būti siūvami iš lininės ar pirktos medžiagos. Marškinėlius ir liemenį vasarai reikia siūti be rankovių.

Vasaros metu reikia pirkti arba megsti vaikams tik trumpas kojines, nes tokias nešioti ir sveikiau ir patogiau. Jeigu jau kas nors būtinai norėtų, kad jo vaikas nešiotų ilgas kojines, tai niekados teneriša kojinių kojaraisčiais arba gumėmis, nes tai sulaiko krauj apytakąo, kas yra nesveika.

Batai vaikams turi būti lengvi ir plačiais galais, nes siauri labai gadina kojas. Vasarą dėl batų motinos neprivalo labai sielotis, nes vaikai sodžiuje gali bėgioti basi. Visai kas kita mieste, kur basiems nepatartina vaikščioti, nes gali užsikrėsti įvairiomis ligomis.

Karštomis vasaros dienomis vaikai turėtų ant galvos dėvėti arba baltą kepuraitę arba skarelę, kad saulė perdaug nekaitintų galvos.

Mokyklinio amžiaus vaikų (nuo 7—11 m.) rūbai gali būti daugiau panašūs į suaugusiųjų rūbus. Bet dar ir šio amžiaus mergaitės nešioja trumpas sukneles, o berniukai apytrumpas kelnaites.

Mokyklinio amžiaus mergaitės gražiai atrodo tamsiai mėlynose suknelėse, kurios sijonėlis kvolduotas, ant liemenėlio arba petnešaičių, o bliuzelė su didele apykakle, papuošta baltais šniūreliais. Bendrai tvarkingiau ir gražiau atrodo vaikai aprengti tamsiai.

Gal vienas kitas čia paduotų patarimų ir nepatiks kai kam, o ypatingai senesniems žmonėms, kurie trumpose vaikų kojinėse arba trumpomis rankovėmis suknelėse mato vien nepadorumus. Negerai, žinoma, daro jaunesnieji, jeigu peržengia ribas, bet senesniesiems nereikėtų perdaug smulkmeniškai rūbus kritikuoti ir ieškoti visur nepadorumo.

Stenkimės visur išlaikyti ribas, o tada niekas negalės mums prikišti nekuklumo ir nepadorumo.

Varpūnė.

MOKYKIMĖS PLAUKYTI

Šių dienų žmogui mokėti plaukti yra taip pat būtina, kaip ir mokėti skaityti, rašyti. Be rašto mokslo jis yra kaip ir aklas, be mokėjimo plaukti negali kaip reikiant pajusti vieno iš didžiausių vasaros malonumų — vandens. Paprastas teliuškojimasis vandenyje neduoda tos visos naudos, kurią galima išgauti iš vandens. O ta nauda tikrai yra didelė, bet daug kieno visiškai nesuprantama.

Štai viena tos naudos dalis.

Vanduo geriau praleidžia šilimą, nekaip oras. Štai dėl ko vanduo lėčiau įšyla. 18° C vanduo yra šaltas, o oras — šiltas; 28° C vanduo tėra vidutinis, o oras — jau karštas. Suprantama, kad taip gerai praleisdamas šilimą, vanduo iš žmogaus kūno atima žymiai daugiau šilimos. Šaltame vandenyje kūno odos lygieji raumenys ir odos paviršiuje esančios kraujo arterijos nuo šalčio susitraukia ir tuo pačiu stumia kraują į vidų. Odos paviršius atvėsta. Tuo pačiu metu širdis, stengdamasi vėstantį kūną sušildyti, smarkiai varo kraują į odos paviršių, ir tada mūsų odos paviršius parausta. Čia vėl kraujo indai nuo šalčio susitraukia, tuo pačiu metu širdis irgi duoda naujo kraujo. Šitoks keitimasis gerai veikia odos lygiuosius raumenis, nelyginant juos masažuoja. Be to, jis kartu sukuria didesnį širdies darbą ir pagyvina kraujo apytaką.

Žmogaus kūnas vandenyje eikvoja daugiau šilimos, tad atpildymui turi pagyvėti medžiagų apykaita. Mes patys tai esame ištyrę: po geros maudynės visada yra vilko apetitas. Dar galima pabrėžti, kad riebus kūnas eikvoja šilimos mažiau, nekaip liesas. Be to, ir cheminė vandens sudėtis čia turi įtakos, pav., sūrus vanduo (jūroje) atima iš kūno daugiau šilimos, nekaip gėlas.

Staiga patekęs į šaltą vandenį, žmogus nejučiomis giliai įkvepia. Šitaip giliai kvėpuojama visą maudymosi laiką. Kvėpavimo pagilinimas, visų plaučių įtraukimas į darbą — štai dar viena teigiamybė.

Šaltas vanduo gaivinamai jaudina ir sykiu stiprina nervų sistemą. Tas malonus paerzinimas po maudymosi žmogui sukelia gerą savijautą.

Plaukdamas žmogus yra maždaug gulsčiame padėjime. Tuo būdu gauna pailsėti stuburkaulis, kartu mažinamas ir vidurių spaudimas į žemutinius vidaus organus, o tai ypatingai svarbu stovimo verslo žmonėms ir moterims. Gulsčiame padėjime stuburkaulis daug lengviau pasiduoda ištaisomas, tad, dar pridėję galvos padėtį ir rankų judesius, gauname geriausią laikysenos mankštą. Štai dėl ko plaukikai dažniausiai yra gražios statūros žmonės. Be to, plaukymas dažnai išlavina visas žmogaus kūno dalis. Plaukikuose nėra kurios kūno dalies išsipūtimo, kaip kad kitose kūno mankštos šakose.

Praktiškoji mokėjimo plaukti nauda yra perdaug aiški, kad ją bereikėtų aiškinti. Kiek pas mus vanduo nusineša aukų vien dėl to, kad nesistengiama išmokti plaukti! Nuskęsta ir mokančių plaukti, bet tokiais atvejais dažniausiai būna arba nelaimingas atsitikimas (sutraukė rankas ar kojas) arba išdykėliškas žaidimas su vandeniu. Kaip nepatartina žaisti su ugnimi, taip ir su vandeniu.

Tik viena nereikia pamiršti: perdėtas maudymasis gali labai blogai atsiliepti sveikatai. Atsiminkime, kad vanduo atima iš žmogaus daug šilimos ir smarkiai veikia širdį. Dėl to, per daug plaukydami, pirmiausia galime pagadinti širdį, o paskum ir visą sveikatą. Įsidėmėkime: kiek trumpas maudymasis gali suteikti naudos, tiek pat per ilgas maudymasis — žalos.

E. P.

Taip atrodo olimpiadės vandens sporto baseinas Parten-Kirchene Vokietijoj.

Patarimai sportininkams

1. Neužmiršk, kad turi kūną, kuris yra tavo dvasios indas.

Tvarkingas ir darbštus šeimininkas apleistame name negyvena.

2. Laikas, kurį praleisi bemankštindamas savo kūną, nepranyks ir nesumažins tavo darbo kiekybės, bet tik turiningai apmokės, nes po to darbas bus daug našesnis.

Nebandyk teisintis, sakydamas: aš neturiu laiko kūno mankštai paskirti; bet kai susirgsi, dešimteriopai daugiau laiko ir pinigų išleisi besigydydamas.

3. Nesitrauk nuo fiziško darbo, jeigu nori būti stiprus, sveikas ir vikrus.

4. Neteik savo kūnui per daug darbo, bet tik tiek, kiek jis gali kūnui padėti, o ne pakenkti.

Tai ypačiai tinka jauniems „rekordistams“, kurie, keletą valandų pasimankštinę, tikisi pasiekti rekordus. Kiti tikisi per kelias savaites pašalinti kūno trūkumus, kuriuos per savo klaidingą kūno priežiūrą yra įgiję. Kreipk dėmesį į savo širdies, plaučių ir kitas ligas.

5. Žiūrėk į prausimąsi, maudymąsi, dantų priežiūrą ne kaip į kasdien varginantį darbą, kurį kikvienas kultūringas žmogus turi atlikti.

6. Taisydamasis rūbus, žiūrėk, pirma, kad būtų sveiki nešioti, o tik vėliau mados, jeigu reikia ir galima.

7. Susilaikyk valgyme ir gėrime.

Venk rūkymo, alkoholinių gėralų — degtinės ir kitų nuodų. Apgailėtini yra tie, kurie, išgerdami tik alaus stiklinę ar rūkydami, pataiso savo ūpą. Ir neįsikalbėk, kad be jų negali gyventi. Pasiryžk ir galėsi.

8. Besimankštindamas nenorėk, kad per kelias dienas matytum kokį pagerėjimą.

9. Nemanyk, kad užtenka iš ryto ir iš vakaro keletą minučių pasimankštinti ir savo kūną tinkamoje padėtyje laikyti, kad vėliau per visą dieną būtum sudribęs. Ne! Kiekviena proga, kur tik būsi, taisyk savo kūno laikymosi klaidas, — tuokart tikrai tikslą pasieksi!

10. Žinok, kad per daug rūbų ant kūno laikyti yra blogiau, negu per maža, nes užsigrūdinimas ir tyras oras yra senatvės ir ligų didžiausi priešai.

Šaltuona.

PASIJUOKTI SVEIKA

MOTERYS IR VYRAI

(*Interviu*)

Kas yra moterys ir kas yra vyrai, bulvę suvalgęs nepasakysi. Norėdamas ir vieną, ir antrą pusę apibūdinti, turi į jas gerai įsižiūrėti, įsigilinti, ilgai pastudijuoti arba paklausti nuomonės tų, kuriems šios abi pusės jau nebesvetimos. Ir aš ilgai su viena puse (katra — suprantama) stengiausi geriau susigyventi, bet niekas neišėjo. Tuomet ėmiau kamantinėti žinovus. Nuėjau pas Petrą Kuntulį ir sakau:

— Brolau, tavo galva ne kopūstas. Apie moteris jau esi gerokai pasisukinėjęs. Tad klausyk. Dabar, kaip žinai, aukščiau pakilus pavasario saulutei, vyrai į moteris žiūri palankiau. Bet, kaip žinai, ne visada vyrams pasiseka moteris suprasti, ne visada lengvai jie gali prie moterų prisikabinti, su jomis susiartinti ir susirišti... moterystės ryšiu. Tad ar negalima būtų apie šį painų, bet šiuo metu daugumui jaunų (ir jau nebejaunų) vyrų aktualų dalyką gauti iš tamstos spaudai žinių?

Petras Kuntulis atsikosėjo, apykaklę, kaklaryšį pasitaisė ir ėmė kalbėti:

— Moteris—nepaprastas padaras. Galvojant matematiškai, moteris vyrui gali būti nulis arba begalybė; žiūrint romantiškai — dangus arba pragaras; sociališkai ir politiškai—vergė arba karalaitė, artimiausia draugė arba amžinas priešas. Moteris savo kainą žino. Ji įsivaizdina esanti labai žymi, labai brangi, bet kai ją imi, kad tau būtų žmona, tai dar gauni pinigų, įvairių daiktų, o sodžiuje dar prideda grūdų, rąstų, karvę arba dar ir pakinkytą arklį. Visa tai sukrovus, žmoną gauni lyg kokį priedą prie pinigų, grūdų, vežimo ir t. t. Bet vedę žmonės sako, kad paskui ištekėjusios moters vertė tiek pakylanti, kad vyras jos neatiduotų už jokius pinigus, už jokias gėrybes, na, nebent santykiai pablogėtų ir imtų vienas kitam lupinėti akis..

— Gerai, — sakau pertraukdamas jo kalbą, — apie tai ir aš šiek tiek žinau, nes ir aš turiu jau ištekėjusių seserų —Bet prašau paaiškinti, ko moterys dabar gyvenime taip plėšosi, ko jos nori pasiekti?

Petras pasikasė galvos užpakalinę dalį, pamiksėjo ir sako:

— Tai kad ir jos pačios nežino ko benorinčios, ko besiekiančios. Vienai patinka vyrai mokyti, kitai nemokyti, vienai krinta akin aukšti, kitai žemi, vienai stori, kitai ploni — pagaliau ir toms pačioms šiandien rūpi vienas, rytoj kitas, užporyt trečias..

— Aš ir tai esu girdėjęs,—sakau vėl, — bet išaiškink, ko jos nori, ko jos siekia platesniame, viešame, visuomeniniame gyvenime?

Petras vėl apsičiupinėja, apsitvarko ir pareiškia:

— Jos nori įsigyti vyrišką sveikatą ir taip gyvenimą sutvarkyti, kad visur jos būtų priešaky, o vyrai—užpakaly.

— Kad jos nesulauktų! — tariau nebesusivaldydamas.

— Taip! Jos dėlto ir nesėdi, jos dėlto tik ir kruta, veržiasi!

— Veržiasi, tai veržiasi, bet ar išsiverž?

— Jau bando, mėgina!

— O kas žiūrės pečiaus, virtuvės, vaikų?

— Pečius, virtuvė joms nepatinka.

— Kodėl?

— Mat, moterys būna patenkintos, kai jų darbo vaisiai išsilaiko nors vieną mėnesį. Prie pečiaus, virtuvėje patvarumo jau nebėra. Kad ir kažkaip gerai, skaniai iškeps ar išvirs—žiūrėk, tą pačią arba kitą dieną šeima ir sušveičia viską. Ir išnyksta kelių darbo

valandų vaisiai. Dėl to moterys šeimininkystės ir nekenčia.

— Tai kas gi virs ir keps, jeigu ne moterys?

— Tai ot jos dabar ir svarsto šį klausimą savo tarpe.

— Na, o kaip su vaikais?

— Dovanok, apie tai aš tau paaiškinsiu kitą kartą.

— O ką galėtum pasakyti apie moterų gabumus?

— Žinai, jos labai judrios: šiltose, mažiau kultūringose šalyse jos nešioja krepšius, indus, vaikus, o mūsų krašte—skrybelaites, ne savo darbo sukneles, sijonus, įvairias kalbas ir „pletkus"...

— O ar tiesa, kad visos jaunos (ir vyresniosios) moterys trokšta ištekėti?

— To jau nežinau. Tik žinau, ką ir visi žino, būtent: kiekviena ištekėjusi moteris dar tą pačią dieną atsidusta ir pasako: „Žūta, būta, bet ištekėta".

Daugiau nebeklausinėjau. Atsisveikinau ir išėjau.

Paskui reikėjo pakamantinėti ir antrosios pusės atstovas. Suradęs progos užkabinu panelę Lukšytę ir klausiu, ką ji bemananti apie vyrus. Ji kai ėmė kalbėti, tai aš ir nebegalėjau nei pertraukti, nei ko kita paklausti. Kaip mašina, išpliauškėjo, iškalbėjo apie vyrus tokius dalykus:

„Vyrai pasitikėjimo moterų tarpe neturi! Šiais laikais beveik visi vyrai yra rūkočiai, girtuokliai, sukčiai, melagiai, apgavikai, nedori, nenuoširdūs, šalti.. Tik visa nelaimė, kad mes, moterys, menkas turime akis: mes visa tai dažniausiai pamatome pervėlai... O, kad aš turėčiau galimybės, aš beveik visus vyrus patraukčiau teismo atsakomybėn! Už ką? Už apgavystes. Kodėl jie neišpildo pasižadėjimų? Pradžioje geri, meilūs, lipšnūs. Bet vėliau, kai atsimena, kad reikės vargas vargti: pečius kūrenti arba vaikai supti, tai ir pasitraukia... Bailiai! Jau ne viena moteris tokiu būdu yra apvilta. Moteris vyrui pasišvenčia iki grabo lentos. O vyras? Jis myli tik tol, kol jį myli. Pradėk raukytis, žiūrėk, jau ir nebe tas. Jeigu vyrai moterų gailėtų, jeigu jas mylėtų ilgai, ištvermingai, tai šiandien tiek daug viengungių, senbernių nebūtų! O tamsta manai esi geresnis?"

Bandžiau protestuoti, bet ji nepaisė. Savo nuomonę be pertraukos rėmė toliau:

„Aš sakiau ir sakysiu, jeigu šiandien pasaulį valdytų ne vyrai, bet moterys, tai nebūtų nei karų, nei krizio, nei politinių ginčų. Tuomet moterys galėtų ištekėti už ko norėtų. O dabar ar maža jaunų ir jau sensterėjusių moterų laukia ir negali susilaukti? E, tie vyrai! Su jais negalima nė susidėti, nes jie melagiai, silpnadūšiai! Bet atsiprašau (bežiūrėdama į laikrodėlį) aš po kelių minučių turiu susitikti su Drinduliu. Būk sveikas".

Tuo ir pasibaigė interviu.

Urbulis.

TRUPINIAI

Kasperas su savo žmona per tris valandas lipo į aukštus kalnus. Užlipę ant aukščiausiojo kalno jautėsi esą pavargę ir atsisėdo pailsėti. Kasperas parodė savo žmonai žemai matomą reginį ir sako:

— Žiūrėk, kaip ten gražu! Koks puikus slėnis, o dar puikesnis miškas.

Žmona atsakė:

— Jeigu ten žemai, tose pakalnėse, taip gražu, tai kam tu mane per tris valandas čia tysei?

— Mieste policininkas sulaiko dviračiu važiuojantį žmogų ir sako:

— Tamsta, kodėl dviratis neturi šviesos?

— Sugedo.

— Tai tamsta turėtumei dviratį vesti, o ne juo važiuoti!

— Ar tai tuomet šviesa užsidegs?

— Tėveli, iš kur astronomai žino, kada bus saulės ir mėnulis užtemimai?

— Jie skaito laikraščius...

— Tavo batai girgžda. Gal pinigų nesumokėjai?

— O kodėl mano kailiniai negirgžda?

— Iš kur grįžti?

— Iš pirties.

— Ar dažnai eini?

— Matai, jau mano tokis būdas. Reikia ar nereikia, o kartą metuose turiu nueiti.

KAS LAIMĖJO — KAS PRALAIMĖJO

Paskutiniu metu tarptautinė politika yra itin pagyvėjusi. Iš vienos pusės vyksta vis didėjantis paskirų valstybių interesų trynimasis, iš antros pusės reiškiasi didelis visuotinis neramumas, kaipo išvada pirmojo reiškinio. Daugiausia neramumo sukėlė tarpvalstybiniuose santykiuose Italijos karas su Abisinija ir Vokietijos kariuomenės įvedimas Pareinės kraštan. Abiejų valstybių žygiai buvo padaryti neteisėtai, priešingai tarptautinėms sutartims, kurios kaip tik užtikrino visuotinį saugumą ir taiką. Tiesa, kitos valstybės pasmerkė Italijos ir Vokietijos žygius, kaip priešingus tarptautiniems nuostatams, bet tas pasipriešinimas nedavė jokių apčiuopiamų vaisių.

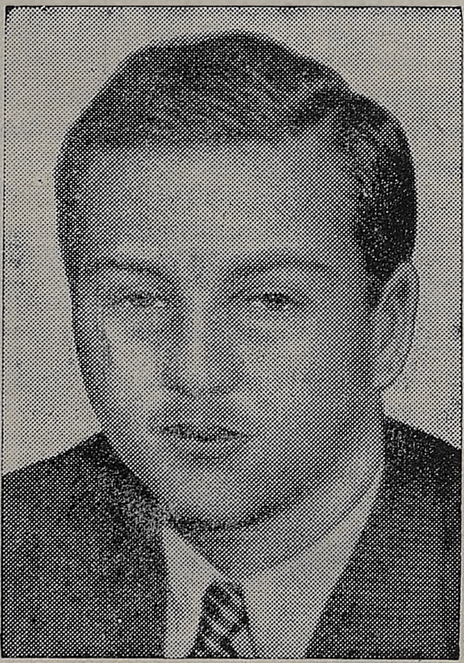
Italija laimėjo karą su Abisinija.

Kitaip, žinoma, ir negalėjo būti, nes kas Italija, tai ne Abisinija. Italų kariuomenė įžygiavo Abisinijos žemėsna apginkluota naujoviškiausiais karo pabūklais, tuo tarpu abisinai buvo labai menkai apginkluoti. O vėl kas italų kariuomenės vadų strategija, tai ne abisinų strategija. Be to, pastebėtinas ir italų kariuomenės drausmingumas, kurio kaip tik trūko abisinams. Buvo gi atsitikimų, kad abisinų vadai su savo kareiviais stačiai pereidavo italų pusėn ir atsukdavo ginklus prieš savuosius. Taigi kariavo dvi nelygios pusės.

Tiesa, kai kurios valstybės ir Tautų Sąjunga pasmerkė Italijos žygį, pripažino ją užpuolike, bet tuo viskas ir pasibaigė.

Abisinijos karalius — negusas, žinodamas negalėsias savo jėgomis atsispirti italams, nuolat kreipdavosi į Tautų Sąjungą, kad ši imtųsi abisinų—italų sutaikymo Tautų Sąjungos nuostatuotų dvasioje ir šios Sąjungos ribose. Reikia, tiesa, pripažinti, kad Tautų Sąjunga ėmėsi tarpininkavimo per savo 13-kos komitetą, bet visi sumanymai ir pasiūlymai nepasiekė jokio tikslo, nes Italija visą laiką reiškė norą tiesiogiai (be jokių tarpininkų) taikytis su Abisinija. Abisinija šitokių italų sąlygų nenorėjo priimti. Nenorėjo dėl to, kad visą laiką manė, jog kitos valstybės, ypač Anglija ir Prancūzija, kurios ir Tautų Sąjungoj svarbiausį vaidmenį vaidina, suras būdą karui sustabdyti. Bet

NAUJAS EGIPTO KARALIUS

Pereito mėnesio gale mirė Egipto karalius Fuadas. Po jo mirties Egipto karaliaus sostas teko jaunam, vos 16 metų, mirusiojo karaliaus sūnui Farukui.

Abisinija smarkiai nusivylė, nes neteko savo nepriklausomybės. Iš to, kas aukščiau pasakyta, galima išvesti šitokia išvada:

Anglija ir Prancūzija prisidėjo prie Abisinijos nepriklausomybės praradimo.

Šių valstybių kaltė, būtent, glūdi tame, kad jos nesugebėjo iš vieno veikti prieš Italiją. Tarp Anglijos ir Prancūzijos nebuvo susitarimo. Anglija visą laiką norėjo paaštrinti sankcijas prieš Italiją, tuo tarpu Prancūzija visa tai leido pro pirštus, nenorėdama visiškai nutraukti kad ir gerokai pašlijusių santykių su Italija. Tuo tarpu Abisinija vis vylėsi, kad šios dvi didžvalstybės galop susitars ir imsis griežtesnių priemonių prieš Italiją.

Bet įvykių eiga nuėjo kitokia vaga. Italai nugalėjo abisinus ir pasigrobė visas jų žemes. Abisinijos gi karalius, nebeturėdamas jokios išeities, buvo priverstas bėgti užsienin. Pažymėtina, kad negusas paskutiniuoju laiku pats vadovavo savo kariuomenei, gynė savo kraštą kaip galėjo. Ir būtų gal dar ilgiau vedęs karą, jeigu nebūtų kilę nesutikimų jo karališkos tarybos narių tarpe, kurių vieni buvo linkę tęsti karą, kiti reikalavo pasiduoti italams. Šis faktas privertė karalių bėgti užsienin.

Kas dar pralaimėjo?

Pralaimėjo dar Anglija ir Prancūzija. Žinoma, jų pralaimėjimas yra kitokio pobūdžio, bet vis tiek pralaimėjimas. Visų pirma nusmuko šių valstybių autoritetas kitų valstybių tarpe, kaip didžvalstybių, kurios turėtų stovėti visuotinės taikos ir saugumo sargyboje. Tai viena. Antra, įsigalėjus Italijai Abisinijoj, atsirado nemaža pavojaus Prancūzijos ir ypač Anglijos interesams Afrikoje.

Be to, Prancūzija labai daug pralaimėjo Europoje. Mat, Anglijos ir Prancūzijos nesutarimu Italijos atžvilgiu pasinaudojo Vokietija ir įvedė, kaip žinia, savo kariuomenę Pareinės kraštan, tuo būdu Prancūzijos rytinių sienų saugumas žymiai sumažėjo. Prancūzija dėl Vokietijos žygio kėlė didelį triukšmą, šaukė Lokarno Valstybių konferencijas, kreipėsi į Tautų Sąjungą, reikalavo, kad vokiečiai atitrauktų savo kariuomenę iš Pareinės. Bet nieko neišėjo. Lokarno valstybių

KONFERENCIJOS PIRMININKAS

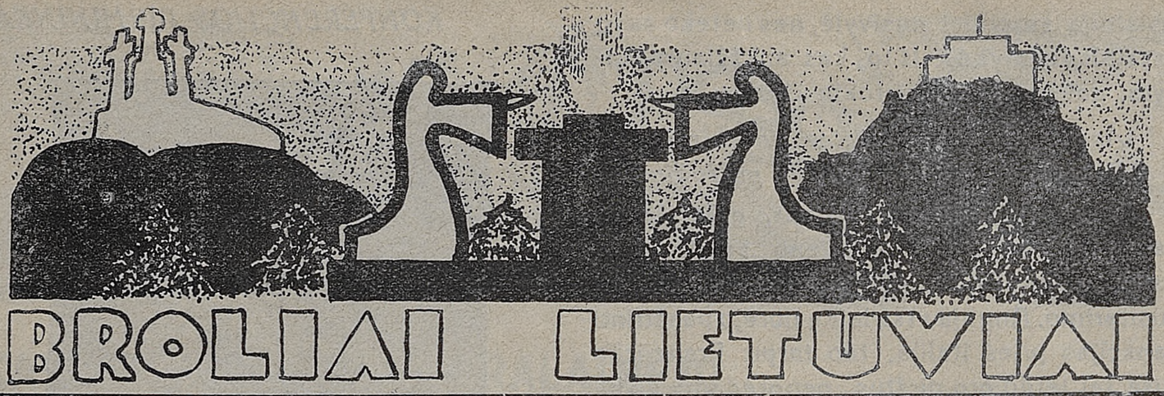
Šio mėnesio pradžioje Estijos sostinėj Taline buvo Pabaltės valstybių — Lietuvos, Latvijos ir Estijos — konferencija. Šiai konferencijai pirmininkavo Estijos užsienių reikalų ministeris Selijama.

konferencijos ir Tautų Sąjunga pasitenkino tiktai pripažinusios Vokietiją sulaužiusią Lokarno sutartį ir dalį Versalio sutarties, bet anaiptol nereikalavo, kad Vokietija atitrauktų savo kariuomenę iš Pareinės. Taip buvo todėl, kad Prancūzijos reikalavimų neparėmė Anglija, kuri atsiteisė Prancūzijai už tai, kad ji neparėmė Anglijos Italijos atžvilgiu.

Tuo būdu laimėjo ne tik Italija, bet ir Vokietija, kuri, naudodamosi tuo karu, įvedė kariuomenę Pareinės kraštan ir griežtai pareiškė Lokarno valstybėms, kad neatitrauksianti savo kariuomenės iš Pareinės.

Po tokių Italijos ir Vokietijos žygių pradėjo tarptautines sutartis laužyti ir kitos valstybės. Pav., Austrija sulaužė „Sanžermeno“ sutartį ir įvedė visuotinę karo tarnybą.

Taip pat Turkija, kuriai buvo uždrausta laikyti karo laivai Dardinelių sąsiauryje, nesenai pareiškė, kad pradedanti laikyti minėtam sąsiauryje karo laivus ir statanti karo tvirtoves.

LIETUVOS VALSTYBĖJE

— Lietuvos Valstybės Prezidentas A. Smetona, ministeris pirmininkas J. Tūbelis ir užsienių reikalų ministeris S. Lozoraitis sveikino telegramomis Latvijos naujai išrinktą prezidentą Ulmanį.

— Lietuvos užsienių reikalų ministeris St. Lozoraitis buvo išvykęs Čekoslovakijon, kur lankėsi pas valstybės prezidentą Benešą ir užsienių reikalų ministerį Kroftą.

— Genialaus dailininko ir muziko Mikalojaus Konstantino Čiurlionies 25 metų mirties sukaktuvės buvo paminėtos Kaune balandžio mėn. 22 dieną. Tą dietą ryte Bazilikoje buvo už velionį iškilmingos gedulinės pamaldos; 11 val. Čiurlionies galerijos rūmuose buvo atidaryta visų Lietuvoje esamų Čiurlionies kūrinių paroda. Vakare valstybės teatre įvyko iškilmingas aktas ir koncertas. Jame Valstybės Prezidentas A. Smetona pasakė įžanginę kalbą, vaizdžiai apibudindamas M. K. Čiurlionies asmenį ir jo kūrybą. Be to, buvo dvi paskaitos ir koncertinė dalis.

— Balandžio 27 d. žymusis operos solistas Kipras Petrauskas, solistai Jonuškaitė-Zaunienė, Mažeika, Oleka ir Nagrodskis-Nauragis išvažiavo Pietų Amerikon, į Argentiną, kur dainuos Buenos-Aires Colon operoje. Į Argentiną operos artistus su K. Petrausku priešakyje pakvietė žymusis dirigentas Emil Cooper, kuris yra Colon operos dirigentas. Solistai Argentinoje dainuos itališkai ir lietuviškai. Po gastrolių Colon operoje dainininkai dar žada atsilankyti Argentinos lietuvių kolonijose, kur surengs kelis koncertus.

— Per visus tris pirmuosius šių metų mėnesius Lietuva įvairių prekių į užsienį išvežė už 48.112 mil. litų, įvežė per tą laiką už 31.790(,2) mil. litų. Tad pirmųjų trijų šių metų mėnesių Lietuvos užsienio prekybos aktyvas siekia per 16 mil. litų. Tai yra didžiausias aktyvas per tokį laiką per kelerius paskutiniuosius metus. Praeitų metų to laiko aktyvas siekė apie 8,75 mil. lt. (išvežta už 37,385 mil. lt., įvežta už 28,626 mil. lt.), o 1934 m. per 9 mil. litų (išvežta už 39,483 mil. litų, įvežta už 30,394 mil. lt.).

— Centralinis Statistikos Biuras paskelbė naujų duomenų apie Lietuvos gyvulių ūkį. Arklių šių metų pradžioje buvo 657.960. Pereitų metų pradžioje jų buvo 570.500. Arklių skaičius sumažėjo dėl padidėjusio jų eksporto.

Raguočių šiemet buvo 1.168.160 (pernai 1.158.440). Taigi, raguočių skaičius kiek padidėjo. Ypač padidėjo melžiamų karvių skaičius.

Kiaulių priskaitoma 1.200.440. Pernai jų buvo 1.236.660. Kiaulių pernai sumažėjo 36.220. Jų skaičius kasmet mažėja nuo to laiko, kai anglai suvaržė bekono įvežimą.

Avių priskaityta šiemet 36.220 daugiau, negu pernai. Paskutiniais metais padidėjo ne tik avių skaičius, bet ir pagerėjo jų kokybė; auginamos geresnių veislių avys.

Žymią pažangą yra padaręs paukščių ūkis. Vištų šiemet buvo 3.752.900, o pernai 3.419.700. Taigi vištų skaičius per vienerius metus padidėjo 342.200. Žąsų skaičius truputį sumažėjo: šiemet jų priskaityta 283.290, o pernai buvo 284.550.

— Šių metų pradžioje savus žemės sklypus turėjo 1583 pradžios mokyklos. Iš viso jos turėjo 4.659.51 ha žemės. Savus namus turėjo 893 pradžios mokyklos. Pradžios mokyklų knygynėliuose buvo 796.238 egz. knygų mokinių ir mokytojų reikalams. Metų pradžioje visos liaudies mokyklos turėjo turto už 32.810.449 lt. 22 c.

— Lietuvos miškų departamentas gavo Vengrijos kvietimą į II-jį Budapešto tarptautinį miškinikystės kongresą rugsėjo 10-14 d.

— Šių metų balandžio mėn. 20 d. Kaune buvo iškilmingai paminėtas Lietuvos Agronomų Sąjungos 15 metų jubiliejus. Ta proga buvo S-gos narių jubiliejinis suvažiavimas, kurio metu skaityta visa eilė paskaitų ir padaryta to laikotarpio apžvalga. Jubiliejinio suvažiavimo proga Sąjunga susilaukė daug sveikinimų ir nuoširdžių linkėjimų.

LATVIJOJE

— Latvijos turizmo d-jos ruošiamus ekskursijų vedėjų kursus baigė ir keliolika lietuvių su labai gerais pažymėjimais. Iš tokių pažymėtinas Adomaitis Jelgavoje. Tenka džiaugtis, kad lietuviai gerai sugeba dirbti ir šioje srityje.

— „Viltis" yra seniausia liet. studentų d-ja, jau baigianti trečią dešimtį metų. Ji savo organizacinę veiklą yra gerai išplėtusi Rygos universitete ir sutraukusi nemažą lietuvių būrį, rūpinasi užmegsti glaudų kontaktą su kitų kraštų lietuviais studentais. Be to, šią vasarą žada pasikeisti studentais studijų ir Lietuvos pažinimo tikslais. Dabartinę valdybą sudaro: pirm. — A. Žlioba, vicepirm. — J. Jasėnaitė, sekret. — S. Raulinytė, iždin. — P. Zablockis ir turtų prievaizda — J. Gudelienė.

Š. A. JUNGT. VALSTYBĖSE

— Lietuviai Š. A. J. V. pradeda įgyti vis didesnio svorio bendroje krašto politikoje, o ypač įvairiuose savivaldybių rinkimuose. Amerikiečiai, statydami savo kandidatūras į atsakingesnes administracijos vietas, jau atsiklausia ir lietuvių balso. Štai gubernatorius Horneris, besirengdamas rinkimams, specijaliai atvyksta į Bridgeportą pas vietos lietuvius su paskaitomis ir tartis dėl sudarymo bendro fronto rinkimų metu.

— Viena iš didžiųjų Čikagos radio stočių W. B. B. M., norėdama supažindinti Amerikos gyventojus su įvairiomis Europos tautomis, nutarė rengti kas sekmadienį atskirų Europos tautų radio valandėles. Lietuviams teko garbė tą programų seriją atidaryti ir pirmiems programoje dalyvauti. Balandžio 5 d. buvo surengta radio valandėlė, kurioje dalyvavo dainininkė p. Darlys-Drangelienė. Ji įspūdingai padainavo kelias lietuviškas daineles. Taip pat buvo paskaityta iš Krėvės-Mickevičiaus į anglų kalbą išverstų raštų. Konsulas Kalvaitis pasakė trumpą kalbą.

— Jaunieji ir vyresnieji amerikos muzikai suorganizavo naują lietuvių simfoninį orkestrą. To orkestro vedėja yra žymi lietuvių smuikininkė L. Micevičienė.

— Jungtinėse Amerikos Valstybėse veikia 60 lietuvių pradžios mokyklų. 38 pradžios mokyklos turi savo namus ir turtą, kuris vertas 3.770.000 dolerių. Visose tose mokyklose dirba 250 mokytojų. Čikagos mieste veikia 19 lietuviškų pradžios mokyklų. Šias mokyklas lauko 3300 mokinių ir jose dirba 90 mokytojų.

— Neujorke, Metropolitan Operos vadovybė per radio skelbė konkurso rezultatus. Konkursas truko beveik metus. Jame dalyvavo šimtai Amerikos geriausių dainininkų ir dainininkių. Šio konkurso tikslas buvo surasti naujų artistų Metropolitan Operai. Teisėjai pirmą vietą paskyrė lietuvaitei dainininkei Onai Katkauskaitei. Antra vieta teko tenorui Arthur Carvon. Abu laimėtojai pakviesti stoti Metropolitan Operos artistais.

— „Sandara" rašo, kad ypač paskutiniu laiku didieji Amerikos universitetai susidomėjo lietuvių istorija ir kalba. Pažymėtini profesoriai M. W. Graham (Californija) ir J. S. Rousek (Neujorke). Vienas iš jų rašo didelę knygą apie Lietuvą, o antrasis teberenka medžiagą savo veikalui ir paskaitoms apie Lietuvą.

Paminėtinas ir buv. Lietuvos universiteto docentas dr. A. Senn, dabar Wisconsin universiteto profesorius, kuris yra didelis lietuvių kalbos kėlėjas amerikiečių tarpe.

URAGVAJUJE

— Čia lietuvių vardą pagarsino Amerikos lietuvis imtininkas Komaras, kurio per 3 mėnenius surengtose imtynėse niekas nenugalėjo. Kai kuriuose fabrikuose lietuviams dėl to net kiek pakėlė algas. Komaras žada atvykti ir į Lietuvą.

ARGENTINOJE

— Pereito mėn. 15 d. pro Santos pravažiavo į Argentiną rašytojas M. Šalčius. Santos uoste M. Šalčių pasitiko Lietuvio redaktorius St. Vancevičius. Per pasikalbėjimą M. Šalčius papasakojo apie savo kelionės tikslą ir misiją Pietų Amerikoje. M. Šalčius pradžioje nuvyko į Argentiną, kur mano išbūti porą, trejetą mėnesių. Vėliau atvyks į Braziliją ir aplankys kitas Pietų Amerikos valstybes.

BRAZILIJOJE

— Tvirčiausia Brazilijoje lietuvių organizacija, jungianti suspratusius Sao Paulo lietuvius, yra Lietuvių Sąjunga Brazilijoje. Sąjungos vardu veikia visos Sao Paulo lietuvių mokyklos. Jos nuosavybėj yra ir tų mokyklų nejudamasis turtas — trys mokyklų rūmai. Ketvirti rūmai jau pradėti statyti ir netrukus bus baigti.

— Iki šiol Sao Paulo lietuvių kolonija turėjo tik vieną chorą — „Vilties" s-gos, kuris prieš metus neblogai veikė net trijuose tos S-gos skyriuose. Vėliau choras smarkiai pašlijo. Nesenìai buvo bandoma organizuoti vyrų choras, bandymas pavyko.

PALESTINOJE

Šiomis dienomis Palestinoje, Tel-Avive įsikūrė jaunimo organizacija „Jaunoji Lietuva". Šion Draugijon priimami tik iš Lietuvos kilę ir Lietuvos piliečiai žydų jaunuoliai.

A. a. Daktaras Danielius Alseika, žymus Vilniaus lietuvių visuomenės veikėjas, miré š. m. gegužės mėnesio 9 dieną.

Baigiant spausdinti paskutiniuosius mūsų laikraščio puslapius, pasiekė liūdna žinia — mirė daktaras Danielius Alseika.

Dėl techniškų sunkumų tik galiniuose puslapiuose ir suglaustai tegalime pabrėžti šio lietuvio veikėjo, kovotojo ir nenuilstančio šviesesnio mūsų kraštui rytojaus siekėjo gyvenimą ir darbus.

Dr. D. Alseika gimė 1881 m. Urvių viens., Telšių apskr. Mokėsi Liepojos ir Marijampolės gimnazijose. Po to įstojo į Dorpato un-to medicinos skyrių, kurį 1910 m. baigęs tapo gydytoju.

Velionis aktyviai dalyvavo lietuviškoje spaudoje dar jos draudimo metu: rašė į „Varpą" ir „Ūkininką". Vėliau, spaudos laisvę atgavus, rašinėjo „Lietuvos Ūkininkui", „Lietuvos Aidui". Redagavo „Kelią", įsteigė ir redagavo „Vilniaus Šviesą", bendradarbiavo „Lietuvių Tautoj" ir „Vilniaus Žody". Velionis ne tik bendradarbiavo laikraščiuose, bet ir rašė veikalus, ypač iš istorijos srities.

Be to, d-ras Alseika buvo ir judrus organizatorius: jau 1905 metais lankė lietuviškuosius kaimus ir ragino žmones nesiduoti rusų valdžios varžomiems, dalyvavo Didžiajame Vilniaus Seime; Didžiojo karo metu organizavo lietuvių išeiviją už etnografinės Lietuvos ribų.

Minske suorganizavo Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugiją, kuri 1918 metais buvo perkelta į Vilnių ir čia puikiai ir moderniškai buvo jo vedama ir tvarkoma; iki mirties išbuvo Draugijos išlaikančios šią ligoninę pirmininku.

1918 m. buvo pakviestas atstovu Lietuvos Tarybon. Vėliau buvo išvykęs į Šiaurės Ameriką, kur dirbo organizacinį darbą tarp lietuvių išeivijos. Tarp 1922 ir 1928 m. buvo Laikinojo Vilniaus Lietuvių Komiteto pirmininku, po to buvo dvejis metus Komiteto vicepirmininku.

Š. m. gegužės mėn. 1 d. staigiai susirgo gerklės liga—angina. Buvo nugabentas į Lietuvių Ligoninę, kur gydytojai konstatavo kraujo užkrėtimą, vartojo visas žinomas gydymo priemones, bet liga buvo taip įsigalėjusi, kad palaužė šį Šviesųjį Darbininką.

Mirė aprūpintas Šventais Sakramentais.

Lai Amžinoji Šviesa jam šviečia per amžius, o Jo šviesūs darbai lai paskatina jaunąją kartą juos toliau ištvermingai tęsti.

VILNIUJE

Romuviečių susirinkimas. Gegužės mėn. 2 d. buvo lietuvių inteligentų „Romuvos" klūbo narių susirinkimas, kuriame buvo tartasi dėl nūdienės mūsų krašto kultūrinės būklės ir kartu pasidalinta Velykų atostogų metu sodžiuje patirtais įspūdžiais.

Skautų dešimtmetis. Šiemet sueina dešimts metų, kai Vilniuje įsikūrė ir pradėjo veikti lietuvių skautai. Vytauto Didžiojo gimnazijos Gedimino draugovės skautai šias sukaktuves ruošiasi iškilmingai paminėti šio mėnesio 24 dieną.

Iš moksleivių gyvenimo. Praėjusio mėnesio gale buvo Vytauto Didž. gimnazijos mokinių lavinimosi kuopos narių susirinkimas, kuriame tarp kitko buvo skaitomi du įdomūs ir turiningi referatai: mokin. J. Misiūno — „Civilizacija" ir mokin. B. Leonavičiaus — „Lietuvio būdas".

Brandos egzaminai. Šio mėnesio 18 d. Vytauto Didžiojo gimnazijoje prasideda 8-tos klasės mokinių brandos egzaminai, kuriuos laiko 23 šios gimnazijos ir 15 Švenčionių Lietuvių gimnazijos mokinių.

Iš amatininkų veiklos. Praėjusį mėnesį buvo Lietuvių Amatininkų D-jos narių susirinkimas, kuriame mokyt. V. Martinkėnas ir J. Uškevičius skaitė paskaitas. Po to buvo deklamacijos ir diskusijos.

Šio mėnesio 10 d. buvo tos pačios draugijos narių eilinis susirinkimas, paskirtas einamiesiems reikalams aptarti.

D-ro Šlapelio jubiliejus. Balandžio mėn. 18 d. d-rui Jurgiui Šlapeliui suėjo lygiai

60 metų amžiaus. Jubiliatas yra žymus filologas, dabar Vilniuje leidžiamų rusiško lietuvių kalbos, lenkiško lietuvių kalbos žodynų ir lenkiško lietuvių kalbos žodynėlio autorius.

Ir zitietės veikia. Liet. Šv. Zitos D-jos metiniame narių susirinkime balandžio mėn. 26 d. peržiūrėta pereitų metų D-jos veikimas ir išrinkta nauja šiems metams valdyba: Kun. Pr. Bieliauskas—pirm., M. Telksnytė—vicepirm., P. Bizokaitė — sekr., M. Steponavičiūtė — iždin. ir Z. Antanavičiūtė, E. Janovičiūtė ir M. Rimšelytė — narės be ypatingų pareigų.

Be to, Šv. Zitos D-jos narės šio mėnesio 3 d. surengė Šv. Zitos garbei akademiją, kurios programą sudarė kun. P. Bieliausko įžangos žodis, Em. Paukštės paskaita, M. Sabalytės solo ir J. Raštikio vedamo choro lietuviškos dainos.

Sulaikyta, uždaryta... Nuo to laiko, kai pasirodė paskutinis (124) mūsų laikraščio numeris, iki gegužės mėnesio 10 d. mūsų krašto apskričių storastos sulaikė veikimą Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyrių šiose vietose: Kaniūkuose, Didžiuose Kūžiuose, Butrimonyse, Strielčiuose, Jundziliškėse, Ščegliukuose, Liubartuose, Nevašiuose, Cesliukiškėj, Tusamonyse, Ramaškonyse, Scilgūnuose, Didžiajame Naujasėdy, Lapociškėj, Padvarėj, Guntaunykose, Kalviškėse, Mikalave, Pociškėj, Rizgūnuose, Stoniūnuose, Astraviškėj, Dieskaučinoje Bajoruose, Lasiuose, Žervynuose, Ceikiniuose, Pipiriškėj, Linkmenyse, Garniuose Ratkūniškėj, Rimdžiūnuose ir Pamerkyje.

Be to, tuo pačiu laiku sulaikyta ir uždaryta Vilniaus „Ryto" skaityklos šiose vietose: Plikiuose, Naujasėdyje Cesliukiškėje, Ramaškonyse, Ramučiuose, Stanišiuose, Ščeglikuose, Butrimonyse, Strielčiuose, Panočyje, Laužėnuose, Pažemiškiuose, Kalviškiuose, Linkmenyse.

Be to dar uždaryta Lietuvių Ūkio D-jos skyriai: Gėliūnuose ir Mockose.

Nauja Banko vadovybė. Balandžio mėn. 25 d. buvo metinis Lietuvių Kreditinio kooperatyvo narių susirinkimas, kuriame tarp kitko padarytas pereitų metų veikimo pranešimas, priimta 1936 m. sąmata ir nustatyta kooperatyvo pasižadėjimo ribos.

Be to, išrinkta nauja valdyba ir taryba. Banko valdybą sudaro: K. Stašys, A. Krutulys ir A. Cicėnas. Tarybą — kun. A. Viskantas, agr. J. Jankauskas, P. Karosas, A. Cicėnas, A. Matulionis ir St. Špokas. Tarybos pavaduotojai: agr. M. Čibiras ir R. Bagdonas.

„Pirmais Sparnais". Šia antrašte baigia spausdinti jaunas mūsų poetas Vladas Radziulis pirmą savo eilėraščių knygą.

VISAME KRAŠTE

Antalgė, Rimšės valsč. Brėslaujos apskr. Antalgės sodžius nors ir neperdidelis, tačiau darniu savo veikimu pralenkia kitus daug didesnis sodžius. Iki šiol čia buvo „Ryto" skaitykla, Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyrius, Ūkio D-jos ratelis ir sporto kuopelė. Paskutiniu laiku jaunimas patyrė nelauktų smūgių, bet nenusimena ir toliau dirba kultūrinį darbą. Gražiai čia buvo paminėta Vasario 16-ji diena ir iškilmingai atšvęsta šv. Kazimiero diena. Abejose šventėse buvo surengtos akademijos su paskaitomis, monologais ir deklamacijomis. Jaunimas skaito ir prenumeruoja daug lietuviškų laikraščių, vien „Jaunimo Draugo" pareina 10 egzempliorių. *Karijotas.*

Misiūnai, Švenčionių vals ir apskr. Šio sodžiaus jaunimas, susibūręs Liet. Šv. Kazim. D-jos skyriun, gražiai veikia. Pereito mėn. 23 d. narių rūpesniu buvo suvaidinta komedija „Burtininkė", po to vietos jaunimas pasilinksmino, pašoko. Bendrai tenka pastebėti, kad šiemet kazimieriečiai, J. Žuko vadovaujami, pavyzdingai veikia. *S.*

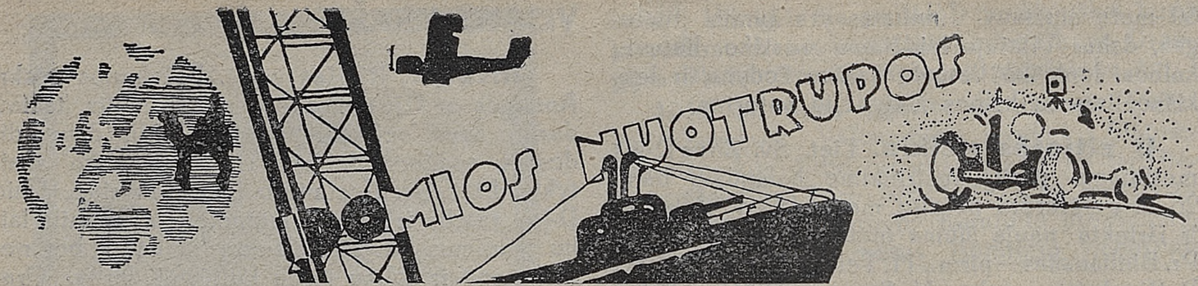
Andrikavas, Daugėliškio vals. Švenčionių apskr. Velykų švenčių metu vietinio Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyriaus nariai surengė vakarą su vaidinimais. Vaidintas buvo dramos vaizdelis „Šv. Jonas ir Erodijada". Po vaidinimo buvo žaismai ir šokiai. Jaunimas gražiai pasilinksmino, pašoko. Nepamiršo ir lietuviškų dainų. *Buvęs.*

Klevai, Krasnapolio vals. Suvalkų apskr. Sodžius didelis ir gali daug pajėgti. Gana pavyzdingai susitvarkęs L. Šv. Kaz. Dr. skyrius. Susirinkimuose skaitomos paskaitos, referatai. Gražiai ir sumaniai J. Vinikaičio vedamas kleviečių choras dažnai padainuoja skambių dainų.

Kleviečiai rengiasi jau šią vasarą pradėti žaisti tinklasviedį. Yra čia taip pat jaunųjų ūkininkų kuopelė. *„Gir".*

Didžiuliai ir Navinykai, Krasnavo vals. Suvalkų apskr. Didžiulių ir Navinykų kaimai yra nedideli. Jaunimo ir vienam, ir antram sodžiuje yra nedaug, bet abiejų kaimų jaunimas palaiko glaudžius santykius. Pavyzdžiui, Didžiuliai sumanė pasitikti Naujuosius Metus, pasikvietė pas save Navinykų ir Pelalių kaimo jaunimą ir linksmai, gražiai kartu sutiko juos. Navinykiečiai surengė „Velykų Avinėlį", kuriame dalyvavo ir Didžiulių kaimo jaunimas. Pramogos metu J. Nevulis gražiai ir vaizdžiai nupasakojo „Velykų Avinėlio" reikšmę.

Lyg ir norėtųsi šių kaimų jaunimui užsiprenumeruoti daugiau laikraščių, nors mažai prenumeruodami ir taip neatsilieka nuo kitų kaimų jaunimo prenumeratorių. *Žinau.*

ATLANTO NUGALĖTOJAI

Apie skridimus per Atlanto vandenyną esame girdėję labai daug. Skrido vienas, skrido kitas. Žiūrint iš tolo, atrodo, kad skridimai per Atlantą yra jau senas dalykas. Iš tikrųjų yra kitaip. Tai yra tik paskutinių metų aviacijos tobulinimo bandymai, pradėti 1919 metais.

Pirmieji, kurie ryžosi Atlantą perskristi, buvo lakūnai Alcokas ir Brovnas. Jie skrido 1919 m. birželio 15 d. iš Neufonlando į Airiją. Perskrido 3.100 klm. kelio per 16 valandų. Už savo skridimą jiedu gavo 10.000 svarų sterlingų (apie 400.000 auks.) dovanų.

Antrasis Atlanto vandenyną nugalėjo Lindbergas. Jis skrido iš Neujorko į Paryžių 1927 metais. Jo žygis anais laikais sukėlė nepaprastą nusistebėjimą visame pasauly. Iš Neujorko į Paryžių yra 5.800 klm. Lindbergas tą kelią perskrido per 33 valandas 29 min. Paryžiuje lakūnas buvo labai iškilmingai sutiktas, o sugrįžęs tuo pačiu būdu į Ameriką gavo milijonus dolerių dovanų.

Tais pačiais metais leidosi kelionėn kiti du lakūnai—drąsuoliai: Chamberleinas ir Levinas. Juodu atskrido iš Neujorko į Eilebeną, padarydami per 41 val. 58 min. 6.280 kilometrų kelio.

Pavykus perskristi Atlantą iš Amerikos Europon, prancūzų lakūnai Nungeseris ir Coli sumanė perskristi vandenyną iš Europos į Ameriką. Jie pakilo iš Paryžiaus aerodromo, bet, deja, Amerikos krantų nepasiekė. Jų lėktuvas, pavadintas Baltuoju paukščiu, sudužo ir abu drąsuoliai žuvo vandenyne. Amerikos, Anglijos, Italijos ir Prancūzijos laivams buvo duotas įsakymas ieškoti vandenyne nors liekanų, tačiau nepavyko surasti nė menkiausios skeveldros. Juos amžiams paslėpė žiaurios Atlanto bangos.

Kaip šiems prancūzams, taip ir anglams nepavyko nuskristi iš Londono Kanadon. Jie irgi rado amžinąjį poilsį vandenyno gelmėse. Tas pats likimas ištiko Bertlandą ir Hilį, kurie skrido iš Neujorko į Romą.

Apskaičiuota, kad vien tik 1927 metais žygiui per Atlanto vandenyną buvo pakilę iš Amerikos 106 lėktuvai, kurių Europos krantus pasiekė tik maža dalis. Kur dingo tie likusieji lėktuvai, ir šiandie nežinia.

Po 1927 metų, po tų masinių skridimų, noras nugalėti Atlanto vandenyną lyg ir atslūgo. Bet nėra metų, kad nepakiltų skristi vienas ar keli lėktuvai. Kai kuriems lakūnams pavyko tikslą pasiekti, bet daugelį ištiko toks pat likimas, kaip ir jų pirmtakūnus.

1933 metais liepos 17 d. nugalėjo Atlanto vandenyną mūsų tautiečiai drąsuoliai — Darius ir Girėnas. Tačiau, deja, juodu nepasiekė Kauno, bet žuvo ties Soldinu.

1935 metais rugsėjo 21 dieną lietuvis lakūnas Feliksas Vaitkus garbingai perskrido Atlanto vandenyną.

Kai kurie skrido per Atlantą dvimotoriais lėktuvais, po du lakūnu. Vienui vieni ir vienmotoriniais lėktuvais Atlantą yra nugalėję tik penki lakūnai: Lindbergas, Postas, Maternas, panelė Amelija Eardhard ir lietuvis Feliksas Vaitkus.

PERPLAUKĖ LAMANŠĄ

Prancūziją nuo Anglijos skiria, kaip žinome, gana siauras Lamanšo sąsiauris, kurį pastaruoju laiku kasmet stengiasi perplaukti geriausieji plaukikai. Pirmą kartą jį perplaukti pavyko prieš 60 metų anglui Uebui; plaukė labai ilgai — 21 valandą 45 minutes! Geriausias plaukikas pasirodė per sąsiaurį 10 kartą ir paskutinį kartą jam pasisekė, kaip sakoma, „sumušti rekordą"— atlikti tą kelionę per 11 val. 5 m.

Pažymėtina, kad ir moterys neatsilieka nuo vyrų; kai kurioms pasisekė irgi perplaukti per sąsiaurį. Štai, pav., ir šiemet viena moteris, Ema Faber-Johani, perplaukė jį per gana trumpą laiką — 14 val. 34 m.

Paskutinis plaukikas šiais metais buvo dantistas anglas Haidn - Teileris, išbuvęs vandenyje kiek ilgiau — 14 val. 48 min.

Tiek laiko ne tik plaukti, bet ir išbūti sūriame vandenyje yra nelengvas darbas. Todėl paprastai paskui plaukikus plaukia valtis su žmonėmis, kurie, reikalui esant, gali jiems padėti. Iš valties paduodamas ir maistas, kad plaukikas galėtų kiek pasistiprinti.

Žmonės mėgino perplaukti ir Gibraltaro sąsiaurį. Jis, nors ir siauresnis už Lamanšą, bet jo srovė smarkesnė. Neseniai jį perplaukė kapitonas Loranas (per 7 val. 55 m.). Jam labai sunku buvo kovoti su smarkia srove. Bet ypač

nesmagu pasidarė, kai pamatė jį besivejančius ryklius. Plaukę paskui jį valtyje žmonės irgi pamatė baisius palydovus ir nubaidė juos, šaudydami šautuvais.

KAS ĮVYKSTA PER VALANDĄ

Vienas mokslininkas ryžosi padaryti keistą apskaičiavimą — kas įvyksta pasauly per valandą. Jo apskaičiavimu per kiekvieną valandą vidutiniškai pasauly gimsta 5.449 žmonės ir miršta 4.630; apsiveda 1.200 porų. Vien kultūringuose kraštuose kas valandą įvyksta po 10 žmogžudysčių, padaroma 7.000 automobilių ir 17 žmonių automobiliai pervažiuoja. Per valandą išsiunčiama 1141½ milijonų laiškų. Vien pašto ženklams per valandą pasaulis išleidžia 25 mil. dolerių. Per valandą mūsų žemė nuskrieja pasaulio erdvėse 1776 klm., įvyksta vienas žemės drebėjimas ir 4 audros. Dar vienas įdomus vyrams apskaičiavimas—per valandą žmonija išgeria 1½ milijonų litrų vyno.

AKLŲJŲ KRAŠTAS

Titipeko miestelis Meksikoj yra garsus tuo, kad visi jo gyventojai yra akli. Nors vaikai ten gimsta sveikomis akimis, bet po kelių mėnesių, vėliausia, sulaukę vienerių metų amžiaus, ir jie apanka. Iš kitur atvykę žmonės, pagyvenę kelis mėnesius, taip pat nustoja regėjimo. Mokslininkai sako, kad aklumo ligos priežastimi yra mažas kirminėlis, kuris įlenda į žmogaus kūną ir apnuodija kraują. Bet vaistų tai baisiai ligai gydyti dar niekas nesurado.

DUONA IR BULVĖS

Buvo laikai, kai žmonės nemokėjo dirbti žemės ir maitindavosi beveik vien mėsa. Valgydavo ne tik žvėris ir paukščius, sumedžiotus laukuose ir giriose, bet ir belaisvius, paimtus kare.

Pasakoja, kad vienos laukinės afrikiečių giminės kariai puldavę į mūšį šaukdami: „Mėsa, mėsa!" Kiek baimės, girdėdamas iš paskos tokius šauksmus, turėdavo vejamas priešas, šiandien sunku mums ir išsivaizdinti.

Vienas pirmųjų Šiaurės Amerikos išeivių pasakoja, kaip buvę nustebę indijonai—medžiotojai, pamatę baltųjų javais užsėtus laukus.

Sunku pasakyti, kada žmogaus ranka metė pirmąjį grūdą į žemę. Senovės Egipto piramidėse jau randame atvaizduotų žmonių, turinčių grūdus akmeniniame inde.

Pirmoji duona buvo mažai panaši į šių dienų duoną. Tai buvo paprasčiausia susmulkintų grūdų, vandeniu praskiesta, košė. Atsitikdavo, kad ta košė sudžiūdavo. Tokios džiovintos košės gabalai ir būdavo duona. Tas, kuriam pirmam atėjo į galvą sumaišyti įrūgusią tešlą su prėska koše, ir buvo pats pirmasis duonos kepėjas.

Ir dabar kepėjai į duoną deda ne mielių, o rūgščios tešlos.

Daug metų praslinko, kol žmogus išmoko žemės darbų ir gerai kepti duoną. Dar prieš du šimtus metų vargdieniai žmonės valgė tokią duoną, kurios dabar ir šuo neėstų. O bulvių net ir turtingi žmonės nevalgė. Bulvės mūsų krašte pasirodė visai neseniai.

Prancūzų revoliucijos metu bulvės buvo dar naujiena. Prancūzijos karalienė bulvės žiedais puošdavosi savo rūbus, o keptos bulvės buvo kasdieninis karališkojo stalo patiekalas.

Bulvės gimtinė—tolimieji Perų ir Čili kraštai (Amerikoje). Galima tiksliai nurodyti net metus, kada bulvė iš Amerikos atkeliavo į Europą: ją atvežė iš ispanų kolonijų kartu su sidabru ir auksu 1534 metais. Po penkiasdešimt metų bulvės iš Ispanijos prasiplatino ir kituose Europos kraštuose. Pirmiausia jas ėmė sodinti Anglijoje ir Austrijoje, vėliau Vokietijoje ir Prancūzijoje.

NEPAPRASTA KOLEKCIJA

Mes žinome pašto ženklų kolekcionierius, kitas renka autobusų bilietų kolekcijas, dar kiti savo ir įvairių šalių degtukų dėžutes, be to, yra išplitęs autografų rinkimas. Viena anglė Braitone renkanti visokius voratinklių pavyzdžius. Dabar užsienių spauda rašo apie keistuolį, kiaulių uodegų kolekcijonierių. To keistuolio pavardė Basneris, ir jis jau daug metų renka ir preparuoja kiaulių uodegas. Jo kolekcijoje jau yra 296.211 uodegų. Dalis jų pamerkta į spiritą, dalis sudžiovinta. Kolekcija užima keletą didelių salių. Misteris Basneris labai didžiuojasi viena uodega, 80 ctm. ilgumo ir kita sulyg žmogaus ranka storumo. Keistuolis turtingas, turi daug laisvo laiko, kurį praleidžia Čikagos skerdyklose, supirkdamas savo nepaprastai kolekcijai vis naujus ir naujus egzempliorius.

AŠARŲ NAUDINGUMAS

Chemijos mokslas ištyrė, kad žmogaus ašaros susideda iš tam tikro nuošimčio vandens ir įvairių druskų junginių. Danų daktaras Linhalis tvirtina, kad šis mišinys, kuris sudaro ašaras, turi savyje nuodų, kurie naikina daugelio ligų užkrečiamas bakterijas. Anot jo, įvairūs patinimai, ašarų suvilginti, daugiau nebetinsta. Stipriausias ašarų nuodų veiklumas esąs tada, kai jos iššaukiamos naturaliu būdu, tai yra verkiant ir kai jos turi žmogaus kraujo temperatūrą. Jei iki šios temperatūros atšaldytas ašaras sušildyti, tai jų nuodų veiklumas nustoja veikęs.

1. UŽDAVINYS

Ką šis berniukas gano?

L. Šl. 3 t.

2. KIENO TIESA?

Įėjo arbatinėn čigonas ir paprašė butelio giros. Tarnaitė jam atnešė. Čigonas buvo jau beatkemšąs butelį, bet susilaikė, pagalvojo ir tarė:

— Duok man geriau alaus, o girą pasiimk sau.

— Man vistiek, juk kaina ta pati — atsakė tarnaitė, pasiėmė girą ir atnešė čigonui butelį alaus.

Čigonas alų išgėrė, pasiėmė kepurę ir norėjo išeiti, bet tarnaitė jį sulaikė.

— Palauk, tamsta, juk už alų pamiršai sumokėti.

— Tu gi už alų paėmei giros butelį — atsakė čigonas.

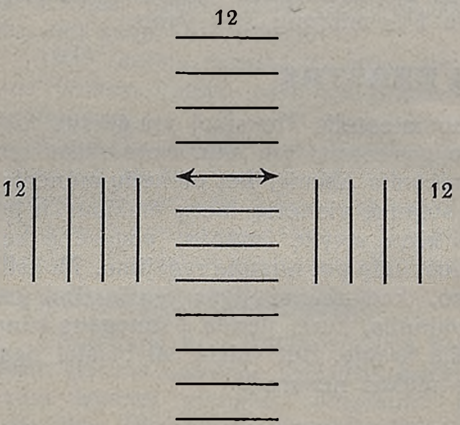
— Tai sumokėk už girą!

— Bet aš giros visai negėriau, juk tu pati paėmei ją neatkimštą ir nusinešei! — atšovė čigonas, užsidėjo kepurę ir išėjo, palikęs nustebusią tarnaitę.

Katro tiesa: tarnaitės ar čigono?

S. Gal. 2 t.

3. DARBAS SU DEGTUKAIS

Reikia paimti 4 degtukai taip, kad, skaičiuojant iš apačios į viršų ir į šonus, vistiek būtų po 12. *A. Dylis 2 t.*

4. TINGINĖ MERGAITĖ

Motina, norėdama savo tingią dukterį priversti pasivaikščioti, sugalvojo tokį būdą: pabėrė tiesiame takelyje 100 riešutų po pusę metro nuotolio vieną nuo kito. Pirmas riešutas buvo $^1/_2$ m. nuotolio nuo pintinėlės, antras riešutas—1 m., trečias $1^1/_2$ m. ir. t. t.

Po to liepė mergaitei visus riešutus atskirai po vieną paimti ir kiekvieną atskirai atnešti į pintinėlę.

Kokį kelią padarė mergaitė?

S. G. 2 t.

5. UŽDAVINYS

Padalyti šešius obuolius šešiems asmenims tuo būdu, kad visi gautų po vieną obuolį ir vienas obuolys liktų pintinėje.

Todas 1 t.

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA: VILNIUS, DOMBROVSKIO G-VĖ 5 — 1.
Redaktorius ir leidėjas AUGUSTINAS BUROKAS. „RUCH" spaustuvė Vilniuje.

TURINYS

Maža laukti šviesesnio rytojaus, reikia tą rytojų patiems kurti. Kas skaito ir platina „Jaunimo Draugą", tas tikrai tokį rytojų kuria ir sau, ir savo tautai.

Viršelį piešė J. Kazlauskas.
Vinietes — Z. Urbonavičiūtė ir J. Kazlauskas.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

Prenumeratos kaina:

Mūsų krašte metams . . 2 auks.
„ „ pusmečiui . 1 auks.
Lietuvos Valstybėje ir kitur
metams . . . . . 1 dol.

→ Kaina 20 sk. ←